

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jan Žabka

Zdravotní pojištění cizinců v České republice

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Kristina Koldinská, Ph.D.

Katedra: Katedra pracovního práva a práva sociálního zabezpečení

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 1. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 161 972 znaků včetně mezer.

Jan Žabka

V Pitíně dne 31. 1. 2023

Poděkování

Děkuji paní prof. JUDr. Kristině Koldinské, Ph.D., za vedení mé diplomové práce a za cenné připomínky. Dále děkuji paní Ing. et Ing. Lence Poliakové, jež mě do problematiky zdravotního pojištění cizinců zasvětila a která mi vnukla nápad tuto diplomovou práci napsat. A v neposlední řadě děkuji panu PhDr. Mgr. Adamovi Anderovi, MHA, za velmi přínosné konzultace týkající se zdravotního pojištění.

Obsah

Úvod	1
a.) Cíle práce.....	3
b.) Struktura práce	4
1 Cizinci s přístupem do systému veřejného zdravotního pojištění	6
1.1 Osobní rozsah ZVZP	6
1.2 Koordinační nařízení	10
1.2.1 Osobní rozsah koordinačních nařízení	10
1.2.2 Osobní rozsah koordinačních nařízeních ve vztahu k osobnímu rozsahu ZVZP....	12
1.2.3 Návrh možného řešení nesystematické úpravy osobního rozsahu ZVZP	13
1.2.4 Problematické nařízení 1231/2010.....	14
1.3 Bilaterální smlouvy.....	17
1.3.1 Bilaterální smlouvy uzavřené s členskými státy EU	17
1.3.2 Bilaterální smlouvy uzavřené s třetími zeměmi	18
2 Cizinci odkázání na komerční zdravotní pojištění cizinců	20
2.1 Základní zdravotní pojištění	20
2.2 Komplexní zdravotní pojištění	24
2.2.1 Komplexní zdravotní pojištění před 2. 8. 2021	28
2.2.2 Komplexní zdravotní pojištění po 2. 8. 2021	33
2.2.3 Shrnutí aktuálního stavu poskytování komplexního zdravotního pojištění	40
3 Možný budoucí vývoj zdravotního pojištění cizinců	43
3.1 Zahnutí všech cizinců do systému veřejného zdravotního pojištění	47
3.1.1 Judikatura Ústavního soudu	49
3.2 Zahnutí všech dětí cizinců do systému veřejného zdravotního pojištění	50
3.3 Lepší právní regulace komerčního zdravotního pojištění cizinců	52
3.4 Zavedení garančního fondu	55
Závěr	58
Seznam použitých zkratk	I
Seznam použitých zdrojů	III
Abstrakt	XIV
Abstract	XV

Úvod

Věta první článku 31 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) stanovuje, že každý má právo na ochranu zdraví. Aby mohlo být garantováno zajištění fungujícího systému ochrany zdraví, jenž bude dostupný každému, je dle judikatury Ústavního soudu nutné, aby stát přijmul odpovídající legislativu, která dané právo jednak zakotví, ale taktéž vytvoří i náležitý legislativní rámec pro jeho aplikaci v praxi. Tento systém musí dle Ústavního soudu zahrnovat i dostupnou zdravotní péči.¹

Z čehož můžeme dovozovat, že mezi pozitivní závazky státu spadá i právní úprava zdravotního pojištění, protože zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (dále jen jako „ZVZP“), určuje, že právě ze zdravotního pojištění se hradí zdravotní služby poskytnuté pojištěnci s cílem zlepšit nebo zachovat jeho zdravotní stav.² Pakliže by tedy toto pojištění nebylo nastaveno efektivně, nemohlo by docházet k účinnému poskytování zdravotní péče. Jedním z nejdůležitějších aspektů je nastavení šíře osobního rozsahu tohoto pojištění, tj. které osoby jsou systému zdravotního pojištění účastny. Tato diplomová práce se zaměřuje výhradně na zdravotní pojištění cizinců, protože zatímco možnosti účasti českých občanů na zdravotním pojištění jsou nastaveny jasně a přinášejí jen velmi malé množství překážek, v případě cizinců je tato situace mnohem komplikovanější a nepřehlednější. Jde o problém, se kterým se v naší zemi potýkáme již mnoho let, nicméně do této chvíle se jej nepodařilo uspokojivě vyřešit.³

V České republice máme dva typy zdravotního pojištění: veřejné zdravotní pojištění a komerční zdravotní pojištění.⁴ Účast ve veřejném zdravotním pojištění vzniká přímo ze zákona a je povinná, což znamená, že cizinec si toto pojištění nemusí ani nárokovat, získává jej automaticky, pokud splní podmínky stanovené zákonem.⁵ Osobám, které jsou tohoto systému účastny, je hrazena téměř veškerá poskytnutá zdravotní péče na území České republiky.⁶

¹ KÚHN, Zdeněk a kol. *Listina základních práv a svobod: velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 1113.

² Ust. § 13 odst. 1 ZVZP.

³ Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. *Vybrané kazuistiky z praxe nevládních neziskových organizací a soukromých advokátů ve spojitosti s komerčním zdravotním pojištěním cizinců*. In Migracnikonsorcium.cz [online]. Podzim 2019 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: https://migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2021/09/konsorcium_diskriminace-v-pristupu-ke-zdravotni-peci_kazuistiky_20_11_2019.pdf.

⁴ ŠTANGOVÁ, Věra a Roman LANG. *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 45.

⁵ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 580.

⁶ Ust. § 13. odst. 1 ve spojení s § 14 odst. 1 a § 15 odst. 1 ZVZP.

Mnoho cizinců na veřejné zdravotní pojištění ale nedosáhne (dle výpočtů autora této diplomové práce se tato situace týká přibližně 61 tisíc osob⁷), jsou proto nuceni uzavírat komerční zdravotní pojištění. A to kvůli tomu, že zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „cizinecký zákon“), stanovuje, že každý cizinec pobývající na území České republiky musí mít (až na určité výjimky⁸) sjednané platné zdravotní pojištění, ať už se jedná o pobyt do 90 dnů, či nad 90 dnů⁹. Což je ale problematické, protože jak již bylo řečeno výše, účast ve veřejném zdravotní pojištění vzniká přímo ze zákona, na komerční zdravotní pojištění ale žádný právní nárok není. Stávající právní úprava totiž úplně opomíjí zavedení kontraktační povinnosti pro pojišťovny. To ale vede k absurdní situaci, kdy po cizincích vyžadujeme splnění nějaké povinnosti, zároveň ale chybí odpovídající právní rámec, na jehož základě by bylo možno tuto povinnost realizovat. Komerční zdravotní pojištění je v tuto chvíli upraveno v cizineckém zákoně, nicméně tato úprava je velmi stručná a zabývá se především náležitostmi pojištění, samotné poskytování pojištění je řešeno naprosto minimálně.¹⁰

Ještě na začátku roku 2021 komerční zdravotní pojištění v rozsahu komplexní zdravotní péče (dále jen „komplexní zdravotní pojištění“) - tj. pojištění, které až na výjimky museli mít uzavřené všichni cizinci na území České republiky při pobytu nad 90 dnů – poskytovalo hned 6 komerčních pojišťoven.¹¹ Ty se ale zaměřovaly především na ekonomickou stránku pojištění, samotné poskytování zdravotní péče bylo u nich zpravidla až na druhém místě. Toto tvrzení lze demonstrovat například na tom, že pojišťovny ve svých smluvních podmínkách výslovně stanovovaly tzv. nepojistitelné skupiny cizinců, na poskytovanou péči existovalo obrovské množství výluk, celé pojistné muselo být placeno předem, v určitých případech mohl pojištěnec čerpat zdravotní péči až po uplynutí tzv. čekací doby a v neposlední řadě platilo, že pojišťovna mohla pojistnou smlouvu kdykoliv vypovědět.¹²

Dne 2. 8. 2021 vstoupila v účinnost novela cizineckého zákona¹³, která měla tento neuspokojivý stav ukončit. Jak si ale ukážeme v této práci, tato novela nepřinesla žádné

⁷ Viz kapitola 3.

⁸ Viz podkapitoly 2.1 a 2.2.

⁹ Ust. § 103 písm. r) cizineckého zákona.

¹⁰ Při uzavírání pojistné smlouvy se tedy osoby řídí především zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ KOLDINSKÁ, Kristina, Harald Christian SCHEU a Martin ŠTEFKO. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium, 2016, s. 161-162.

¹² Viz podkapitola 2.2.1.

¹³ Zákon č. 274/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

trvalé řešení. Zákonodárci nově stanovili, že po přechodnou dobu 5 let může komplexní zdravotní pojištění poskytovat pouze Pojišťovna VZP, a.s. (dále jen „PVZP“), což je dceřiná společnost Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky (dále jen „VZP ČR“). Pojistné podmínky tohoto typu pojištění u PVZP již neobsahují nepojistitelné skupiny cizinců a je možné uzavřít pojištění, které svým rozsahem odpovídá veřejnému zdravotnímu pojištění¹⁴ (tj. zdravotní péče je hrazena v takovém rozsahu, v jakém je hrazena pojištěným osobám z veřejného zdravotního pojištění). Stále ale přetrvává mnoho neduhů, kupříkladu PVZP stále může v určitých lhůtách pojistnou smlouvu jednostranně vypovědět, výše pojistného dosahuje u vybraných skupin osob astronomických výšek (které je mimochodem stále nutné platit předem), přičemž zavedení monopolu PVZP na poli s komplexním zdravotním pojištěním pro cizince způsobilo, že cizinec, kterému PVZP smlouvu vypoví, případně s PVZP pojistnou smlouvu uzavřít vůbec nechce, je opět staven do pozice nepojistitelné osoby, protože kromě PVZP žádná jiná pojišťovna tento pojistný produkt dle zákona v tuto chvíli poskytovat nemůže.

a.) Cíle práce

Cílem této diplomové práce je provést kritickou analýzu možností přístupu cizinců ke zdravotnímu pojištění. Předmětem této analýzy bude zodpovězení následujících výzkumných otázek:

- I. Existují nějaké oblasti zdravotního pojištění cizinců, které by si zasloužily adekvátnější právní regulaci?
- II. Lze teoreticky zahrnout všechny cizince do veřejného zdravotního pojištění? Případně alespoň ty nejvíce zranitelné skupiny cizinců? A pokud ano, jak?
- III. Přispělo zavedení monopolu PVZP v otázce poskytování komplexního zdravotního pojištění pro cizince ke zvýšení kvality poskytované zdravotní péče?
- IV. Kvůli chybějícímu zdravotnímu pojištění či nedostatečnému rozsahu zdravotního pojištění dochází v určitých situacích k případům, kdy vznikají nedobytné pohledávky za poskytnutou zdravotní péčí. Lze se těmto případům nějak efektivně vyhnout? A pokud ano, jak?

¹⁴ Jedná se o pojistný produkt Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive.

b.) Struktura práce

Za účelem zodpovězení těchto otázek autor tuto práci rozčlenil tak, aby jednotlivé kapitoly na sebe navazovaly a postupně přinášely odpovědi na jednotlivé otázky. Na tomto místě si autor dovoluje zdůraznit, že cizinci jsou poměrně heterogenní skupina osob. Autor z důvodu celkové přehlednosti této práce používá výhradně termín „cizinec“, nicméně tento pojem je vždy nutné vykládat v kontextu dané kapitoly. Možnosti přístupu ke zdravotnímu pojištění u osob pocházejících z Evropské Unie (dále jen „EU“), Evropského hospodářského prostoru (dále jen „EHP“) nebo Švýcarska jsou totiž diametrálně odlišné od osob pocházejících ze třetích zemí (neboli tzv. třetizemců).

V první kapitole autor provádí rešerši toho, za jakých podmínek získávají cizinci přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění. Nejprve se proto zaměřuje na osobní rozsah ZVZP, přičemž na něj plynule navazuje koordinačními nařízeními a vyhlášenými bilaterálními smlouvami o sociálním zabezpečení a poskytování zdravotní péče, jimiž je Česká republika vázána. V této souvislosti upozorňuje na legislativně nevhodnou novou textaci osobního rozsahu ZVZP a zároveň poukazuje na nedokonalost jednoho z koordinačních nařízení, které se týká státních příslušníků třetích zemí.

Ve druhé kapitole se autor detailně věnuje cizincům, kteří jsou odkázáni na komerční zdravotní pojištění. Ač by se autor rád stejnoměrně zaměřil na oba systémy pojištění, z hlediska rozsahu této práce to není možné, větší důraz je v práci kladen především na komerční zdravotní pojištění, které je v porovnání s veřejným zdravotním pojištěním komplikovanější a přináší mnohem více problémů. V této kapitole se autor proto nejprve zabývá základním zdravotním pojištěním cizinců a následně navazuje komplexním zdravotním pojištěním. Část týkající se komplexního zdravotního pojištění je rozčleněna na 3 části: v té první se autor zabývá nejprve právní úpravou platnou před 2. 8. 2021, následně pokračuje aktuálně platnou právní úpravou a v poslední se zaměřuje na zhodnocení těchto dvou rozdílných úprav. Zatímco v první kapitole pracuje autor především s odbornou literaturou, ve druhé kapitole si musí vystačit především s internetovými zdroji. A to kvůli tomu, že odborná literatura ke komerčnímu zdravotnímu pojištění cizinců je poměrně skromná, přičemž k nové právní úpravě taková literatura neexistuje zatím žádná.

Ve třetí, a zároveň závěrečné, kapitole se autor zabývá možným budoucím vývojem zdravotního pojištění cizinců. Nejprve odpovídá na otázku, zda by bylo možné do systému veřejného zdravotního pojištění zahrnout všechny cizince (či případně alespoň ty nejvíce

zranitelné skupiny cizinců). Poté se zabývá možností změny právní úpravy zdravotního pojištění cizinců. A v neposlední řadě řeší, zda je možné dlouhodobě vyřešit problém spojený s neuhrazenou zdravotní péčí, jež byla cizincům poskytnuta.

V závěru autor odpovídá na výzkumné otázky a poskytuje závěrečné shrnutí celé práce.

1 Cizinci s přístupem do systému veřejného zdravotního pojištění

Český systém veřejného zdravotního pojištění je postaven na principu sociální solidarity pojištěnců, což lze popsat jednak jako solidaritu „bohatých s chudými“, jednak jako solidaritu „zdravých s nemocnými“. V praxi se uplatňování tohoto principu projevuje tak, že osoby s nižšími příjmy přispívají do systému veřejného zdravotního pojištění nižším pojistným než osoby s vyššími příjmy a náklady na čerpání zdravotní péče u nemocných osob jsou vyšší než u zdravých osob.¹⁵ Účast v tomto systému je povinná, to znamená, že pokud účastník splní podmínky stanovené zákonem, již si nemůže vybrat, zda ho bude či nebude účasten. Výjimku by pouze tvořilo pojištění v jiném členském státu Evropské Unie (dále jen „EU“), Evropského hospodářského prostoru (dále jen „EHP“) nebo Švýcarsku.¹⁶ Každé osobě, která je účastna veřejného zdravotního pojištění, jsou ZVZP stanoveny určitá práva i povinnosti. Pojištěnec má kupříkladu právo si vybrat zdravotní pojišťovnu¹⁷ a poskytovatele zdravotní péče¹⁸, dále má právo na časovou a místní dostupnost hrazených služeb poskytovaných smluvními poskytovateli¹⁹ či na poskytnutí hrazených služeb v rozsahu a za podmínek stanovených ZVZP²⁰. V případě časové a místní dostupnosti hrazených služeb platí, že přesné požadavky stanovuje nařízení vlády²¹, které vymezuje nejzazší možnou dobu, v níž se musí pojištěnci dostat určité zdravotní péče²².

1.1 Osobní rozsah ZVZP

Z hlediska této práce nás především zajímá, jaký je osobní rozsah tohoto pojištění. Tento rozsah nalezneme v § 2 ZVZP, který stanovuje, že podle tohoto zákona je pojištěncem osoba, která

„a) má trvalý pobyt na území České republiky, nebo

b) nemá trvalý pobyt na území České republiky, pokud

1. je zaměstnancem zaměstnavatele, který má sídlo nebo trvalý pobyt na území České republiky,

¹⁵ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 95-96.

¹⁶ ŠUSTEK, HOLČAPEK, 2016, op. cit., s. 580.

¹⁷ Ust. § 11 odst. 1 písm. a) ZVZP.

¹⁸ Ust. § 11 odst. 1 písm. b) ZVZP.

¹⁹ Ust. § 11 odst. 1 písm. c) ZVZP.

²⁰ Ust. § 11 odst. 1 písm. d) ZVZP.

²¹ Nařízení vlády č. 307/2012 Sb., o místní a časové dostupnosti zdravotních služeb.

²² ŠUSTEK, HOLČAPEK, 2016, op. cit., s. 583.

2. jí bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky za účelem vědeckého výzkumu,

3. jí byl udělen azyl na území České republiky,

4. jí byla udělena doplňková ochrana na území České republiky,

5. jí bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky podle zákona o dočasné ochraně cizinců nebo se podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky za takovou osobu považuje,

6. jde o nezletilé dítě, které bylo na území České republiky umístěno na základě předběžného opatření soudu do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo do ústavu pro péči o děti nebo na základě předběžného opatření nebo usnesení soudu do péče fyzické osoby,

7. je Česká republika podle koordinačních nařízení nebo podle vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, k jejímu zdravotnímu pojištění příslušná,

8. jde o osobu, jejíž nárok vyplývá z přímo použitelných předpisů Evropské unie, nebo o osobu zaměstnanou, samostatně výdělečně činnou nebo osobu ponechávající si takové postavení a její rodinné příslušníky mající právo na rovné zacházení podle předpisu Evropské unie,

9. se na území České republiky narodila matce s povoleným dlouhodobým pobytem na území České republiky, a to do konce kalendářního měsíce, v němž tato osoba dovršila 60 dnů věku, nebo

10. se na území České republiky narodila matce s povoleným trvalým pobytem, a to do konce kalendářního měsíce, v němž tato osoba dovršila 60 dnů věku, a dále po dobu řízení o žádosti o povolení k trvalému pobytu na území České republiky podané za tuto osobu.“

Znění toho ustanovení je poměrně nové, před novelou ZVZP²³, která vstoupila v účinnost 2. 8. 2021, se zde dříve nacházely pouze osoby, jež měly na území České republiky trvalý pobyt, případně byly zaměstnancem zaměstnavatele, který měl na sídlo nebo trvalý pobyt na území České republiky. Opticky se tedy může zdát, že osobní rozsah veřejného zdravotního pojištění byl výrazně rozšířen. Fakticky se tak ale nestalo, zákonodárci pouze do tohoto paragrafu začlenili osoby, jejichž nárok na účast v tomto systému již dříve vyplýval z jiných právních předpisů.²⁴ Cílem bylo

„odstranit většinu (nikoli všechny) fikcí trvalého pobytu z cizineckých zákonů tak, aby byl osobní rozsah veřejného zdravotního pojištění zřejmý již ze samotného [ZVZP].²⁵“

²³ Zákon č. 274/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁴ ŠTEFKO, Martin. *Vybrané otázky českého práva sociálního zabezpečení jako prointegračního nástroje*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2018, 64 (2), s. 74.

²⁵ Pozměňovací návrh poslance Mgr. Jana Čížinského k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších

Například osoby požívající doplňkové ochrany na území České republiky tedy byly systémem účastny již před touto novelou na základě zákona o azylu²⁶, nyní jsou ale pro lepší přehlednost uvedeny výslovně přímo v ZVZP.²⁷ To stejné lze konstatovat i o osobách, jimž účast v systému veřejného zdravotního pojištění vyplývá z vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána²⁸, nebo přímo z použitelných předpisů EU.²⁹ I ty byly účastny systému veřejného zdravotního pojištění před touto novelou, a to z důvodu aplikační přednosti mezinárodních smluv, resp. právem Evropské Unie, před vnitrostátním právem. Zavedení těchto osob do § 2 ZVZP lze tedy považovat pouze za „kosmetickou“ úpravu.

Ve finále bylo proto jedinou skutečnou změnou, co se osobního rozsahu ZVZP týče, zahrnutí novorozenců do systému veřejného zdravotního pojištění. Tato novinka je z pohledu této práce důležitá, poněvadž cílí přímo na děti cizinců. Dle ZVZP jsou nově pojištěny děti, které se narodí matce s povoleným dlouhodobým pobytem na území České republiky, a to do konce kalendářního měsíce, v němž tyto děti dovrší 60 dnů věku.³⁰ A taktéž děti, které se narodí matce s povoleným trvalým pobytem, a to do konce kalendářního měsíce, v němž tyto děti dovrší 60 dnů věku, a dále po dobu řízení o žádosti o povolení k trvalému pobytu na území České republiky podané za tuto osobu.³¹ V kontextu zdravotního pojištění cizinců je tato změna naprosto zásadní, protože právě novorozenci byli v souvislosti se zdravotním pojištěním jednou z nejzranitelnějších skupin. V jejich případě totiž docházelo v důsledku nákladné poporodní péče ne zřídka ke vzniku pohledávek ve výši statisíců či dokonce milionů korun, které rodiče nebyli v určitých situacích schopni splácet³², protože komerční zdravotní pojištění ne vždy tuto zdravotní péči pokrývalo.³³ Na situaci

předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk 1091). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2017–2021. [cit. 5. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=185983&pdf=1>.

²⁶ Ust. §53c zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

²⁷ Ust. § 2 odst. 1 písm. b) bod 4. ZVZP.

²⁸ Ust. § 2 odst. 1 písm. b) bod 7. ZVZP.

²⁹ Ust. § 2 odst. 1 písm. b) bod 8. ZVZP.

³⁰ Ust. § 2 odst. 1 písm. b) bod 9. ZVZP.

³¹ Ust. § 2 odst. 1 písm. b) bod 10. ZVZP.

³² HNILICOVÁ, Helena, Karolína DOBIÁŠOVÁ, Pavel ČIŽINSKÝ, Libor STUDENÝ a Jan JURÁNEK. *Analýza komerčního zdravotního pojištění cizinců*. In Osf.cz [online]. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2012, s. 30. [cit. 6. 7. 2022]. Dostupné z: http://osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/Analýza_Konzorcium_final.pdf nebo Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. *Vybrané kazuistiky z praxe nevládních neziskových organizací a soukromých advokátů ve spojitosti s komerčním zdravotním pojištěním cizinců*. In Migracnikonsorcium.cz [online] Podzim 2019 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: https://migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2021/09/konsorcium_diskriminace-v-pristupu-ke-zdravotni-peci_kazuistiky_20_11_2019.pdf.

³³ TEPPEROVÁ, Jana a Hana ZÍDKOVÁ. *The Impact of Including Immigrants without Permanent Residence Status in the Public Health Insurance System in the Czech Republic*. Review of economic perspectives. Brno: De Gruyter Open, 2016, 16 (1), s. 47.

ohledně omezeného přístupu dětí cizinců ke zdravotní péči v minulosti upozorňoval například Výbor pro práva dítěte³⁴, Ústavní soud³⁵, Nejvyšší soud³⁶, Veřejný ochránce práv³⁷ či Rada vlády pro lidská práva.³⁸ Děti narozené cizincům na území České republiky sice již dříve měly přístup do systému veřejného zdravotního pojištění, nicméně dělo se tak výhradně na základě teleologicko-axiologického výkladu § 88 odst. 3 cizineckého zákona, kdy docházelo k tzv. fikci trvalého pobytu. Aby byla tato fikce uplatněna, bylo nutné, aby rodiče požádali pro své dítě po narození o trvalý pobyt (a to nezávisle na jejich pobytovém statusu), díky čemuž se na jejich dítě od narození do právní moci rozhodnutí hledělo jako na osobu s trvalým pobytem (a tedy taky na jako účastníka veřejného zdravotního pojištění).³⁹

Aby byl výčet osobního rozsahu veřejného zdravotního pojištění dle ZVZP kompletní, je nutné zmínit ustanovení ZVZP, která se týkají zaměstnání. Dle § 2 odst. 3 ZVZP se zaměstnáním pro účely zdravotního pojištění rozumí činnost zaměstnance, ze které mu následně plynou od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti nebo funkčních požitků. Ze zdravotního pojištění jsou ale vyňati cizinci, kteří sice vykonávají závislou práci, ale nedisponují platným povolením pobytu, pokud je tak vyžadováno. Dále jsou též vyňaty osoby, jež nemají na území České republiky trvalý pobyt a vykonávají závislou práci pro zaměstnavatele požívající diplomatických výhod a imunit. Do veřejného zdravotního pojištění nejsou taktéž zahrnuty osoby, které pracují pro zaměstnavatele, který nemá sídlo na území České republiky, případně osoby dlouhodobě pobývajících v cizině a neplatících pojistné.⁴⁰ Cizinec, který je takto výslovně z osobního rozsahu veřejného zdravotního pojištění vyňat, je povinen uzavřít komerční zdravotní pojištění.

³⁴ Výbor pro práva dítěte. *Závěrečná doporučení ke spojené páté a šesté pravidelné zprávě České republiky*. In Vlada.cz [online]. Organizace spojených národů, Úmluva o právech dítěte, 21. října 2021 [cit. 8. 7. 2022]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/CRC-CO-5_6-CZ-preklad-konecna-verze_1.pdf.

³⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 2/15 ze dne 2. 5. 2017, bod 33.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.09.2016, sp. zn. 33 Cdo 2039/2015.

³⁷ SEITLOVÁ, Jitka. *Doporučení veřejného ochránce práv k naplňování práva na rovné zacházení s cizinci*, sp. zn.: 29/2010/DIS/JŠK. In Ochrance.cz [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 21. 7. 2010. [cit. 8. 7. 2022]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporučení/Zacházení_s_cizinci.pdf.

³⁸ Rada vlády pro lidská práva. *Rada vlády pro lidská práva se věnovala právům cizinců*. In Vlada.cz [online]. Vláda české republiky, 8. 10. 2013 [cit. 9. 7. 2022], Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/rada-vlady-pro-lidska-prava-se-venovala-pravum-cizincu-111850/>.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.09.2016, sp. zn. 33 Cdo 2039/2015, body 10 a 30.

⁴⁰ KOLDINSKÁ, 2016, op. cit., s. 161-162.

1.2 Koordinační nařízení

Základem vnitřního trhu Evropské unie je volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Přičemž pro volný pohyb osob je rozhodující koordinace sociálního zabezpečení. Pokud bychom nedokázali překlenout rozdíly, které panují mezi systémy sociálního zabezpečení v jednotlivých členských státech, toto právo by bylo výrazně ohroženo. Proto bylo v minulosti v rámci Evropské unie přijato hned několik nařízení, která označujeme jako koordinační nařízení. Tato nařízení jsou přímo závazná a jejich úkolem je koordinace systémů sociálního zabezpečení jednotlivých členských států. A to v takovém rozsahu, aniž by docházelo k zásahu do jejich podstaty.⁴¹ Mezi koordinační nařízení řadíme nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004, o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (dále jen „nařízení 883/2004“), nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (dále jen „nařízení 987/2009“) a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení 883/2004 a 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí migrující v rámci EU, na které se tato nařízení dosud nevztahovala pouze z důvodu jejich státní příslušnosti (dále jen „nařízení 1231/2010“). Celý systém koordinace systémů sociálního zabezpečení je založen na 4 základních principech: zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti, sčítání dob pojištění, zachování již nabytých práv a aplikace jednoho právního řádu.⁴²

1.2.1 Osobní rozsah koordinačních nařízení

Vymezení osobního rozsahu koordinačních nařízení nalezneme ve článku 2 nařízení 883/2004. Dle tohoto článku se působnost koordinačních nařízení vztahuje na občany členských států EU, EHP a Švýcarska, na osoby bez státní příslušnosti a uprchlíky bydlící ve členském státu EHP nebo Švýcarsku, a na rodinné příslušníky a pozůstalé osoby výše uvedených osob.⁴³

Podstatou koordinačních nařízení je to, aby každá osoba, na níž se koordinační nařízení vztahují, měla při přechodném pobytu na území jiného státu EU, EHP nebo Švýcarska nárok

⁴¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci Evropské unie: Výběr textů vztahujících se k základním předpisům*. Vydání první. Praha: MPSV, 2009, s. 6-7.

⁴² HERVEY, Tamara K. a Jean V. MCHALE. *Health law and the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, s. 113.

⁴³ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci Evropské unie: Výběr textů vztahujících se k základním předpisům*. Vydání první. Praha: MPSV, 2009, s. 14.

na poskytnutí nezbytné zdravotní péče s přihlédnutím k očekávané délce pobytu. Při posuzování toho, v jakém rozsahu bude nezbytná zdravotní péče poskytnuta, je rozhodující očekávaná délka pobytu. Zatímco tedy například turistovi, jenž chce na území České republiky pobývat pouze pár dnů, bude poskytnuto nezbytné provizorní ošetření, tak u cizince, který v České republice dlouhodobě studuje či pracuje, bude celé jeho léčení probíhat zde (i pokud by trvalo několik měsíců). Zdravotní péče se tedy na základě koordinačních nařízení poskytuje v takovém rozsahu, aby se osoba nemusela vracet do státu pojištění dříve, než zamýšlela.⁴⁴ Do této kategorie, tj. osob zdržující se na území České republiky přechodně, budou spadat zmínění turisté a studenti, ale také vyslaní pracovníci a jejich rodinní příslušníci, či uchazeči o zaměstnání.⁴⁵ Právo na poskytnutí nezbytné zdravotní péče nepodléhá žádnému předchozímu souhlasu, přičemž toto právo si může osoba nárokovat pomocí tzv. Evropského průkazu zdravotního pojištění.⁴⁶

Dále se koordinační nařízení použijí na případy, kdy osoba má bydliště mimo stát pojištění. Platí, že jestliže je osoba pojištěna v jednom státě, nicméně její bydliště se nachází v jiném státě, má nárok v tomto státě na poskytnutí zdravotní péče v plném rozsahu, jako by byla poskytnuta místnímu pojištěnci.⁴⁷ Pojmem bydliště se dle judikatury Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“) rozumí těžiště zájmů, kde má osoba nejsilnější rodinné, majetkové či jiné další osobní vazby.⁴⁸ Pakliže nastane situace, kdy se bydliště osoby teoreticky může nacházet ve více členských státech, stanovují koordinační nařízení explicitně kritéria⁴⁹, pomocí nichž mají jednotlivé členské státy určit, kde se nachází střed zájmů⁵⁰ dané osoby, tj. kde má daná osoba bydliště. Příkladem osob mající bydliště mimo stát pojištění jsou osoby, které pracují na území jednoho státu a bydlí ve druhém státě,

⁴⁴ KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, s. 99-100.

⁴⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 224.

⁴⁶ DA COSTA LEITE BORGES, Danielle. *EU Health Systems and Distributive Justice: Towards New Paradigms for the Provision of Health Care Services*. 1st edition, Routledge, 2017, s. 128.

⁴⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci Evropské unie: Výběr textů vztahujících se k základním předpisům*. Vydání první. Praha: MPSV, 2009, s. 20.

⁴⁸ KOLDINSKÁ, 2012, op. cit., s. 99-100.

⁴⁹ Konkrétně ve čl. 11 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

⁵⁰ Čl. 11 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

případně osoby pobírající důchod z jednoho státu a bydlící na území jiného státu. Odvozený nárok na zdravotní péči mají taktéž jejich rodinní příslušníci.⁵¹

V neposlední řadě si lze na základě koordinačních nařízeních nárokovat vycestování za zdravotní péči do jiného členského státu EU, EHP, nebo Švýcarska. Aby tak mohla osoba učinit, musí mít v rámci svého zdravotního pojištění nárok na poskytnutí dané zdravotní péče, přičemž pojišťovna (či příslušná instituce dané osoby) s tím musí souhlasit.⁵² Následně jsou veškeré náklady za poskytnutí zdravotní péče hrazeny přímo pojišťovnou dané osoby, případně jsou této osobě pojišťovnou posléze proplaceny.⁵³

1.2.2 Osobní rozsah koordinačních nařízeních ve vztahu k osobnímu rozsahu ZVZP

Ač lze účast osob v systému veřejného zdravotního pojištění na základě koordinačních nařízeních vyvozovat přímo z osobního rozsahu ZVZP⁵⁴, nejedná se dle autora této práce o správné legislativní řešení. Nařízení Evropské unie jsou totiž závazná v celém rozsahu a mají přímou použitelnost ve všech členských státech.⁵⁵ Platí, že není nutné opisovat obsah nařízeních do vnitrostátní úpravy, nicméně je nutné dbát na to, aby právní úprava každého členského státu obsahovala určitou provázanost s těmito nařízeními, díky které se adresáti těchto nařízeních budou moci seznámit s právy a povinnostmi. Při této provázanosti je nicméně nutné zajistit, aby nedocházelo k nesouladu mezi těmito dvěma právními úpravami.⁵⁶ Dříve ZVZP na tuto provázanost upozorňoval pouze v § 1 odst. 2, tj. ZVZP se použil vždy, pokud koordinační nařízení nestanovila jinak. Po novele⁵⁷ se k tomuto ustanovení přidalo i provázání v podobě explicitního vyjádření v osobním rozsahu ZVZP. Což se nejeví jako úplně nejšťastnější řešení, protože koordinační nařízení by se v důsledku přímého účinku použila, i kdyby tak nebylo stanoveno v ZVZP. Navíc díky tomuto výslovnému zakotvení může teoreticky docházet k situacím, kdy ZVZP na základě osobního rozsahu stanoví, že určitá osoba je účastna systému veřejného zdravotního pojištění, nicméně dle koordinačních nařízeních účastníkem nebude. Typickým příkladem bude situace, kdy cizinec bez trvalého

⁵¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci Evropské unie: Výběr textů vztahujících se k základním předpisům*. Vydání první. Praha: MPSV, 2009, s. 20.

⁵² KOLDINSKÁ, 2012, op. cit., s. 103.

⁵³ RUIJTER, Anniek. *EU health law & policy: expansion of EU power in public health and health care*. Oxford: Oxford University Press, 2019, s. 153.

⁵⁴ Ust. § 2 odst. 1 písm. b) bod 7. a 8. ZVZP.

⁵⁵ Čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské unie.

⁵⁶ WHELANOVÁ, Markéta. *Implementace přímo použitelných nařízení Evropské unie do českého právního řádu*. In Mvcr.cz [online]. Ministerstvo Vnitra České republiky, s. 64 [cit. 15. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/sp-6-19-whelanova-pdf.aspx>.

⁵⁷ Zákon č. 274/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

pobytu na území České republiky bude pracovat pro zaměstnavatele, který má sídlo v České republice, nicméně tento cizinec pro něj bude vykonávat práci v Německu. Dle § 2 odst. 1 písm. b) bodu 1 ZVZP by cizinec měl být pojištěn v České republice, nicméně dle koordinačních nařízení bude podléhat německým předpisům o sociálním zabezpečení. Vnitrostátní úprava je proto v této situaci zavádějící.

Druhým nedostatkem, který vznikl při novele ZVZP, bylo úplné opomenutí koordinačních nařízení v části, která se týká pojištění na základě trvalého pobytu. Zatímco v případě osob, jež nemají trvalý pobyt na území České republiky, ZVZP výslovně uvádí použitelnost koordinačních nařízení, u osob s trvalým pobytem tak nečiní. Což je nesystematické, protože právní laik bez znalosti přímého účinku nařízení Evropské unie by mohl na základě logického výkladu nabýt dojmu, že koordinační nařízení se aplikují jen v případě osob bez trvalého pobytu. To ale určitě neplatí, koordinační nařízení se budou aplikovat, i když tak ZVZP nestanoví. Například pokud bude cizinec, jenž má na území České republiky trvalý pobyt, vykonávat výdělečnou činnost na území jiného členského státu EU, nebude pojištěn v České republice, tj. nepoužije se osobní rozsah dle ZVZP (přestože je tak uvedeno v ZVZP), ale budou se na základě přímého účinku aplikovat koordinační nařízení.

1.2.3 Návrh možného řešení nesystematické úpravy osobního rozsahu ZVZP

Pokud už tedy chceme do osobního rozsahu ZVZP uvádět koordinační nařízení, bylo by jistě vhodnější, kdybychom tak činili systematicky. Nejjednodušším řešením se jeví úplně vypuštění odkazu na koordinační nařízení v § 2 odst. 1 písm. b) bodu 7. a 8. a ponechání pouze § 1 odst. 2, který říká, že ZVZP se použije pouze tehdy, nestanoví-li koordinační nařízení jinak. Případně jestliže bychom chtěli tento odkaz v § 2 odst. 1 ponechat, autor této práce by navrhoval, aby § 2 odst. 1 byl přeformulován do níže uvedené podoby (jelikož se se tato situace týká i mezinárodních smluv, bylo by nutné do pozměněné úpravy zahrnout i je):

„Pojištěncem podle tohoto zákona je osoba, která

- a) má trvalý pobyt na území České republiky, nestanoví-li koordinační nařízení nebo vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, jinak, nebo
- b) nemá trvalý pobyt na území České republiky a její nárok vyplývá z koordinačních nařízení nebo vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, nebo

c) nemá trvalý pobyt na území České republiky a její nárok nevyplývá z koordinačního nařízení nebo vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, pokud

1. je zaměstnancem zaměstnavatele, který má sídlo nebo trvalý pobyt na území České republiky,

[...]

8. se na území České republiky narodila matce s povoleným trvalým pobytem, a to do konce kalendářního měsíce, v němž tato osoba dovršila 60 dnů věku, a dále po dobu řízení o žádosti o povolení k trvalému pobytu na území České republiky podané za tuto osobu.“

Stávající výčet osob dle § 2 odst. 1 písm. b) by byl podřazen pod § 2 odst. 1 písm. c) a zároveň by došlo k jeho přečíslování (jelikož bod 7. a 8. by byl vypuštěn). Dále by pak ale bylo nutné upravit i § 1 a § 3 ZVZP, protože s výše zmíněným § 2 bezprostředně souvisí. V případě § 1 by autor navrhoval zcela vynechat odst. 2, přičemž odst. 1 by formuloval následovně:

„Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie, zároveň navazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie a vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána a upravuje

a) veřejné zdravotní pojištění,

b) rozsah a podmínky, za nichž jsou na základě tohoto zákona ze zdravotního pojištění hrazeny zdravotní služby,

c) způsob stanovení cen a úhrad léčivých přípravků a potravin pro zvláštní lékařské účely hrazených ze zdravotního pojištění,

d) způsob stanovení úhrad zdravotnických prostředků předepsaných na poukaz hrazených ze zdravotního pojištění.“

U § 3 by bylo potřeba vynechat odst. 1 písm. d) bod 7 a odst. 2 písm. c) bod 7 (a přečíslovat body následující), které by byly nahrazeny novými ustanovení. Konkrétně by se jednalo o doplnění písm. e) do § 3 odst. 1 a písm. d) do § 3 odst. 2, jejichž znění by bylo následující:

„dnem zániku (resp. zániku) nároku vyplývajícího z koordinačních nařízení nebo vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána.“

1.2.4 Problematické nařízení 1231/2010

Pravidla nastavená nařízením 883/2004 a 987/2009 se zdají být jasná a bezrozporná, to stejné nelze konstatovat o nařízení 1231/2010, které rozšiřuje působnost těchto dvou nařízení. Konkrétně na státní příslušníky třetích zemí, kteří migrují v rámci EU, a na které

se tato nařízení dosud nevztahovala pouze z důvodu jejich státní příslušnosti. A to kvůli tomu, že zatímco dřívější koordinační nařízení se vztahovala i na občany třetích zemí, nařízení 883/2004 a 987/2010 tyto osoby úplně opomíjela.⁵⁸ Tuto situaci mělo vyřešit právě nařízení 1231/2010, nicméně jak se později ukázalo, ne úplně se tak podařilo, podmínky aplikace totiž komplikují použití tohoto právního předpisu. A to z toho důvodu, že některá z ustanovení tohoto nařízení jsou nejednoznačná a zároveň chybí prováděcí předpis, který by jejich obsah upřesnil (jako například v případě nařízení 987/2009, jež stanovuje prováděcí pravidla pro nařízení 883/2004).

Aby mohlo nařízení 1231/2010 poskytovat občanům třetích zemí stejnou ochranu – co se týká zdravotního pojištění a s ním spjatým poskytováním zdravotní péče – jaká je garantována občanům EU migrujícím mezi státy EU, je nutné, aby došlo k naplnění dvou podmínek. První podmínkou je to, aby cizinec legálně pobýval na území daného členského státu. Dlouho ale nebylo jasné, jak přesně lze vykládat termín „oprávněný pobyt“, o kterém hovoří článek 1 nařízení 1231/2010. Některé členské státy tento termín vykládaly poměrně extenzivně, tj. stačila pouze dočasná přítomnost cizince na území daného státu, některé státy se naopak přikláněly k restriktivnímu výkladu, tj. pobyt cizince vyžadoval už trvalejší charakter.⁵⁹ Tento spor o výklad byl rozhodnut v případě *Balandin*, kdy SDEU stanovil, že pro aplikaci nařízení 1231/2010 není rozhodující doba přítomnosti cizince na území některého členského státu, případně skutečnost, kde zachovává střed svých zájmů. SDEU se při tom odkázal na důvodovou zprávu k nařízení 1231/2010, která uvádí, že cizinec musí mít právo trvalého nebo alespoň dočasného pobytu na území členského státu, z něhož vycestovává. SDEU ale dále zdůraznil to, že tato důvodová zpráva

„upřesňuje, že aby [...] státní příslušníci mohli uplatňovat práva vyplývající z [...] nařízení č. 883/2004 v druhém členském státě, nemusí nutně splňovat podmínku bydliště, ale mohou se pouze pohybovat na jeho území, pokud je jejich přítomnost na území tohoto druhého státu v souladu s právními předpisy týkajícími se vstupu a pobytu“.⁶⁰

Pro aplikaci nařízení 1231/2010 z hlediska oprávněného pobytu cizince je tedy důležité to, zda cizinec pobývá na území dotčeného členského státu v souladu s právem.

⁵⁸ KOLDINSKÁ, Kristýna. *Koordinace sociálního zabezpečení ve vztahu k občanům třetích států – jsme si rovni?*. Acta Universitatis Carolinae Iuridica, 2014, Vol. 30, No. 3, s. 71.

⁵⁹ CORNELISSEN, Rob. *Regulation 1231/2010 on the inclusion of third-country nationals in EU social security coordination*. European journal of social security. London, England: SAGE Publications, 2018, 20 (2), s. 91.

⁶⁰ SDEU ve věci Raad van bestuur van de Sociale Verzekeringsbank. v. D. Balandin C-477/17, ze dne 24. 1. 2019.

Druhá podmínka je komplikovanější. Aby mohlo být aplikováno nařízení 1231/2010, tj. aby mohl cizinec čerpat výhody, které mu přináší nařízení 883/2004, je potřeba, aby v jeho případě existoval tzv. přeshraniční prvek, tedy migrace alespoň mezi 2 členskými státy.⁶¹ Toto pravidlo – vyplývající přímo z článku 1 nařízení 1231/2010 - bylo potvrzeno v případě *Khalil*⁶², ve kterém SDEU konstatoval, že není možné, aby se koordinační nařízení⁶³ vztahovala na osoby, u kterých chybí přeshraniční prvek. Toto rozhodnutí se týkalo osob palestinské národnosti, které se do Německa přestěhovaly z důvodu občanské války v Libanonu. Když si ale nárokovaly výhody plynoucí z koordinačních nařízení, SDEU rozhodl, že tato práva jim nelze přiznat, protože po celou dobu pobytu v EU se zdržovaly pouze na území Německa, chyběla jim tedy vazba na jiný členský stát. Podobný přístup SDEU zopakoval v případě *Xhymshiti*.⁶⁴ Manželé Xhymshiti (paní Xhymshiti byla albánské národnosti, pan Xhymshiti kosovské národnosti) žili na území Německa na základě povolení k pobytu, přičemž pan Xhymshiti pracoval ve Švýcarsku. Když se ale domáhali přiznání částečných rodinných přídatků pro své děti, byla jejich žádost zamítnuta. Důvodem bylo to, že nařízení 859/2003⁶⁵, kterým docházelo k rozšíření tehdejších koordinačních nařízení i na občany třetích zemí (a jež bylo předchůdce zmiňovaného nařízení 1231/2010), nebylo možné na základě dohody EU-Švýcarsko použít. I když tedy bylo Švýcarsko považováno za členský stát EU, co se týká koordinace sociálního zabezpečení, nešlo manželé Xhymshiti do této koordinace zahrnout. Pan Xhymshiti měl totiž vazbu pouze na jeden třetí stát (Švýcarsko) a na jeden členský stát Evropské unie (Německo). Situace by ale byla diametrálně odlišná, kdyby byli manželé občany EU, protože v takovém případě by již Švýcarsko nebylo považováno za třetí stát, došlo by proto ke vzniku přeshraničního prvku a koordinační nařízení by se aplikovala.⁶⁶

Závěrem lze konstatovat, že v tuto chvíli lze oprávněně pochybovat o tom, zda rozšíření rozsahu koordinačních nařízení na občany třetích zemí pomocí nařízení 1231/2010

⁶¹ KOLDINSKÁ, 2014, op. cit., s. 72.

⁶² SDEU ve věci *Khalil and Others v. Bundesanstalt für Arbeit and Landeshauptstadt Stuttgart*, spojené případy C-95/99 až C-98/99 a C-180/99, ze dne 11. 10. 2001.

⁶³ V době rozhodování tohoto případu byla v účinnosti nařízení Rady (EHS) č. 1408/71, o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství a nařízení Rady (EHS) č. 574/72, stanovující postup provádění Nařízení Rady (EHS) 1408/71.

⁶⁴ SDEU ve věci *Alketa Xhymshiti proti Bundesagentur für Arbeit – Familienkasse Lörrach* C-247/09, ze dne 18. 11. 2010.

⁶⁵ Nařízení Rady (ES) č. 859/2003 ze dne 14. května 2003, kterým se rozšiřuje používání ustanovení Nařízení (EHS) č. 1408/71 a Nařízení (EHS) č. 574/72 na občany třetích zemí, kterých se tato ustanovení dosud netýkala výhradně z důvodu jejich občanství.

⁶⁶ KOLDINSKÁ, 2014, op. cit., s. 72.

představuje efektivní řešení této situace. Autor této práce si klade otázku, jak lze správně ve světle rozhodnutí *Balandin* definovat přeshraniční prvek? Stačí, když občan třetí země pobývající na území jednoho členského státu EU vycestuje na území jiného členského státu EU a zde bude po několik dnů pobývat v souladu s právem? Případně co když si cizinec bude zpětně nárokovat výhody plynoucí z koordinačních nařízení s tím, že v minulosti na území jiného členského státu EU již nějakou dobu pobýval?

1.3 Bilaterální smlouvy

Ještě než se zaměříme na cizince, kteří jsou odkázáni na komerční zdravotní pojištění, je nutné zmínit poslední skupinu cizinců, kteří mají nárok na bezplatné poskytnutí zdravotní péče na území České republiky – a to na základě bilaterální smlouvy, kterou jejich stát pojištění uzavřel s Českou republikou.⁶⁷ První skupina těchto bilaterálních smluv se obecně týká sociálního zabezpečení, druhá skupina se zaměřuje přímo na poskytování zdravotní péče a spolupráci v oblasti zdravotnictví a lékařských věd. Kromě tohoto rozlišení lze tyto smlouvy rozdělit na ty, které Česká republika uzavřela se členskými státy EU, a které naopak s třetími zeměmi.⁶⁸ Toto druhé dělení je důležité z hlediska praktické použitelnosti, koordinační nařízení si totiž vymezují aplikační přednost před těmito bilaterálními smlouvami (viz následující podkapitola).

1.3.1 Bilaterální smlouvy uzavřené s členskými státy EU

Dle webu Ministerstva zdravotnictví je v tuto chvíli v platnosti hned 10 bilaterálních smluv, které se týkají sociálního zabezpečení, jež uzavřela Česká republika a jejíž druhou smluvní stranou je členský stát EU. A kromě toho je ještě v platnosti dalších 8 bilaterálních smluv, které cílí přímo na poskytování zdravotní péče a spolupráci v oblasti zdravotnictví a lékařských věd.⁶⁹ Při výkladu těchto smluv je nicméně vždy nutné se řídit článkem 8 odst. 1 nařízení 883/2004, který stanovuje, že toto nařízení nahrazuje každou smlouvu o sociálním zabezpečení, která je použitelná mezi členskými státy EU. Je sice možné, aby některá ustanovení těchto smluv zůstala v platnosti (jestliže jsou pro danou osobu příznivější nebo pokud vycházejí ze specifických historických okolností), každopádně v takovém případě je

⁶⁷ SVEJKOVSKÝ, VOJTEK, TESKA ARNOŠTOVÁ. 2016, op. cit., s. 133.

⁶⁸ HÁJEK, Michal. *Právo na ochranu zdraví a cizinci*. In Muni.cz [online]. [cit. 15. 10. 2022]. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra ústavního práva a politologie. Školitel: doc. JUDr. et Mgr. Pavel Molek, Ph.D., LL.M. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/i6i7u/Hajek_-_Pravo_na_ochranu_zdravi_a_cizinci.pdf.

⁶⁹ Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Seznam mezinárodních smluv*. In Mzcr.cz [online]. [cit. 25. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/seznam-mezinarodnich-smluv/>.

nutné, aby byla tato ustanovení uvedena v příloze II tohoto ustanovení. Pakliže se podíváme na tuto přílohu, nalezneme tam bilaterální smlouvy o sociálním zabezpečení mezi Českou republikou a Německem, Lucemburskem, Kypr, Rakouskem a Slovenskem. Když si ale projdeme tyto smlouvy, žádné ze zmíněných ustanovení v příloze se netýká poskytování zdravotní péče. Z toho lze vyvodit, že z hlediska poskytování zdravotní péče jsou tyto smlouvy aktuálně neúčinné.⁷⁰

1.3.2 Bilaterální smlouvy uzavřené s třetími zeměmi

Článek 8 nařízení 883/2004 se nevztahuje na bilaterální smlouvy o sociálním zabezpečení, které Česká republika uzavřela s třetími zeměmi.⁷¹ To v praxi znamená, že ustanovení těchto smluv se aplikují v celém rozsahu na všechny pojištěné osoby daných smluvních států, případně na občany daných států (tato výjimka se týká například bilaterální smlouvy s Izraelem⁷²). Některé z těchto smluv se zaměřují na více oblastí sociálního zabezpečení, některé se věnují pouze spolupráci v oblasti poskytování zdravotní péče.⁷³

Osoba, která je účastna systému veřejného zdravotního pojištění v České republice, má nárok na poskytnutí neodkladné zdravotní péče v Srbsku⁷⁴, Černé Hoře⁷⁵, Severní Makedonii⁷⁶, Turecku⁷⁷, Izraeli⁷⁸, Albánii⁷⁹ a Tunisku⁸⁰, a to na základě bilaterální dohody uzavřené mezi Českou republikou a příslušnými zeměmi. Tento nárok platí samozřejmě i recipročně, tj. osoby pojištěné v systému – který odpovídá českému veřejnému zdravotnímu pojištění – daného státu, mají nárok na poskytnutí neodkladné zdravotní péče na území České republiky. Zdravotní péče by měla být poskytována v takovém rozsahu, jako je

⁷⁰ HÁJEK, Michal. *Právo na ochranu zdraví a cizinci*. In Muni.cz [online]. [cit. 15. 10. 2022]. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra ústavního práva a politologie. Školitel: doc. JUDr. et Mgr. Pavel Molek, Ph.D., LL.M. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/i6i7u/Hajek_-_Pravo_na_ochranu_zdravi_a_cizinci.pdf.

⁷¹ HÁJEK, Michal. *Právo na ochranu zdraví a cizinci*. In Muni.cz [online]. [cit. 15. 10. 2022]. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra ústavního práva a politologie. Školitel: doc. JUDr. et Mgr. Pavel Molek, Ph.D., LL.M. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/i6i7u/Hajek_-_Pravo_na_ochranu_zdravi_a_cizinci.pdf.

⁷² *Pobyt v zemích mimo EU*. In Vzp.cz [online]. [cit. 26. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/pojistenci/cestovani-a-pobyt-v-zahranici/pobyt-v-zemich-mimo-eu>.

⁷³ ŠTEFKO, Martin a Kristina KOLDINSKÁ. *Sociální práva cizinců*. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 245.

⁷⁴ Smlouva mezi Českou republikou a Svazovou republikou Jugoslávií o sociálním zabezpečení (č. 130/2002 Sb.m.s.).

⁷⁵ Smlouva mezi Českou republikou a Svazovou republikou Jugoslávií o sociálním zabezpečení (č. 130/2002 Sb.m.s.).

⁷⁶ Smlouva mezi Českou republikou a Republikou Makedonie o sociálním zabezpečení (č. 2/2007 Sb.m.s.).

⁷⁷ Smlouva mezi Českou republikou a Tureckou republikou o sociálním zabezpečení (č. 135/2004 Sb.m.s.).

⁷⁸ Smlouva mezi Českou republikou a Státem Izrael o sociálním zabezpečení (č. 73/2002 Sb.m.s.).

⁷⁹ Smlouva mezi Českou republikou a Albánskou republikou o sociálním zabezpečení (č. 2/2017 Sb.m.s.).

⁸⁰ Smlouva mezi Českou republikou a Tuniskou republikou o sociálním zabezpečení (č. 9/2018 Sb. m. s.).

poskytována místním pojišťencům. Zároveň platí, že jestli český pojištěnec za poskytnutí dané zdravotní péče hradí nějaký doplatek, hradí jej i osoba smluvního státu, které je tato péče poskytována.⁸¹

Dále má Česká republika uzavřenou bilaterální smlouvu s Bosnou a Hercegovinou⁸², na jejímž základě je státním příslušníkům obou států poskytována zdravotní péče v případě akutního úrazu nebo onemocnění na území druhého smluvního státu. Taková osoba musí jednak prokázat, že občanem daného státu a zároveň je v tomto státu účastna systému veřejného zdravotního pojištění.⁸³

V neposlední řadě je nutno zmínit bilaterální smlouvy uzavřené se Spojenými státy americkými⁸⁴ a Japonskem⁸⁵, které cílí výhradně na zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné.⁸⁶

⁸¹ Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Nárok na čerpání zdravotních služeb českými pojištěnci v zahraničí*. In Mzcr.cz [online]. 5. 8. 2020 [cit. 26. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/narok-na-čerpani-zdravotnich-sluzeb-ceskymi-pojistenci-v-zahranici/> a *Pobyt v zemích mimo EU*. In Vzpcz.cz [online]. VZP [cit. 26. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.vzpcz.cz/pojistenci/cestovani-a-pobyt-v-zahranici/pobyt-v-zemich-mimo-eu>.

⁸² Úmluva mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním pojištění (č. 3/1958 Sb.).

⁸³ Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Nárok na čerpání zdravotních služeb českými pojištěnci v zahraničí*. In Mzcr.cz [online]. 5. 8. 2020 [cit. 26. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/narok-na-čerpani-zdravotnich-sluzeb-ceskymi-pojistenci-v-zahranici/>.

⁸⁴ Smlouva o sociálním zabezpečení mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými (č. 85/2008 Sb.m.s.).

⁸⁵ Smlouva mezi Českou republikou a Japonskem o sociálním zabezpečení (č. 41/2009 Sb.m.s.).

⁸⁶ Ministerstvo vnitra České republiky. *Přehled států a kategorií státních příslušníků, kteří jsou nebo mohou být vyňati z povinnosti dokládat doklad o cestovním zdravotním pojištění na základě mezinárodní smlouvy*. In Mvcr.cz [online]. 21. 12. 2021 [cit. 27. 7. 2022]. Dostupné: <https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21674406&doctype=ART>.

2 Cizinci odkázání na komerční zdravotní pojištění cizinců

Jak již bylo uvedeno v úvodu této práce, cizinci, jež nesplňují podmínky účasti na veřejném zdravotním pojištění, jsou povinni si zajistit zdravotní pojištění jiným způsobem, tj. uzavřením tzv. komerčního zdravotní pojištění. Tato povinnost vyplývá z cizineckého zákona, který ukládá, že každý cizinec je dle § 103 písm. r) povinen při pobytové kontrole předložit platný doklad o cestovním zdravotním pojištění, a to ať již jde o pobyt do 90 dnů, či pobyt nad 90 dnů (existují nicméně určité specifické výjimky, které jsou dále rozebrány v podkapitolách 2.1 a 2.2). V případě pobytu do 90 dnů jsou náležitosti takového dokladu uloženy formou odkazu cizineckého zákona⁸⁷ na nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (dále jen „vízový kodex“). U pobytu nad 90 dnů jsou tato pravidla stanovena přímo cizineckým zákonem.⁸⁸

2.1 Základní zdravotní pojištění

Komerční zdravotní pojištění je v České republice nabízeno ve dvou variantách. Prvním typem je pojištění, které se vztahuje výhradně na dobu pojištění do 90 dnů a má formu jakéhosi základního zdravotního pojištění. Výjimku z povinnosti mít uzavřené platné základní zdravotní pojištění tvoří pouze osoby, které jsou státními příslušníky země, jež je na seznamu zemí umožňující krátkodobý bezvízový pobyt, a jejich pobyt netrvá déle než 3 měsíce.⁸⁹ Dále jsou z této povinnosti vyňati cizinci, kteří prokážou, že

„[zdravotní] služby hrazeny jiným způsobem, a to na základě písemného závazku právnické osoby, je-li pobyt cizince na území přínosný pro rozvoj duchovních hodnot, ochranu lidských práv anebo jiných humanitárních hodnot, ochranu přírodního prostředí, kulturních památek a tradic, rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu, nebo na základě písemného závazku státního orgánu⁹⁰.“

Toto pojištění v době vzniku této práce nabízí hned 6 pojišťoven, konkrétně se jedná o PVZP, AXA Assistance CZ, a.s. (dále jen „AXA“), UNIQA pojišťovna, a.s. (dále jen „UNIQUA“), Slavia pojišťovna, a.s. (dále jen „Slavia“), ERGO pojišťovna, a.s. (dále jen „ERGO“) a Maxima Pojišťovna, a.s. (dále jen „Maxima“). Pojistné podmínky jednotlivých pojistných produktů se od sebe odlišují, neexistuje totiž detailní právní úprava poskytování tohoto pojištění. Ve vízovém kodexu⁹¹ nalezneme de facto pouze jen stanovení minimální

⁸⁷ Ust. § 180i cizineckého zákona.

⁸⁸ Ust. § 180j cizineckého zákona.

⁸⁹ KOLDINSKÁ, 2016, op. cit., s. 161-162.

⁹⁰ Ust. § 180i odst. 2 cizineckého zákona.

⁹¹ Čl. 15 odst. 3 vízového kodexu.

výše pojistného krytí, smluvní strany se tedy řídí především subsidiárně občanským zákoníkem. V obecné rovině lze ale říct, že předmětem tohoto pojištění je poskytování nutné a neodkladné zdravotní péče, repatriace a převoz ostatků v případě smrti pojištěné osoby. Jelikož má tento typ pojištění komerční charakter, nevztahuje se jeho krytí na poskytnutí zdravotní péče u úrazů a náhlých onemocnění, které vznikly před počátkem, případně po konci pojištění. Pokud se zaměříme na pojistné podmínky základního zdravotního pojištění od PVZP⁹², tak zjistíme, že obsahují širokou škálu tzv. výluk (PVZP neposkytuje pojistné plnění v případě poskytování zdravotní péče v souvislosti s těhotenstvím a porodem, nehradí též ani psychologická vyšetření, preventivní prohlídky, rehabilitace, orgánové transplantace či léčbu hemofilie, hepatitid, pohlavních a sexuálně přenosných onemocnění⁹³), pojištění vzniká až zaplacení pojistného⁹⁴ a pojišťovna může bez udání důvodu vypovědět smlouvu do 2 měsíců ode dne uzavření pojistné smlouvy nebo do 3 měsíců ode dne doručení oznámení vzniku pojistné události.⁹⁵ Možnost vypovězení pojistné smlouvy bez udání důvodu je v souladu s občanským zákoníkem, pojišťovna tedy nečiní nic protiprávního.⁹⁶

Platí, že cena na tohoto pojištění je velmi nízká, dle kalkulačky uvedené na webu PVZP⁹⁷ by kupříkladu pojištění 90letého cizince⁹⁸, který by za účelem turistického pobytu pobýval po dobu 3 měsíců na území České republiky, vyšlo celkově na 2.100 Kč. Což je velmi nízká částka, když vezmeme v potaz, že měsíční platba za státního pojištěnce (do které by jakožto důchodce spadal i muž z naší modelové situace) by v době psaní této práce vyšla státní

⁹² Tuto pojišťovnu autor vybral z toho důvodu, že jako jediná poskytuje komplexní zdravotní pojištění. U ní jediné jdou tedy zároveň porovnat pojistné podmínky základního zdravotního pojištění a komplexního zdravotního pojištění.

⁹³ *Pojistné podmínky Základní zdravotní pojištění cizinců*. In Pvpz.cz [online]. PVZP, ZZPC 1/22 s platností od 1. března 2022, Článek 7, Výluky z pojištění [cit. 31. 7. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffZzpc_VPP_cz.pdf.

⁹⁴ *Pojistné podmínky Základní zdravotní pojištění cizinců*. In Pvpz.cz [online]. PVZP, ZZPC 1/22 s platností od 1. března 2022, Článek 11, Vznik a trvání pojištění. Pojistná doba [cit. 31. 7. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffZzpc_VPP_cz.pdf.

⁹⁵ *Pojistné podmínky Základní zdravotní pojištění cizinců*. In Pvpz.cz [online]. PVZP, ZZPC 1/22 s platností od 1. března 2022, Článek 12, Změny a ukončení pojistné smlouvy. Zánik pojištění. [cit. 31. 7. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffZzpc_VPP_cz.pdf.

⁹⁶ Ust. § 2805 občanské zákoníku.

⁹⁷ *Pojištění cizinců online kalkulačka a sjednání*. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.pvzp.cz/cs/on-line-pojisteni/zdravotni-pojisteni-cizincu-online/>.

⁹⁸ Chronicky nemocné osoby spolu s novorozenci a těhotnými ženami patří mezi nejohroženější osoby z pohledu zdravotního pojištění cizinců, rozbor podmínek přístupu k pojištění jedné z těchto skupin osob se tedy jeví jako velmi žádoucí. Viz například: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. *Vybrané kazuistiky z praxe nevládních neziskových organizací a soukromých advokátů ve spojitosti s komerčním zdravotním pojištěním cizinců*. In Migracnikonsorcium.cz [online]. Podzim 2019 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: https://migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2021/09/konsorcium_diskriminace-v-pristupu-ke-zdravotni-peci_kazuistiky_20_11_2019.pdf.

rozpočet na 1.900 Kč⁹⁹, tříměsíční pojistné by tedy činilo 5.700 Kč (zde je vhodné pro úplnost zdůraznit, že v tomto případě porovnáváme dva odlišné typy zdravotní péče, tj. neodkladnou péči a plnou péči). Problém je ale v tom, do jaké míry by byla hrazena případná zdravotní péče tohoto cizince. Pokud se podíváme na § 13 ZVZP, tak dle tohoto ustanovení se ze zdravotního pojištění hradí

„zdravotní služby poskytnuté pojištěnci s cílem zlepšit nebo zachovat jeho zdravotní stav nebo zmírnit jeho utrpení, pokud

- a) odpovídají zdravotnímu stavu pojištěnce a účelu, jehož má být jejich poskytnutím dosaženo, a jsou pro pojištěnce přiměřeně bezpečné,
- b) jsou v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy,
- c) existují důkazy o jejich účinnosti vzhledem k účelu jejich poskytování.“

Z tohoto vymezení nároku pojištěnce lze vyvozovat, že pojištěnec, který je účasten veřejného zdravotního pojištění, má v praxi nárok na úhradu nákladů za veškeré poskytnuté zdravotní služby, které odpovídají této definici. Výjimku tvoří pouze nehrazené zdravotní služby, které jsou výslovně uvedeny v § 15 ZVZP.¹⁰⁰ Jestliže by tedy tento cizinec byl osobou pojištěnou dle ZVZP, byla by mu hrazena takřka veškerá poskytnutá péče. Pokud by ale měl uzavřené pouze zmíněné základní zdravotní pojištění pro cizince od PVZP, měl by nárok jen na poskytnutí nutné a neodkladné péče. Zároveň by se musel obávat toho, zda by v jeho případě pojišťovna neshledala tzv. *pre-existing condition*.¹⁰¹ Jedná se o situaci, kdy pojišťovna odmítne uhradit poskytnutou zdravotní péči s odkazem na to, že nemoc, úraz či jiný stav nastaly již před uzavřením pojistné smlouvy nebo během tzv. čekací doby.¹⁰² Případová kazuistika od Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty¹⁰³ zmiňuje hned několik případů, kdy některá z pojišťoven využila práva uplatnit *pre-existing condition* klauzuli, tj. neuhradit poskytnutou péče. Šlo například o tyto situace:

⁹⁹ BUREŠ, Michal. *Platby za státní pojištěnce se sníží na 1 487 Kč*. In Finance.cz [online]. 25. 7. 2022 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/543011-snizeni-plateb-za-statni-pojistence-2022/>.

¹⁰⁰ SVEJKOVSKÝ, VOJTEK, TESKA ARNOŠTOVÁ, 2016, op. cit., s. 134.

¹⁰¹ HNILICOVÁ, Helena, KAROLÍNA DOBIÁŠOVÁ, PAVEL ČIŽÍNSKÝ, LIBOR STUDENÝ a JAN JURÁNEK. *Analýza komerčního zdravotního pojištění cizinců*. In Osf.cz [online]. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2012, s. 30. [cit. 6. 7. 2022]. Dostupné z: http://osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/Analýza_Konzorcium_final.pdf.

¹⁰² *Pojistné podmínky Základní zdravotní pojištění cizinců*. In Pvzp.cz [online]. PVZP, ZZPC 1/22 s platností od 1. března 2022, Článek 7, Výluky z pojištění [cit. 31. 7. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffZzpc_VPP_cz.pdf.

¹⁰³ Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. *Vybrané kazuistiky z praxe nevládních neziskových organizací a soukromých advokátů ve spojitosti s komerčním zdravotním pojištěním cizinců*. In Migracnikonsorcium.cz [online] Podzim 2019 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: https://migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2021/09/konsorcium_diskriminace-v-pristupu-ke-zdravotni-peci_kazuistiky_20_11_2019.pdf.

- 1.) Rodičům z Ruska se předčasně narodila dvojčata, kdy jedno trpělo vrozenou vadou srdce a druhé dalšími onemocněními. Rodičům se sice podařilo sjednat komerční zdravotní pojištění pro obě dvojčata, nicméně pojišťovna nikdy nehradila náklady za léčbu jejich onemocnění, protože se jednalo o okolnosti, které existovaly již před vznikem pojištění.
- 2.) Těhotnou ženu z Egypta, která měla uzavřeno platné komerční zdravotní pojištění, postihly během jejího těhotenství gynekologické problémy. Pojišťovna odmítla uhradit poskytnutou péči s tím, že její problémy vznikly již před uzavřením jejího pojištění. Ošetřující lékař nicméně ve zprávě o zdravotním stavu ženy napsal, že zdravotní problémy ženy se vyskytly až po otěhotnění, kdy už ale měla uzavřené komerční zdravotní pojištění.
- 3.) Cizinka, jež na území České republiky pobývala na základě přechodného pobytu z titulu rodinného příslušníka a měla uzavřené platné komerční zdravotní pojištění, se léčila s cukrovkou 2. typu a hypercholesterolemií. Žena pravidelně chodila na lékařské prohlídky a stav jejího onemocnění byl stabilní. Při jednom vyšetření jí byly ale zjištěny vyšší hodnoty jaterních testů, byla proto poslána na další vyšetření. Rozhodla se proto uzavřít komplexní zdravotní pojištění (pozn. autora: ačkoliv již měla platné komerční zdravotní pojištění, patrně v rozsahu základní zdravotní péče). Následně jí byla v důsledku jejího onemocnění poskytnuta nákladná zdravotní péče. Pojišťovna tuto péči ale odmítla proplatit, protože podle ní příznaky pojistné události nastaly již před uzavřením smlouvy.

Je tedy otázkou, do jaké míry by byla 90letému cizinci z našeho modelového příkladu zdravotní péče hrazena. Člověk v tomto věku totiž zpravidla již trpí celou řadou onemocnění, je tedy pravděpodobné, že by se pojišťovna mohla odvolávat na to, že příčina nebo příznaky dané nemoci nastaly již před vznikem pojištění.

Pokud bychom měli shrnout výhody a nevýhody základního zdravotního pojištění, tak pozitivním přínosem pro cizince je bezpochyby to, že splní svoji zákonnou povinnost mít při svém pobytu na území České republiky uzavřené platné zdravotní pojištění. Navíc jak bylo v předchozích odstavcích prokázáno, cena takového pojištění je velmi nízká, může si ji dovolit patrně každý cizinec. Problematická se jeví až samotná praktická použitelnost tohoto pojištění, tj. úhrada poskytnuté zdravotní péče, protože existuje velké množství výluk a pojišťovna zároveň má právo pojistnou smlouvu do 2 měsíců ode dne uzavření pojistné smlouvy, případně do 3 měsíců ode dne doručení oznámení vzniku pojistné události, vypovědět. U zdravého jedince tyto limity nebudou hrát zásadnější roli, významu nabydou až u nejzranitelnějších skupin cizinců, tj. u chronicky nemocných pacientů, novorozenců a těhotných žen.

Dále je nutné zmínit to, že pojišťovny si vybírají, s kým takové pojištění uzavřou, vznikají tedy tzv. nepojistitelné osoby.¹⁰⁴ Námi zmíněného cizince (tj. 90letý muž plánující za účelem turistického pobytu pobývat po dobu 3 měsíců na území České republiky) by vůbec nepojistila Slavia (dle její webové kalkulačky není možné pojistit osoby, které mají 81 let a více¹⁰⁵) a ani UNIQUA (webová kalkulačka sděluje, že pro uzavření tohoto typu pojištění musí mít osoba 0 až 69 let¹⁰⁶). V neposlední řadě Maxima na svém webu uvádí, že pojištění lze sjednat online jen pro osoby od 1 roku do 80 let, přičemž v ostatních případech je nutné kontaktovat zákaznickou linku,¹⁰⁷ je tedy otázkou, zda by cizinec na pojištění u této pojišťovny ve finále dosáhl.

2.2 Komplexní zdravotní pojištění

Druhým typem komerčního zdravotního pojištění pro cizince je komerční zdravotní pojištění v rozsahu komplexní zdravotní péče, nicméně v praxi bývá zpravidla zkráceně označováno jako „komplexní zdravotní pojištění“. Cizinecký zákon stanovuje¹⁰⁸, že při pobytu nad 90 dnů je cizinec před vyznačením víza povinen předložit doklad o platném zdravotním pojištění po celou dobu jeho pobytu, a zároveň doklad o zaplacení pojistného. Stejně podmínky platí i v případě, pokud cizinec žádá o prodloužení stávajícího víza.¹⁰⁹ Výjimku z této povinnosti tvoří pouze osoby, pokud prokážou, že zdravotní služby jsou

„hrazeny jiným způsobem, a to na základě písemného závazku právnické osoby, je-li pobyt cizince na území přínosný pro rozvoj duchovních hodnot, ochranu lidských práv anebo jiných humanitárních hodnot, ochranu přírodního prostředí, kulturních památek a tradic, rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu, na základě písemného závazku státního orgánu nebo na základě závazku obsaženého v policií ověřeném pozvání podle § 15 [cizineckého zákona]¹¹⁰.“

Přesné podmínky, jak musí zdravotní pojištění při pobytu nad 90 dnů na území České republiky vypadat, nalezneme v § 180j odst. 1 cizineckého zákona. Takové zdravotní

¹⁰⁴ HNILICOVÁ, Helena, Karolína DOBIÁŠOVÁ, Pavel ČIŽINSKÝ, Libor STUDENÝ a Jan JURÁNEK. *Analýza komerčního zdravotního pojištění cizinců*. In Osf.cz [online]. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2012, s. 29 [cit. 6. 7 2022]. Dostupné z: http://osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/Analýza_Konzorcium_final.pdf.

¹⁰⁵ *Pojištění cizinců online kalkulačka a sjednání*. In Slavia-pojistovna.cz [online]. Slavia [cit. 5. 8. 2022]. Dostupné z: <https://cizinci.slavia-pojistovna.cz/>.

¹⁰⁶ *Pojištění nutné a neodkladné péče cizinců*. In Aliveplatform.cz [online]. UNIQUA [cit. 5. 8. 2022]. Dostupné z: <https://insurance.aliveplatform.com/b2c/health.html>.

¹⁰⁷ *Zdravotní pojištění cizinců MaxMedical*. In Maximapojistovna.cz [online]. Maxima [cit. 5. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.maximapojistovna.cz/pojistenionline/pojisteni-cizincu-maxmedical-online/pojisteni>.

¹⁰⁸ Ust. § 31 odst. 5 cizineckého zákona.

¹⁰⁹ Ust. § 35 odst. 2 cizineckého zákona.

¹¹⁰ Ust. § 180j odst. 4 cizineckého zákona.

pojištění musí pokrývat náklady, které je cizinec povinen uhradit při svém pobytu na území České republiky v případě poskytnutí nutné a neodkladné zdravotní péče, přičemž se musí vztahovat i na náklady spojené s jeho převozem do státu (či převozem jeho tělesných ostatků v případě úmrtí), jehož cestovní doklad vlastní, případně kde má povolený pobyt. A zároveň pojistné krytí na jednu pojistnou událost musí činit alespoň 60 tisíc eur. Dále platí, že toto pojištění může být sjednáno jednak u pojišťovny, která je dle zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví (dále jen „zákon o pojišťovnictví“), oprávněna provozovat toto pojištění.¹¹¹ A taktéž u pojišťovny, která smí toto pojištění poskytovat ve členských státech EU, státech vázaných Smlouvou o EHP, ve státě, jehož cestovní doklad cizinec vlastní, nebo v jiném státě, ve kterém má daný cizinec povolený pobyt.¹¹²

V teoretické rovině tak platí, že komerční zdravotní pojištění nad 90 dnů si každý cizinec může sjednat ve dvou variantách. V případě toho prvního bude stačit, pokud jej cizinec uzavře u zahraniční pojišťovny a zároveň splní podmínky uvedené v předchozím odstavci,¹¹³ přičemž druhá varianta pojištění bude sjednávána právě jako komplexní zdravotní pojištění.

Abychom mohli rozlišit, ve kterých situacích bude možno uzavřít první typ pojištění a ve kterých pouze druhý, je nutné se odkázat na § 180j odst. 6 cizineckého zákona. Ten ukládá, že je-li o vízum k pobytu nad 90 dnů žádáno na území České republiky, případně je-li žádáno o prodloužení doby stávajícího pobytu, může být pojištění sjednáno pouze u pojišťovny oprávněné provozovat toto pojištění na území České republiky, a to pouze jakožto komplexní zdravotní pojištění. Z čehož vyplývá, že komerční zdravotní pojištění ve smyslu § 180j odst. 1 cizineckého zákona – a to aniž by šlo o komplexní zdravotní pojištění – při pobytu nad 90 dnů lze sjednat pouze tehdy, pokud cizinec žádá o vízum k pobytu mimo území České republiky a zároveň nežádá o prodloužení toho stávajícího. Každopádně i když cizinec o toto vízum k pobytu požádá mimo území České republiky a zdravotní pojištění uzavře u zahraniční pojišťovny, tak po určité době (jestliže bude chtít i nadále pobývat na území České republiky) bude de facto nakonec donucen k tomu, aby komplexní zdravotní pojištění uzavřel. A to z toho důvodu, že všichni cizinci jsou dle díkce cizineckého zákona¹¹⁴ při prodloužení jejich stávajícího pobytu povinni sjednat komplexní zdravotní pojištění.

¹¹¹ Ust. §180j odst. 2 písm. a) cizineckého zákona.

¹¹² Ust. §180j odst. 2 písm. b) cizineckého zákona.

¹¹³ Kromě toho ještě nutné upozornit na ust. § 180j odst. 3, podle kterého musí cizinec disponovat úředně ověřenými překlady pojistné smlouvy a pojistných podmínek, A zároveň musí na požádání předložit doklad o zaplacení pojistného na celou jeho dobu pobytu na území České republiky.

¹¹⁴ Ust. §180j odst. 6 cizineckého zákona.

Toto důsledné rozlišování, kdy jsou cizinci povinni uzavřít komplexní zdravotní pojištění, je důležité, protože cizinecký zákon pro komplexní zdravotní pojištění stanovuje speciální požadavky. Konkrétně takové pojištění musí pokrývat

„zdravotní péč[i] [poskytnutou] pojištěnému smluvními poskytovateli zdravotních služeb pojistitele bez přímé úhrady nákladů na léčení pojištěným s cílem zachovat jeho zdravotní stav z doby před uzavřením pojistné smlouvy. Z tohoto pojištění nesmí být vyloučena preventivní ani dispenzární zdravotní péče ani zdravotní péče související s těhotenstvím pojištěné matky a porodem jejího dítěte¹¹⁵.“

Zároveň po nedávné novele¹¹⁶ cizineckého zákona došlo k tomu, že od 2. 8. 2021 smí komplexní zdravotní pojištění po přechodnou dobu 5 let poskytovat pouze PVZP (před nabytím účinnosti této novely poskytovalo komplexní zdravotní pojištění hned 6 pojišťoven¹¹⁷). Tato změna týkající se zavedení monopolu pro PVZP je mnohými subjekty kritizována¹¹⁸, v době psaní tohoto textu se jí dokonce zabývala Evropská komise z důvodu podezření z porušení pravidel hospodářské soutěže a základních evropských práv.¹¹⁹

Zmíněné zavedení monopolu není jediným problémem, který je spojen s komplexním zdravotním pojištěním. Kontroverzní je sama o sobě celá právní úprava tohoto pojištění, protože se naprosto minimálně zabývá ochranou samotného pojištěnce. V podstatě jedinou ochranou, kterou cizinecký zákon poskytuje ve prospěch cizinců, je minimální výše pojistného krytí¹²⁰ a stanovení toho, že pojistná smlouva nemůže vyloučit úhradu nákladů za poskytnutí zdravotní péče v důsledku úrazu, ke kterému došlo kvůli požití alkoholu, omamných nebo psychotropních látek, případně z důvodu úmyslného jednání, zavinění či spoluzavinění pojištěné osoby.¹²¹ Na základě této chybějící právní ochrany jsou pak smluvní podmínky komplexního zdravotního pojištění postaveny v neprospěch pojištěnce, typickým příkladem je neexistence kontraktační povinnosti pro pojišťovny, možnost ve stanovené

¹¹⁵ Ust. § 180j odst. 8 cizineckého zákona.

¹¹⁶ Zákon č. 274/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

¹¹⁷ Konkrétně PVZP, AXA, UNIQUA, Slavia, ERGO a Maxima.

¹¹⁸ Česká asociace pojišťoven. *ČAP podala stížnost k Evropské komisi kvůli monopolu na pojištění cizinců PVZP*. In Cap.cz [online]. Česká asociace pojišťoven, 2. 12. 2021 [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy/104858-cap-podala-stiznost-k-evropske-komisi-kvuli-vzniku-monopolu-na-pojisteni-cizincu>.

¹¹⁹ NĚMCOVÁ, Janetta. *Evropská komise prověřuje dlouhodobé pojišťování cizinců v Česku. Nemají možnost volby*. In iRozhlas.cz [online]. 22. 8. 2022 [cit. 25. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pojistovna-vzp-zdravotni-pojisteni-cizincu_2208221100_mst.

¹²⁰ Ust. § 180 odst. 1 cizineckého zákona.

¹²¹ Ust. § 180 odst. 7 cizineckého zákona.

době vypovědět pojistnou smlouvu bez uvedení důvodu či finančně vysoce nákladné ceny pojistného pro určité skupiny osob (konkrétněji viz podkapitola 2.2.2).

Pakliže po cizincích vyžadujeme, aby při svém pobytu na území České republiky měli uzavřeno komplexní zdravotní pojištění, de lege ferenda by bylo jistě žádoucí, aby podmínky poskytování tohoto pojištění byly náležitě upraveny, čímž bychom posílili právní ochranu daného cizince (resp. pojištěné osoby), protože ten je v tomto smluvním vztahu bezpochyby slabší stranou. Na tom se shodli i předkladatelé pozměňovacího návrhu k výše zmíněné novele, jež zavedla monopol pro PVZP. Dle jejich názoru

„aktuální právní úprava [...] neposkytuje právní nástroje, které by poskytnutí komplexní zdravotní péče pojištěnému cizinci na základě sjednaného pojištění zaručovaly. Absentuje v ní dostatečná garance pro cizince, že pojistitel je schopný poskytnutí komplexní zdravotní péče prostřednictvím poskytovatelů zdravotní péče zajistit. [...] Pouze dostatečná síť poskytovatelů zdravotních služeb, které jsou ve smluvním vztahu s pojistitelem, vytvoří pro cizince záruku přístupu zdravotních služeb a poskytnutí komplexní zdravotní péče bez přímé úhrady zdravotní péče pojištěným¹²².“

Je ovšem otázkou, zda je možné tento problém vyřešit tím, že umožníme uzavírat komplexní zdravotní pojištění, které má ryze komerční charakter¹²³, pouze jedné pojišťovně, navíc u níž je hlavním cílem zisk. Poslanci Janulík a Adámková v odůvodnění pozměňovacího návrhu argumentovali, že nabízení komplexního zdravotního pojištění výhradně PVZP je vhodné z toho důvodu, že PVZP je dceřiná společnost VZP ČR, její zisky tedy plynou formou dividend zpět do VZP ČR, tj. do veřejného rozpočtu. Pomocí PVZP by mělo být zároveň garantováno zlepšení zdravotní péče cizincům a eliminace vzniklých dluhů z důvodu neuhrazené poskytnuté zdravotní péče.¹²⁴

¹²² Pozměňovací návrh poslance MUDr. Miloslava Janulíka a poslankyně prof. MUDr. Věry Adámkové, CSc. k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 1091). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2017–2021. [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=189388&pdf=1>.

¹²³ KOLDINSKÁ, 2016, op. cit., s. 165.

¹²⁴ Pozměňovací návrh poslance MUDr. Miloslava Janulíka a poslankyně prof. MUDr. Věry Adámkové, CSc. k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 1091). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2017–2021. [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=189388&pdf=1>.

Abychom mohli posoudit, zda je tato argumentace skutečně relevantní, provedeme nyní komparaci stavu právní úpravy a též praxi poskytování komplexního zdravotního pojištění, a to před novelou cizineckého zákona, a následně i po ní.

2.2.1 Komplexní zdravotní pojištění před 2. 8. 2021

Abychom mohli toto srovnání provést, je nutné si nejprve charakterizovat, o jaký pojistný produkt se v případě komerčního zdravotního pojištění cizinců jedná. Dle zákona o pojišťovnictví komerční zdravotní cizinců spadá mezi neživotní pojištění, konkrétně se jedná o soukromé zdravotní pojištění.¹²⁵ Aby pojišťovna mohla toto pojištění poskytovat, je nutné, aby získala povolení od České národní banky.¹²⁶ Seznam všech pojišťovacích společností, jež mají platnou licenci k provozování této činnosti, je uveden přímo na jejich stránkách.¹²⁷ Zákon o pojišťovnictví dále v souvislosti s povinným typem pojištění v obecné rovině ukládá, že pokud

„právní předpis členského státu [stanoví] povinnost sjednat určité pojištění, je tato povinnost splněna pouze tehdy, je-li pojistná smlouva uzavřena v souladu s právními předpisy členského státu, které se týkají tohoto soukromého pojištění¹²⁸.“

Což znamená, že pojišťovna, jež chce splnit podmínky pro poskytování komerčního zdravotního pojištění, musí jednak získat potřebné povolení od České národní banky a následně je žádoucí, aby poskytovala pojistný produkt v souladu s právními předpisy daného členského státu (což v případě komerčního zdravotního pojištění v České republice bude především cizinecký zákon, občanský zákoník a zákon o pojišťovnictví). Poprvé tento typ pojištění začala v roce 1993 nabízet VZP ČR, nicméně již v té době vykazovalo toto pojištění mnohé kontroverzní znaky, které přetrvávaly během následujících let. Šlo například o četné výluky z pojištění či placení celého pojistného předem.¹²⁹ V roce 2004 byla ale zákonem o pojišťovnictví zavedena povinnost, že pojišťovací činnost smí provozovat pouze akciové společnosti nebo družstva, jež mají sídlo na území České

¹²⁵ Příloha č. 1 k zákonu o pojišťovnictví, část B, odst. 2 písm. d).

¹²⁶ Ust. § 13 odst. 1 zákona o pojišťovnictví.

¹²⁷ Česká národní banka. *Seznam pojišťovacích společností*. In Cnb.cz [online]. [cit. 15. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/seznamy-instituci-pro-potreby-menove-a-financni-statistiky/seznam-ic/.

¹²⁸ Ust. § 132a odst. 1 zákona o pojišťovnictví.

¹²⁹ HNILICOVÁ, Helena, Karolína DOBIÁŠOVÁ, Pavel ČIŽINSKÝ, Libor STUDENÝ a Jan JURÁNEK. *Analýza komerčního zdravotního pojištění cizinců*. In Osf.cz [online]. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2012, s. 12-14 [cit. 6. 7. 2022]. Dostupné z: http://osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/Analýza_Konzorcium_final.pdf.

republiky¹³⁰. Z toho důvodu k 1. 5. 2004 VZP ČR přestala poskytovat komerční zdravotní pojištění (protože se jedná o instituci *sui generis*¹³¹) a její role pojistitele přešla na její dceřinou společnost PVZP, jež přebrala celý její pojistný kmen.¹³² Postupem času se k PVZP přidalo ještě dalších 5 pojišťoven, jež začaly toto pojištění poskytovat.¹³³ Všechny tyto pojišťovny poskytovaly komerční pojištění pro cizince jak v rozsahu základního zdravotního pojištění, tak i v rozsahu komplexního zdravotního pojištění. Po 2. 8. 2021 ale tyto pojišťovny nabízejí pouze základní zdravotní pojištění, protože dle zákona již – vyjma PVZP – komplexní zdravotní pojištění nabízet nemohou.¹³⁴ Proto budeme při komparaci vycházet z pojistných podmínek, které byly účinné v době nabytí novely cizineckého zákona, tj. 2. 8. 2021. Zároveň, jelikož se od sebe pojistné podmínky komplexního zdravotního pojištění jednotlivých pojišťoven liší, pokusíme se především shrnout ta ustanovení, ve kterých se tyto pojistné podmínky většinou shodovaly.

Nejprve je nutné začít tím, jaký byl rozsah pojistného plnění. Komplexní zdravotní pojištění všech pojišťoven pokrývalo ambulantní i ústavní léčebnou péči, a to včetně péče preventivní, diagnostické a dispenzární. Dále také pohotovostní a záchrannou službu, poskytování léků, dopravu nemocných osob a případně i repatriaci pojištěného (či jeho tělesných ostatků v případě smrti). U každé pojišťovny šlo zpravidla sjednat hned několik typů komplexního zdravotního pojištění. Například Slavia¹³⁵ nabízela pojistné produkty *Muž, Žena* (pokrýval komplexní zdravotní péči poskytnutou v souvislosti s těhotenstvím, nezahrnoval ale poporodní zdravotní péči o novorozence), *Máma a miminko* (zahrnovalo i poporodní zdravotní péči o novorozence) a *Profesionální sporty* (produkt určený pro profesionální sportovce, omezený výhradně na území České republiky).

Žádná pojišťovna ale nenabízela pojištění, jež by dosahovalo svým rozsahem pojistného plnění věcného rozsahu stanoveného ZVZP.¹³⁶ Jedinou výjimku byl pojistný produkt *Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive* (dále jen „*Exclusive*“) od PVZP. PVZP v jeho rámci poskytovala pojistné plnění ve stejném rozsahu, jako byly hrazeny zdravotní

¹³⁰ Ust. § 13 odst. 2 zákona o pojišťovnictví.

¹³¹ ŠUSTEK, HOLČAPEK, 2016, op. cit., s. 580.

¹³² *Historie společnosti*. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 19. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.pvzp.cz/cs/o-spolecnosti/historie-spolecnosti/>.

¹³³ Konkrétně AXA, UNIQA, Slavia, ERGO a Maxima.

¹³⁴ Ust. § 180j odst. 13 cizineckého zákona.

¹³⁵ *Všeobecné pojistné podmínky pro komplexní zdravotní pojištění cizinců VPP KZPC 11/2020*. In Slavia-pojistovna.cz [online]. Slavia [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.slavia-pojistovna.cz/lide/zdravotni-pojisteni-cizincu/komplexni-zdravotni-pojisteni-cizincu/>.

¹³⁶ Ust. § 13 odst. 1 a odst. 2 ZVZP.

služby účastníkům veřejného zdravotního pojištění.¹³⁷ Zároveň ale omezovala limity pojistného plnění na jednu událost.¹³⁸ Produkt *Exclusive* tedy dosahoval věcného rozsahu stanoveného ZVZP, nicméně to stejné nešlo říct o výši pojistného plnění.

Společným znakem, jež nalezneme v pojistných podmínkách všech pojistných produktů komplexního zdravotní pojištění, je stanovování výluk. Demonstrativní výčet těch nejzajímavějších výluk nalezneme již v podkapitole¹³⁹ věnující se základnímu zdravotnímu pojištění, na tomto místě je proto již více rozebírat nebudeme. V souvislosti s výlukami stojí ale za zmínku tzv. nepojistitelné osoby. Ty ve svých pojistných podmínkách explicitně zmiňovaly pojišťovny UNIQUA¹⁴⁰ a ERGO¹⁴¹, přičemž v jejich případě nebylo za žádných okolností možné uzavřít pojistnou smlouvu. Šlo například o osoby trpící těžkými nervovými poruchami, oboustrannou hluchotou či slepotou, osoby trpící závislostí na drogách, alkoholu či léčivech, osoby s rakovinou, zhoubným nádorem, dialýzou ledvin, HIV pozitivní osoby či osoby s nemocí AIDS. Podobný přístup dle všeho volily i ostatní pojišťovny nabízející komplexní zdravotní pojištění, nicméně nečinily tak veřejně ve svých pojistných podmínkách, osobu pouze odmítly pojistit, případně její stávající pojistnou smlouvu bez udání důvodu vypověděly.¹⁴² Pokud se zaměříme čistě na právní hledisko a zcela odhlédneme od primárního cíle zdravotního pojištění, tj. hrazení poskytnuté zdravotní péče, tak rozdíl mezi výlukami a nepojistitelnými osobami není zanedbatelný. Protože zatímco cizinci, jejichž nemoc spadala výluky, se někdy podařilo zdravotně pojistit, tj. splnili svoji zákonnou povinnost být na území České republiky zdravotně pojištěni¹⁴³ (ačkoliv pak léčba

¹³⁷ *Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive KZPCE 1/17 s platností od 1. ledna 2017.* In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl B, článek 4, odst. 5 písm. b), Rozsah pojistného plnění [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.pvpz.cz/wp-content/uploads/2017/06/KZPCE_PP_1_17-1.pdf.

¹³⁸ *Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive KZPCE 1/17 s platností od 1. ledna 2017.* In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl B, článek 4, odst. 8 písm. a), Rozsah pojistného plnění [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.pvpz.cz/wp-content/uploads/2017/06/KZPCE_PP_1_17-1.pdf.

¹³⁹ Viz podkapitola 2.1.

¹⁴⁰ *Všeobecné pojistné podmínky pro cestovní zdravotní pojištění cizinců UCZ/CZP/18.* In Uniqua.cz [online]. UNIQUA [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: https://www.uniqua.cz/documents/uniqua_dokumenty/produkty/zdravotni-pojisteni/produktove-dokumenty/uniqua/zdravotni-pojisteni-pro-cizince/archiv/zdravotni-pojisteni-pro-cizince-eu52992e-vseobecne-pojistne-podminky-ucz_czp_18-platne-od-1-5-2021.pdf.

¹⁴¹ *Welcome Zdravotní pojištění cizinců (Welcome 181201).* In Ergo.cz [online]. ERGO [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: https://ergo.cz/fileadmin/user_upload_cz/VPP/VPP_181201/2018_Welcome_Welcome_181201_.pdf.

¹⁴² Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. *Vybrané kazuistiky z praxe nevládních neziskových organizací a soukromých advokátů ve spojitosti s komerčním zdravotním pojištěním cizinců.* In Migracnikonsorcium.cz [online]. Podzim 2019 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: https://migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2021/09/konsorcium_diskriminace-v-pristupu-ke-zdravotni-peci_kazuistiky_20_11_2019.pdf

¹⁴³ Ust. § 31 odst. 6 a § 35 odst. 2 cizineckého zákona.

dané nemoci nebyla pojišťovnou hrazena), tak cizinci spadající do skupiny nepojistitelných osob jednoduše žádné pojištění nezískali, jejich žádost o vízum proto vůbec nebyla schválena či platnost stávajícího víza byla zrušena¹⁴⁴ (pokud se na ně nevztahovaly výjimky z § 180j odst. 4 cizineckého zákona), cizinci pak tedy na území České republiky pobývali nelegálně.

Dalším společným znakem, jež všechny typy komplexního zdravotní pojištění spojoval, bylo placení celého pojistného předem. Právo pojistitele na zaplacení pojistného za celou dobu pojištění bylo k nalezení v pojistných podmínkách komplexního zdravotního pojištění u AXA¹⁴⁵, Ergo¹⁴⁶, Maxima¹⁴⁷, Slavia¹⁴⁸, UNIQUA¹⁴⁹ i PVZP¹⁵⁰. Například pojistné na dobu 12 měsíců pojistného produktu *Exclusive* u PVZP¹⁵¹ pro roční dítě (kryjící náklady vztahující se výhradně zdravotní péči poskytnutou na území České republiky a případný tranzit) vyjde 32.243 Kč¹⁵², což je téměř dvakrát více, než kolik by za takovou osobu v době psaní této práce zaplatit stát za českého státního pojištěnce (konkrétně by za něj měsíčně zaplatil 1.900 Kč¹⁵³, tj. 22.800 Kč za rok). Lze si tedy teoreticky představit, že tato povinnost mohla pro

¹⁴⁴ Ust. § 37 odst. 2 písm. f) cizineckého zákona.

¹⁴⁵ *Pojistné podmínky komplexního zdravotního pojištění cizinců (PP ZPCK ze dne 1. prosince 2018)*. In Axa-assistance.cz [online]. AXA, Vznik, trvání a zánik pojištění, pojistná doba, pojistné, článek 3. bod 5. [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: <https://www.axa-assistance.cz/produkty-pro-vas/zdravotni-pojisteni-cizincu/komplexni-zdravotni-pojisteni-cizincu/documents/dokumenty-ke-stazeni/vseobecne-pojistne-podminky/>.

¹⁴⁶ *Welcome Zdravotní pojištění cizinců (Welcome 181201)*. In Ergo.cz [online]. ERGO, Pojistné, článek 9 bod 1. [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: https://ergo.cz/fileadmin/user_upload_cz/VPP/VPP_181201/2018_Welcome_Welcome_181201_.pdf.

¹⁴⁷ *Všeobecné pojistné podmínky pro Komplexní zdravotní pojištění cizinců (VPP/810-15)*. In Maximapojistovna.cz [online]. Maxima, Pojistné, článek X. bod 3. [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: https://www.maximapojistovna.cz/sites/default/files/2021-05/vseobecne_pojistne_podminky_komplexni_zdravotni_pojisteni_cizincu_810_15_5_2021.pdf.

¹⁴⁸ *Všeobecné pojistné podmínky pro komplexní zdravotní pojištění cizinců VPP KZPC 11/2020*. In Slavia-pojistovna.cz [online]. Slavia, Pojistné, článek 14 bod 2. [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.slavia-pojistovna.cz/lide/zdravotni-pojisteni-cizincu/komplexni-zdravotni-pojisteni-cizincu/>.

¹⁴⁹ *Všeobecné pojistné podmínky pro cestovní zdravotní pojištění cizinců UCZ/CZP/18*. In Uniqua.cz [online]. UNIQUA, Pojistné, bod 5.3. [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: https://www.uniqua.cz/documents/uniqua_dokumenty/produkty/zdravotni-pojisteni/produktove-dokumenty/uniqua/zdravotni-pojisteni-pro-cizince/archiv/zdravotni-pojisteni-pro-cizince-eu52992e-vseobecne-pojistne-podminky-ucz_czp_18-platne-od-1-5-2021.pdf.

¹⁵⁰ *Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive KZPCE 1/17 s platností od 1. ledna 2017*. In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl B, Pojistné, článek 10 bod 4. [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.pvzp.cz/wp-content/uploads/2017/06/KZPCE_PP_1_17-1.pdf a *Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Plus KZPCP 1/20 s platností od 1. června 2020*. In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl A, Pojistné, článek 10 bod 4. [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: https://www.pvzp.cz/wp-content/uploads/2020/06/P01_KZPCP-1_20.pdf.

¹⁵¹ Žádná jiná pojišťovna v tuto chvíli již na svém webu nenabízí kalkulačky, z níž bychom vypočítat tehdejší cenu pojistného, je proto nutné vycházet z cen pojistných produktů, jež nabízí právě PVZP.

¹⁵² *Pojištění cizinců online kalkulačka a sjednání*. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 31. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.pvzp.cz/cs/on-line-pojisteni/zdravotni-pojisteni-cizincu-online/>.

¹⁵³ BUREŠ, Michal. *Platby za státní pojištěnce se sníží na 1 487 Kč*. In Finance.cz [online]. 25. 7. 2022 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/543011-snizeni-plateb-za-statni-pojistence-2022/>.

některé cizince představovat nepřekonatelnou překážku, kvůli níž zdravotní pojištění neuzavřeli. Navíc některé pojišťovny úpravu placení pojistného dostali do zcela absurdní roviny. Například Slavia ve svých pojistných podmínkách uváděla, že jakožto pojistitel měla právo na pojistné za celou pojistnou dobu, a to i když pojištění zaniklo před uplynutím pojistné doby.¹⁵⁴ A pojišťovna AXA si skrze pojistné podmínky vyhrazovala, že pojistná smlouva nezanikne, i když se pojištěná osoba stane účastníkem veřejného zdravotního pojištění.¹⁵⁵ Dle tohoto ustanovení tak mohlo docházet k nelogickým situacím, kdy měl cizinec fakticky dvojí pojištění, tj. měl zaplacené komplexní zdravotní pojištění a zároveň byl účasten veřejného zdravotního pojištění.

Komplexní zdravotní pojištění před 2. 8. 2021 mělo ale spoustu dalších neduhů. Zmínit například můžeme možnost bez uvedení důvodu vypovědět pojistnou smlouvu do 3 měsíců ode dne doručení oznámení vzniku pojistné události¹⁵⁶, existence tzv. čekacích dob, během níž nebyl určitý typ zdravotní péče hrazen (typicky šlo o úhradu péče v souvislosti s těhotenstvím)¹⁵⁷, pojišťovna nebyla povinna poskytnout pojistné plnění v případech, kdy byla zdravotní péče poskytnuta v nesmluvním zdravotnickém zařízení¹⁵⁸ nebo si dokonce pojišťovny vymezovaly právo změnit výši pojistného, pakliže se v průběhu trvání pojistné smlouvy změnilo pojistné riziko.¹⁵⁹

Pakliže bychom měli výše uvedené poznatky shrnout v několika větách, tak lze konstatovat, že právní úprava komplexního zdravotního pojištění před 2. 8. 2021 byla velmi vágní, což vedlo k tomu, že pojišťovny této situace využívaly a pojistné podmínky svých

¹⁵⁴ *Všeobecné pojistné podmínky pro komplexní zdravotní pojištění cizinců VPP KZPC 11/2020*. In Slavia-pojistovna.cz [online]. Slavia, Pojistné, článek 14 bod 5. [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.slavia-pojistovna.cz/lide/zdravotni-pojisteni-cizincu/komplexni-zdravotni-pojisteni-cizincu>.

¹⁵⁵ *Pojistné podmínky komplexního zdravotního pojištění cizinců (PP ZPCK ze dne 1. prosince 2018)*. In Axa-assistance.cz [online]. AXA, Vznik, trvání a zánik pojištění, pojistná doba, pojistné, článek 3. bod 12. [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: <https://www.axa-assistance.cz/produkty-pro-vas/zdravotni-pojisteni-cizincu/komplexni-zdravotni-pojisteni-cizincu/documents/dokumenty-ke-stazeni/vseobecne-pojistne-podminky/>.

¹⁵⁶ Například *Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Plus KZPCP 1/20 s platností od 1. června 2020*. In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl A, Změny a ukončení pojistné smlouvy. Zánik pojištění, článek 9, bod 5., písm. b) [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: https://www.pvpz.cz/wp-content/uploads/2020/06/P01_KZPCP-1_20.pdf.

¹⁵⁷ Například *Všeobecné pojistné podmínky pro Komplexní zdravotní pojištění cizinců (VPP/810-15)*. In Maximapojistovna.cz [online]. Maxima, Pojistná doba, vznik a zánik pojištění, článek IX bod 6. [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: https://www.maximapojistovna.cz/sites/default/files/2021-05/vseobecne_pojistne_podminky_komplexni_zdravotni_pojisteni_cizincu_810_15_5_2021.pdf.

¹⁵⁸ Například *Pojistné podmínky komplexního zdravotního pojištění cizinců (PP ZPCK ze dne 1. prosince 2018)*. In Axa-assistance.cz [online]. AXA, Výluky z pojištění, článek 8 bod 3. písm. 1) [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: <https://www.axa-assistance.cz/produkty-pro-vas/zdravotni-pojisteni-cizincu/komplexni-zdravotni-pojisteni-cizincu/documents/dokumenty-ke-stazeni/vseobecne-pojistne-podminky/>.

¹⁵⁹ Například *Welcome Zdravotní pojištění cizinců (Welcome 181201)*. In Ergo.cz [online]. ERGO, Změna pojistného rizika, článek 8 bod 3. [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: https://ergo.cz/fileadmin/user_upload_cz/VPP/VPP_181201/2018_Welcome_Welcome_181201.pdf.

pojistných produktů nastavovaly jasně ve svůj prospěch. Splnění zákonné povinnosti – mít během svého pobytu na území České republiky uzavřené platné zdravotní pojištění – tedy z velké části záviselo pouze na pojišťovnách, tj. zda se s daným cizincem rozhodly uzavřít dané pojištění.

2.2.2 Komplexní zdravotní pojištění po 2. 8. 2021

Jak již bylo v této práci několikrát zmíněno, zásadní rozdíl mezi právní úpravou platnou před a po 2. 8. 2021 je ten, že komplexní zdravotní pojištění smí nyní poskytovat pouze PVZP. Dle důvodové zprávy pozměňovacího návrhu zákona, jímž byl cizinecký zákon novelizován, se tak mělo stát především kvůli tomu, aby došlo ke zlepšení zdravotní péče, která je cizincům v rámci komplexního zdravotního pojištění poskytována. Hlavním důvodem, na který se předkladatelé tohoto pozměňovacího návrhu odkazovali, bylo to, že

„[p]ouze dostatečná síť poskytovatelů zdravotních služeb, které jsou ve smluvním vztahu s pojistitelem, vytvoří pro cizince záruku přístupnosti zdravotních služeb a poskytnutí komplexní zdravotní péče bez přímé úhrady zdravotní péče pojištěným.¹⁶⁰“

Tento argument je bezesporu relevantní, protože právě počet zdravotnických zařízení, se kterými má příslušná pojišťovna uzavřenou smlouvu, může být jedním z hlavních ukazatelů kvality poskytované zdravotní péče. Počet smluvních zdravotnických zařízení jednotlivých pojišťoven je uveden v grafu č. 1, nicméně je nutné zdůraznit, že se jedná o data z roku 2022, kdy pojišťovny mohou poskytovat už pouze základní zdravotní pojištění. V době, kdy jim bylo umožněno poskytovat komplexní zdravotní pojištění, měly některé z nich i několikanásobně více smluvních zdravotnických zařízení.¹⁶¹ Každopádně i když přihlédneme k tomuto faktu, PVZP i přesto v minulosti (a i nyní) stále disponovala výrazně vyšším počtem smluvních zdravotnických zařízení než ostatní pojišťovny (v době psaní této práce má uzavřenou smlouvu o poskytování zdravotní péče se zhruba 4 tisíci zdravotnickými

¹⁶⁰ Pozměňovací návrh poslance MUDr. Miloslava Janulíka a poslankyně prof. MUDr. Věry Adámkové, CSc. k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 1091). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2017–2021. [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=189388&pdf=1>.

¹⁶¹ HÁJEK, Michal. *Právo na ochranu zdraví a cizinci*. In Muni.cz [online]. [cit. 15. 10. 2022]. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra ústavního práva a politologie. Školitel: doc. JUDr. et Mgr. Pavel Molek, Ph.D., LL.M. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/i6i7u/Hajek_-_Pravo_na_ochranu_zdravi_a_cizinci.pdf.

zařízeními¹⁶²). Navíc například AXA tento seznam vůbec veřejně nepublikuje, pojišťovna jej pojištěné osobě zasílá až se vznikem pojistné události, což bezpochyby jen prohlubuje nerovnost ve smluvním vztahu mezi pojišťovnou a pojištěnou osobou.¹⁶³ Pokud bychom tedy přistoupili na to, že počet smluvních zdravotnických zařízení bude hlavním ukazatelem kvality poskytování zdravotní péče, tak umožnění poskytování komplexního zdravotního pojištění pouze PVZP bylo správnou volbou. Nicméně jestliže bychom do tohoto porovnání zařadili i největší pojišťovnu v ČR, tj. VZP ČR, která má přibližně okolo 24 tisíc smluvních zdravotnických zařízení¹⁶⁴, tato situace by už pro PVZP nevyznívala příliš pozitivně, její počet smluvních zdravotnických zařízení by byl zhruba šestkrát menší. Přičemž pokud někdo v souvislosti se zajištěním dostupné zdravotní péče pro cizince argumentuje především počtem smluvních zdravotnických zařízení, dle autora této práce se v tomto kontextu přímo logicky nabízí řešení v podobě začlenění cizinců (za předem striktně stanovených podmínek) do systému veřejného zdravotního pojištění. A to kvůli tomu, že již v tuto chvíli plynou veškeré zisky PVZP z pojištění cizinců formou dividend do VZP ČR.¹⁶⁵ Cizinci by díky tomu měli přístup k výrazně většímu množství smluvních zdravotnických zařízení a zároveň bychom měli jistotu, že všechny zisky z toho pojištění skutečně skončí u VZP ČR.

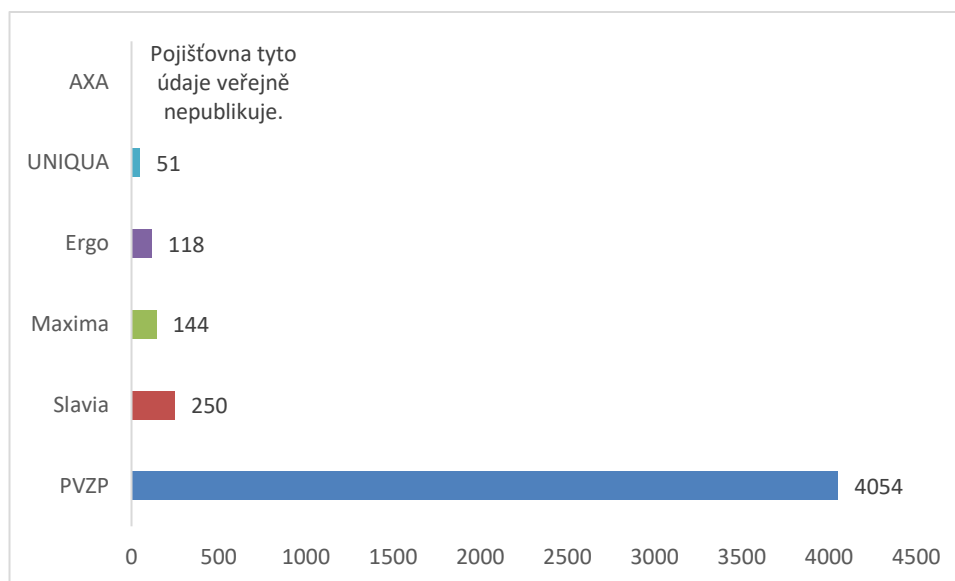
¹⁶² *Vyhledávač smluvních zdravotnických zařízení Pojišťovny VZP, a.s.* In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.pvzp.cz/cs/reseni-skod/vyhledavac-smluvnich-zdravotnickych-zarizeni-pojistovny-vzp-s/>.

¹⁶³ *Otázky a odpovědi.* In Axa-assistance.cz [online]. AXA, Mohu dostat seznam smluvních zdravotnických zařízení? [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.axa-assistance.cz/faq/>.

¹⁶⁴ CVEJNOVÁ, Veronika. *Fakta o pojišťovnách: kolik mají klientů?*. In Duofinance.cz [online]. 14. ledna 2021 [cit. 17. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.duofinance.cz/pocet-klientu-pojistoven>.

¹⁶⁵ Pozměňovací návrh poslance MUDr. Miloslava Janulíka a poslankyně prof. MUDr. Věry Adámkové, CSc. k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 1091). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2017–2021. [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=189388&pdf=1>

Graf č. 1: Počet smluvních zdravotnických zařízení pojišťoven, jež poskytují komerční zdravotní pojištění cizinců¹⁶⁶



Navíc autora této práce není vhodné, abychom kvalitu poskytované zdravotní péče posuzovali výhradně dle počtu smluvních zdravotnických zařízení. Minimálně na stejnou úroveň by měla být stavena i kvalita pojistných produktů, které PVZP nabízí. V kapitole 2.2.1 byl již uveden produkt *Exclusive*, v jehož rámci PVZP poskytovala a stále poskytuje pojistné plnění ve stejném rozsahu, jako jsou hrazeny zdravotní služby účastníkům veřejného zdravotního pojištění.¹⁶⁷ Zároveň ale omezuje limity pojistného plnění na jednu pojistnou událost.¹⁶⁸ Přesnou výši těchto limitů přímo v pojistných podmínkách nenajdeme,

¹⁶⁶ Vyhledávač smluvních zdravotnických zařízení Pojišťovny VZP, a.s. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.pvpz.cz/cs/reseni-skod/vyhledavac-smluvnich-zdravotnickych-zarizeni-pojistovny-vzp-s/>.

Seznam smluvních zdravotnických zařízení. In Slavia-pojistovna.cz [online]. Slavia [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.slavia-pojistovna.cz/seznam-smluvnich-zdravotnickych-zarizeni/>.

Seznam smluvních zdravotnických zařízení v ČR. In Maximapojistovna.cz [online]. Maxima [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z:

https://www.maximapojistovna.cz/sites/default/files/seznam_smluvnich_zdravotnich_zarizeni.pdf.

Seznam smluvních zdravotnických zařízení k 1.1.2017. In Ergo.cz [online]. ERGO [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: https://ergo.cz/fileadmin/user_upload_cz/VPP/Seznam_nemocnic_Welcome.pdf.

Seznam smluvních zdravotnických zařízení MedUNIQA. In Uniqua.cz [online]. UNIQUA [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z:

https://www.uniqua.cz/documents/uniqa_dokumenty/produkty/zdravotni-pojisteni/produktove-dokumenty/uniqa/produkty-zdravotniho-pojisteni/seznam-smluvnich-zdravotnickych-zarizeni-meduniqua.xlsx.

Otázky a odpovědi [online]. AXA, Mohu dostat seznam smluvních zdravotnických zařízení? [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.axa-assistance.cz/faq/>.

¹⁶⁷ Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců *Exclusive* KZPCE 2/22 s platností od 1. listopadu 2022. In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl B, Rozsah pojistného plnění, článek 4 bod 5. písm. a) [cit. 3. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvpz.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffKzpcE_VPP_cz.pdf.

¹⁶⁸ Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců *Exclusive* KZPCE 2/22 s platností od 1. listopadu 2022. In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl B, Rozsah pojistného plnění, článek 4 bod 4. [cit. 3. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvpz.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffKzpcE_VPP_cz.pdf.

nicméně k nalezení jsou na informačním dokumentu k tomuto pojistnému produktu, konkrétně jde o limity 2 500 000 Kč, 4 500 000 nebo 6 500 000 Kč na jednu pojistnou událost.¹⁶⁹ Ač jsou tyto limity poměrně vysoké, určitě nejsou nedosažitelné. Například VZP ČR během roku 2021 zaplatila za léčbu hned 20 pacientů více než 16 miliónů korun¹⁷⁰, lze si tedy představit, že jedna pojistná událost v rámci léčby cizince s komplexním zdravotním pojištěním přesáhne zmiňované limity. Právě kvůli těmto limitům se autor této práce domnívá, že je poněkud zavádějící uvádět, že daný produkt poskytuje pojistné plnění ve stejném rozsahu, jako jsou hrazeny zdravotní služby účastníkům veřejného zdravotního pojištění. Tyto limity totiž nepřímo vylučují ty nejvíce zranitelné skupiny osob. Určitě tedy nejde o stejný rozsah pojistného plnění jako nabízí veřejné zdravotní pojištění.

Kromě pojistného produktu *Exclusive* nabízí PVZP produkt nazvaný *Komplexní zdravotní pojištění cizinců Plus* (dále jen „Plus“), pro který je typické, že PVZP hradí poskytnuté

„zdravotní služby v rozsahu obdobném seznamu zdravotních výkonů hrazených pojištěncům veřejného zdravotního pojištění České republiky [...], avšak se sjednanými výlukami z pojištění a se sjednanými limity pojistného plnění.¹⁷¹“

Pokud se zaměříme na tyto výluky, tak zjistíme, že nejsou již tak rozsáhlé, jako tomu bylo před 2. 8. 2021. Platí, že PVZP v rámci pojistného produktu *Plus* neposkytuje pojistné plnění mj. v případech, kdy je zdravotní péče poskytována kvůli onemocnění či úrazu či jiného stavu, jejichž příznaky nebo příčina nastaly už před vznikem pojistné smlouvy. Dále taktéž nehradí zdravotní péči, pokud pojištěná osoba odmítne podstoupit potřebná lékařská vyšetření nebo nedodrží pokyny stanovené ošetřujícím lékařem. Zároveň se nevztahuje na poporodní péči o novorozence a události vzniknuvší při provozování profesionálního sportu (pokud není sjednáno speciální pojištění, které by se na tyto pojistné události vztahovalo).¹⁷²

¹⁶⁹ *Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive. Informační dokument o pojistném produktu.* In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_IPID_KZPCE_cz.pdf.

¹⁷⁰ *Za léčbu 20 nejnakladnějších pacientů uhradila VZP vloni přes miliardu korun, oproti roku 2020 dvojnásobek.* In Vzp.cz [online]. VZP, 21. 9. 2022 [cit. 29. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/onas/aktuality/za-lecibu-20-nejnakladnejsich-pacientu-uhradila-vzp-vloni-pres-miliardu-korun-oproti-roku-2020-dvojnásobek>.

¹⁷¹ *Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Plus KZPCE 2/22 s platností od 1. listopadu 2022.* In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl B, Rozsah pojistného plnění, článek 4 bod 5. písm. a) [cit. 3. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffKzpc_VPP_cz.pdf.

¹⁷² *Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Plus KZPCE 2/22 s platností od 1. listopadu 2022.* In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl B, Výluky z pojištění, článek 5 [cit. 3. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffKzpc_VPP_cz.pdf.

Mnohem závažnějším problémem, který skýtá produkt *Exclusive i Plus*, je ale to, že PVZP může cizinci vypovědět pojistnou smlouvu bez udání důvodu do 2 měsíců od uzavření pojistné smlouvy nebo do 3 měsíců ode dne doručení oznámení vzniku pojistné události. Pojistné podmínky obou produktů sice stanovují, že všechny změny pojistné smlouvy se mohou dít výhradně po písemné dohodě obou dvou stran, zároveň si ale PVZP vymezuje zmíněnou možnost výpovědi bez udání důvodu.¹⁷³ Pojišťovna ale tak činí v souladu s aktuálně účinnou právní úpravou, občanský zákoník totiž umožňuje pojistiteli i pojistníkovi bez uvedení vypovědět pojistnou smlouvu, jež se týká neživotního pojištění, právě ve zmíněných lhůtách.¹⁷⁴ Nelze tedy PVZP vinit z toho, že této právem stanovené možnosti ve svých pojistných podmínkách využívá. Je ovšem otázkou, do jaké míry tak činí v praxi.

Při sjednávání pojištění s PVZP přes internet platí, že pojistná smlouva vzniká zaplacením pojistného.¹⁷⁵ Což znamená, že pojišťovna nemá možnost si vybrat, s kým dané pojištění uzavře. Lze si nicméně představit, že pakliže se jí po uzavření pojistné smlouvy bude zdát, že pojištění daného cizince bude pro pojišťovnu ekonomicky nevýhodné (půjde například o chronicky nemocné osoby, těhotné ženy a novorozence¹⁷⁶), využije tohoto ustanovení o výpovědi bez udání důvodu. A to stejné je teoreticky možné, pokud pojištěná osoba ohlásí vznik pojistné události. I zde si lze představit, že se pojišťovna v případě příliš nákladné léčby rozhodně raději pojistnou smlouvu vypovědět. Autor této práce samozřejmě k těmto tvrzením nemá žádné důkazy, pouze si dovoluje spekulovat, jak lze jejich pojistné podmínky vykládat. Těmto spekulacím teď navíc nahrává to, že PVZP po dobu min. 5 let nemá na poli poskytování komplexního zdravotního pojištění žádného konkurenta, podobný přístup ke svým klientům by si tedy mohla dovolit.

¹⁷³ *Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive KZPCE 2/22 s platností od 1. listopadu 2022.* In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl A, Změny a ukončení pojistné smlouvy. Zánik pojištění, článek 9 bod 7. [cit. 3. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffKzpcE_VPP_cz.pdf a *Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Plus KZPCE 2/22 s platností od 1. listopadu 2022.* In Pvpz.cz [online]. PVZP, Oddíl A, Změny a ukončení pojistné smlouvy. Zánik pojištění, článek 9 bod 7. [cit. 3. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffKzpc_VPP_cz.pdf.

¹⁷⁴ Ust. § 2805 občanského zákoníku.

¹⁷⁵ *Informace pro klienta a zájemce o pojištění.* In Pvpz.cz [online]. PVZP, Používání internetového portálu cizinci.pvzp.cz, s. 3 [cit. 4. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/np-informace-pro-klienta.pdf.

¹⁷⁶ Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. *Vybrané kazuistiky z praxe nevládních neziskových organizací a soukromých advokátů ve spojitosti s komerčním zdravotním pojištěním cizinců.* In Migracnikonsorcium.cz [online] Podzim 2019 [cit. 28. 6. 2022]. Dostupné z: https://migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2021/09/konsorcium_diskriminace-v-pristupu-ke-zdravotni-peci_kazuistiky_20_11_2019.pdf.

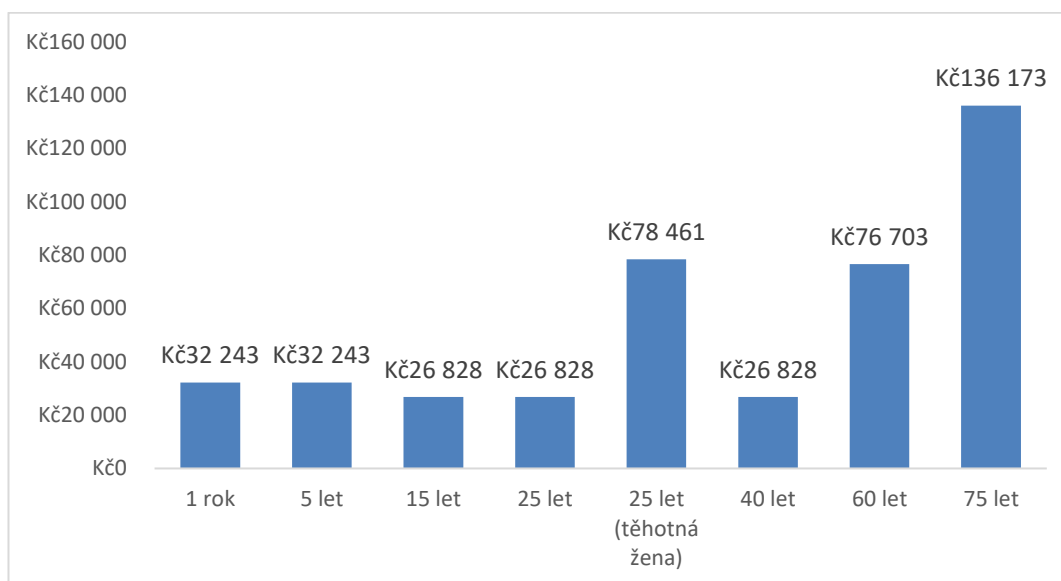
Každopádně i kdybychom předpokládali, že PVZP tohoto ustanovení vůbec nevyužívá, tj. za žádných okolností nevypovídá pojistné smlouvy bez udání důvodu, v pojistných podmínkách produktů *Exclusive* a *Plus* shodně v oddílu A článku 9 bodu 10. najdeme, že PVZP si vyhrazuje právo neposkytnout pojistné plnění, pokud pojistník, pojištěný, zmocněnec či třetí osoba nezodpoví pravdivě a úplně písemné dotazy PVZP a důvodem pojistné události bude nemoc nebo úraz, k němuž došlo před uzavřením pojistné smlouvy, případně příznaky onemocnění se objeví už před uzavřením pojistné smlouvy. Tato část pojistných podmínek se například může vztahovat na situace, kdy cizinec uzavře pojistnou smlouvu, přičemž při následné lékařské prohlídce mu zjistí onemocnění, o němž nevěděl. A jeho zdravotnická dokumentace bude obsahovat symptomy, které jsou typické pro dané onemocnění, pojišťovna se tedy bude moct oprávněně domnívat, že osoba tuto nemoc zatajila. Typickým příkladem bude nemoc *diabetes mellitus* (cukrovka), u níž se často příznaky onemocnění připisují často jiným nemocem, či jsou dokonce spojovány s projevy stárnutí.¹⁷⁷ Pakliže tedy bude ve zdravotnické dokumentaci daného cizince zaznamenáno, že dříve trpěl těmito příznaky, pojišťovna pak bezpochyby může dle doslovného výkladu pojistných podmínek neposkytnout pojistné plnění.

V neposlední řadě je nutné zmínit samotnou cenu a placení pojistného. V případě placení pojistného přetrvává pravidlo, které se s komerčním zdravotním pojištěním cizinců táhne již od jeho vzniku v roce 1993, tj. celé pojistné je nutné zaplatit předem, jinak nedojde ke vzniku pojistné smlouvy.¹⁷⁸ Cena pojistného navíc není jednotná, jeho výše se odvíjí od rizikovosti daného pojištěnce. Srovnání ceny pojistného nabízí graf č. 2.

¹⁷⁷ VEČEŘOVÁ, Petra. *Cukrovka – příznaky, rizika a doporučení při diabetu mellitu*. In Benu.cz [online] 21. 6. 2022 [cit. 4. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.benu.cz/cukrovka-priznaky-rizika-a-doporuceni-pri-diabetu-mellitu>.

¹⁷⁸ HNILICOVÁ, Helena, Karolína DOBIÁŠOVÁ, Pavel ČIŽINSKÝ, Libor STUDENÝ a Jan JURÁNEK. *Analýza komerčního zdravotního pojištění cizinců*. In Osf.cz [online]. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2012, s. 14 [cit. 6. 7. 2022]. Dostupné z: http://osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/Analyza_Konzorcium_final.pdf.

Graf č. 2: Cena pojistného u pojistného produktu Exclusive PVZP sjednaného pro ženu cizinku na dobu 12 měsíců za účelem turistického pobytu či sloučení rodiny na území České republiky k 31. 1. 2023¹⁷⁹



Jak vidno z grafu, nejvyšší cena pojistného je nejvyšší právě u nejzranitelnějších skupin cizinců, tj. u starších osob (u kterých se dá předpokládat výskyt chronických nemocí), těhotných žen a dětí. Především u prvních dvou skupin výše pojistného dosahuje astronomických částek, je tedy otázkou, zda si tak nákladné pojištění cizinci mohou vůbec dovolit. Zatímco 25letá těhotná žena z našeho modelového příkladu, která je odkázána na komerční zdravotní pojištění, za roční komplexní zdravotní pojištění zaplatí 78.461 Kč, tak tatáž osoba, jež by byla účastna veřejného zdravotního pojištění, by například jakožto osoba bez zdanitelných příjmů (dále jen „OBZP“) v době psaní této práce zaplatila pouze 12 x 2.336 Kč¹⁸⁰, tj. 28.032 Kč. Ještě propastnější rozdíl by byl v případě 75leté ženy, která by za pojistný produkt *Exclusive* zaplatila 136.173 Kč, nicméně pokud by byla účastna systému veřejného zdravotního pojištění (kupříkladu jako státní pojištěnec), tak by její roční pojištění vyšlo na 12 x 1.900 Kč¹⁸¹, což znamená 22.800 Kč, tedy více než šestkrát méně.

¹⁷⁹ *Pojištění cizinců online kalkulačka a sjednání*. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 31. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.pvzp.cz/cs/on-line-pojisteni/zdravotni-pojisteni-cizincu-online/>.

¹⁸⁰ GOLA, Petr. *Samoplátci budou platit více na zdravotním pojištění*. In Finance.cz [online]. 22. 12. 2022 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/516883-zdravotni-pojisteni-obzp/>.

¹⁸¹ BUREŠ, Michal. *Platby za státní pojištěnce se sníží na 1 487 Kč*. Finance.cz [online]. 25. 7. 2022 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/543011-snizeni-plateb-za-statni-pojistence-2022/>.

2.2.3 Shrnutí aktuálního stavu poskytování komplexního zdravotního pojištění

Pokud bychom závěrem této podkapitoly měli porovnat situaci ohledně poskytování komplexního zdravotního pojištění přímo z pohledu cizinců, tak aktuální stav přináší pozitiva, ale i negativa. Co se týká pozitiv, tak pojistné produkty *Exclusive* a *Plus* v porovnání s ostatními produkty, jež nabízely ostatní pojišťovny před 2. 8. 2021, poskytují nejširší rozsah pojistného plnění. Produkt *Exclusive* kopíruje rozsah seznamu hrazených zdravotních výkonů osobám pojištěným v rámci veřejného zdravotního pojištění, a kromě limitů na jednu pojistnou událost neobsahuje žádné výluky. Podobné lze říci i o produktu *Plus*, který též obsahuje limity na jednu pojistnou událost a zároveň stanovuje určité výluky, nicméně ty v žádném případě nejsou tak rozsáhlé, jak tomu bývalo zvykem dříve.

Problematickým se ale jeví to, že stále neexistuje žádná kontraktační povinnost pro pojišťovny. Jelikož je komerční zdravotní pojištění neživotní typ pojištění, může jej PVZP v souladu s občanským zákoníkem bez udání důvodu vypovědět během 2 měsíců od uzavření pojistné smlouvy nebo do 3 měsíců ode dne doručení oznámení vzniku pojistné události. Což ale cizince může stavit do pozice tzv. nepojistitelné osoby, protože žádná jiná pojišťovna komplexní zdravotní pojištění v tuto chvíli nabízet nemůže. Pokud PVZP pojistnou smlouvu vypoví, cizinec nemá možnost ji sjednat u jiné pojišťovny. Dále stále přetrvává neúměrně vysoká cena pojistného pro určité skupiny osob a s ním i spjatá povinnost platit celé pojistné předem.

Na základě těchto poznatků lze konstatovat, že nerovné postavení cizinců ve smluvním vztahu s pojišťovnami se zlepšilo jen opticky, ve faktické rovině se jim žádné nové právní ochrany nedostalo. PVZP momentálně nabízí pojistné produkty, které jsou ve srovnání se dříve nabízenými produkty ostatních pojišťoven nejkvalitnější. Lze tedy souhlasit s odůvodněním poslanců Janulíka a Adámkové, kteří ve svém pozměňovacím návrhu tvrdili, že zavedení monopolu pro PVZP v oblasti komplexního zdravotního pojištění povede ke zlepšení poskytované zdravotní péče cizincům. Druhou stranou mince ale je to, že stávající právní úprava i navzdory této změně nenabízí žádné právní nástroje, které by poskytnutí zdravotní péče pojištěnému cizinci na základě sjednaného komplexního zdravotního pojištění zaručovaly (což je mimochodem argument, který poslanci Janulík a Adámková ve své pozměňovacím návrhu taky uváděli jakožto jeden z důvodů, proč je nutné zavést monopol pro PVZP). Pojištěný cizinec je v tuto chvíli tedy stále odkázán na rozhodnutí

pojišťovny, zda se rozhodne s ním uzavřít (resp. nevyovědět) pojistnou smlouvu a taky zda v případě pojistné události skutečně poskytne pojistné plnění.

Pokud bychom při hodnocení poskytování komplexního zdravotního pojištění úplně odhlédli od právní ochrany cizinců a zaměřili se čistě na novou právní regulaci, tak lze shledat, že aktuální právní úprava (tj. zavedení monopolu pro PVZP) je sporná. Je logické, že stávající situaci neschvaluje Česká asociace pojišťoven, která zastupuje většinu pojišťoven, jež komplexní zdravotní pojištění dříve poskytovaly.¹⁸² Zajímavé je ale nicméně to, že při schvalování této změny bylo proti Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo vnitra i Ministerstvo financí, což jsou subjekty veřejné správy, kterých se pojištění cizinců nejvíce dotýká.¹⁸³ S touto změnou navíc nesouhlasí ani ředitel Kanceláře zdravotního pojištění¹⁸⁴, která slouží jako styčný orgán České republiky pro oblast zdravotního pojištění dle nařízení 987/2009¹⁸⁵, dle něhož se celý záměr této právní úpravy mívá účinkem, nejde o systémové řešení. Za zmínku stojí taktéž to, že poslanci Janulík a Adámková, kteří byli předkladateli tohoto pozměňovacího návrhu, jsou členy správní rady VZP ČR (poslankyně Adámková je dokonce místopředsedkyní celé této rady).¹⁸⁶ Je tedy namístě si položit řečnickou otázkou, zda nebyli v době schvalování zákona ve střetu zájmů, protože PVZP je dceřinou společností VZP ČR, přičemž veškeré její zisky plynou formou dividend do VZP ČR.

Na základě podnětu od České asociace pojišťoven se na Českou republiku již obrátila s žádostí o vysvětlení Evropská komise, jelikož existuje podezření z porušení pravidel hospodářské soutěže a základních evropských práv.¹⁸⁷ Stávající vláda je si tohoto stavu vědoma, dle svého stanoviska ze 6. dubna 2022 je pro zrušení monopolu PVZP a umožnění

¹⁸² Česká asociace pojišťoven. *ČAP podala stížnost k Evropské komisi kvůli monopolu na pojištění cizinců PVZP*. In Cap.cz [online]. 2. 12. 2021 [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy/104858-cap-podala-stiznost-k-evropske-komisi-kvuli-vzniku-monopolu-na-pojisteni-cizincu>.

¹⁸³ *Cizinci se budou pět let pojišťovat pouze u Pojišťovny VZP, schválili poslanci*. In Opojisti.cz [online]. 2. 6. 2021 [cit. 9. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.opojisti.cz/pojistny-trh/cizinci-se-budou-pet-let-pojistovat-pouze-u-pojistovny-vzp-schvalili-poslanci/c:21000/>.

¹⁸⁴ NĚMCOVÁ, Janetta. *Evropská komise prověřuje dlouhodobé pojišťování cizinců v Česku. Nemají možnost volby*. In iRozhlas.cz [online]. 22. 8. 2022 [cit. 25. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pojistovna-vzp-zdravotni-pojisteni-cizincu_2208221100_mst.

¹⁸⁵ Kancelář zdravotního pojištění. *KZP je společná samosprávná instituce všech zdravotních pojišťoven*. In Kancelarzp.cz [online]. O nás [cit. 9. 11. 2022]. Dostupné z: <https://kancelarzp.cz/o-nas/>.

¹⁸⁶ *Členové Správní rady*. In Vzp.cz [online]. VZP, Organizační struktura [cit. 9. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/kdo-jsme/organizacni-struktura/spravni-rada/clenove-spravni-rady>.

¹⁸⁷ NĚMCOVÁ, Janetta. *Evropská komise prověřuje dlouhodobé pojišťování cizinců v Česku. Nemají možnost volby*. In iRozhlas.cz [online]. 22. 8. 2022 [cit. 25. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pojistovna-vzp-zdravotni-pojisteni-cizincu_2208221100_mst.

uzavírání komplexního zdravotního pojištění všem pojišťovnám.¹⁸⁸ V tuto chvíli je již dokonce v Poslanecké sněmovně projednávána senátní novela cizineckého zákona, jež by měla monopol PVZP zcela odstranit.¹⁸⁹ Může se tedy zdát, že vše spěje ke zrušení monopolu, nicméně opak je pravdou. Poslanci již totiž dvakrát hlasování o této novele odložili, přičemž redakce zpravodajského webu Seznam zprávy údajně disponuje záznamem z jednání správní rady VZP ČR, v němž je uvedeno, že na jednání správní rady zaznělo, že je potřeba usilovat o to, aby k projednání zákona vůbec nedošlo.¹⁹⁰ Není proto vůbec jisté, zda se v brzké době dočkáme v této oblasti nějakých změn.

¹⁸⁸ Stanovisko vlády k senátnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 165). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2021–2025. [cit. 10. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=207127>.

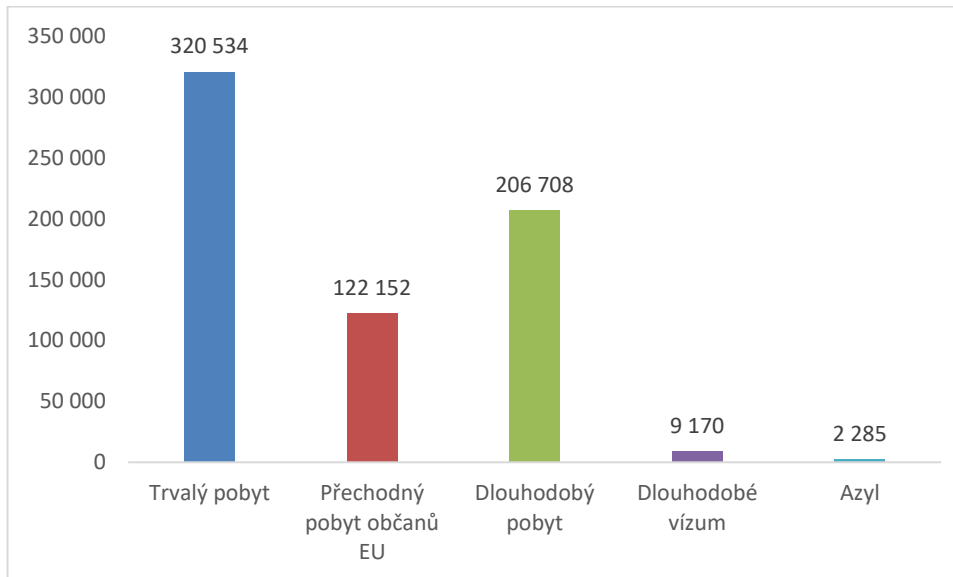
¹⁸⁹ Sněmovní tisk 165, Novela z. o pobytu cizinců na území ČR. In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2021–2025. [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=165&O=9>.

¹⁹⁰ BLAŽEK, Vojtěch. *Poslanci ANO stvořili monopol za 800 milionů. Koalice ho nezrušila*. In Seznamzpravy.cz [online]. 24. 7. 2022 [cit. 11. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-poslanci-ano-stvorili-monopol-za-800-milionu-koalice-ho-nezrusila-209476>.

3 Možný budoucí vývoj zdravotního pojištění cizinců

Jak jsme si ukázali v předchozích dvou kapitolách, podmínky účasti cizinců v systému veřejného zdravotního pojištění jsou (až na malé výjimky) nastaveny poměrně jasně. To stejné rozhodně nelze ale říct o komerčním zdravotním pojištění, protože situace cizinců odkázaných na toto pojištění je mnohem komplikovanější a nepřehlednější. V této kapitole se proto budeme zabývat tím, jakými směry by se zdravotní pojištění cizinců mohlo v budoucnu vyvíjet, přičemž na základě výše uvedeného bude kladen hlavní důraz především na komerční zdravotní pojištění. Ještě ale než se zaměříme na samotné návrhy možného vývoje, je nutné si nejprve definovat, kolika cizinců se tato situace vlastně týká, resp. kolik z nich má přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění a kolik je naopak odkázáno na komerční zdravotní pojištění. Žádná instituce tato data bohužel nezveřejňuje, musíme se tedy vystačit s informacemi, které poskytuje Český statistický úřad (dále jen „ČSÚ“). Základním údajem, který nás bude zajímat, je počet cizinců pobývajících na území České republiky.

Graf č. 3: Počet cizinců pobývajících na území České republiky nad 90 dnů dle pobytového oprávnění k 31. 12. 2021¹⁹¹



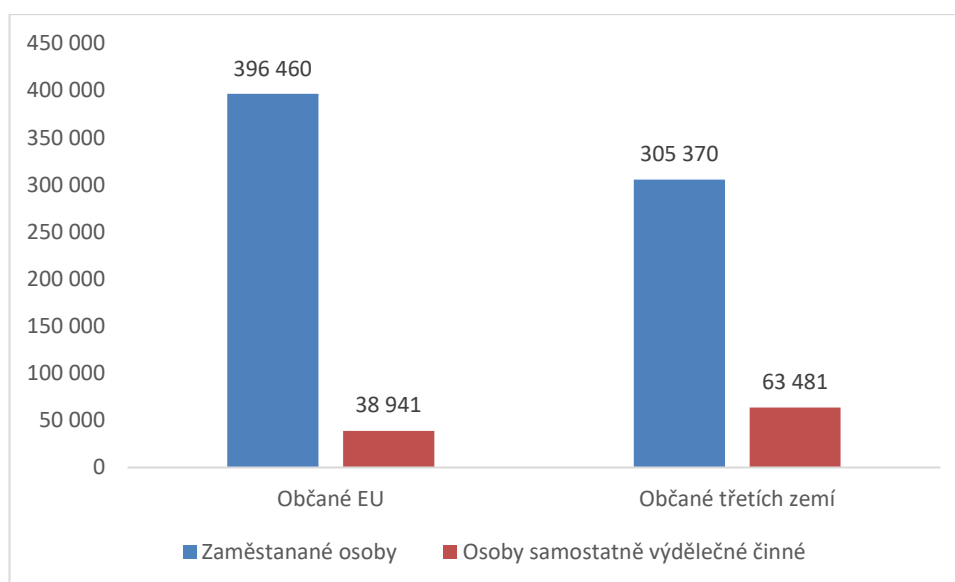
Z grafu č. 3 můžeme vyčíst, že z celkového počtu 658 564 (legálně pobývajících) cizinců na území České republiky, bude minimálně 457 933 účastno veřejného zdravotního pojištění

¹⁹¹ ČSÚ. *Cizinci v ČR v letech 2004–2021 (stav k 31. 12.)*. In Czso.cz [online]. Ředitelství služby cizinecké policie [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R01_2021.pdf/3684c8ef-fc19-493e-8498-416697170c0a?version=1.0.

na základě trvalého pobytu či díky koordinačním nařízením. Nás budou tedy zajímat především cizinci s dlouhodobým pobytem a dlouhodobým vízem, protože právě určitá část z nich bude odkázána na komerční zdravotní pojištění.

V grafu nejsou uvedeni nelegálně pobývajících cizinci na území České republiky, těch bylo dle posledních dostupných dat 7 093.¹⁹² V grafu také úplně chybí cizinci s krátkodobým pobytem, tj. pobytem do 90 dnů, protože v jejich případě je takřka nemožné zjistit přesný údaj, kolik jich v určitou chvíli na území České republiky pobývalo. Pakliže dále v této kapitole mluvíme o cizincích, vždy jsou proto myšleni pouze ti s pobytem nad 90 dnů. Zároveň pokud se v této kapitole zmiňujeme o komerčním zdravotním pojištění, tak se tím vždy myslí (není-li uvedeno jinak) komplexní zdravotní pojištění.

Graf č. 4: Rozdělení cizinců dle jejich státního občanství, kteří jsou na území České republiky zaměstnaní či výdělečně činní k 31. 12. 2021¹⁹³



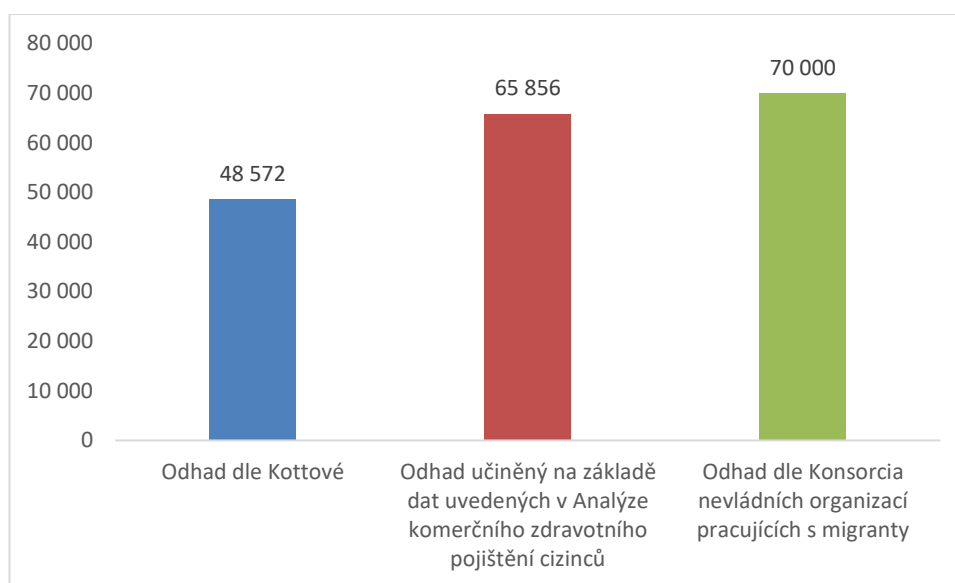
Dalším kritériem, pomocí kterého by šlo určit, které skupiny cizinců budou účastny veřejného zdravotního pojištění, je vymezení ekonomicky aktivních cizinců (viz graf č. 4). Nicméně ani z tohoto grafu nedokážeme přesně vyčíst, kolik cizinců bude mít přístup

¹⁹² ČSÚ. *Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR*. In Czso.cz [online]. Ředitelství služby cizinecké policie [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/31309535/c07R71a_2020.pdf/668a0b04-611d-42ec-9559-0117becf0655?version=1.0.

¹⁹³ ČSÚ. *Cizinci evidovaní na úřadech práce podle státního občanství (stav k 31. 12.) – CELKEM*. In Czso.cz [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R322_2021.pdf/da41cb51-c5f7-4f7b-a1e3-79cc69ddcc34?version=1.0 a ČSÚ. *Cizinci s platným živnostenským oprávněním podle státního občanství v letech 2004–2021 (stav k 31. 12.) – CELKEM*. In Czso.cz [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R312_2021.pdf/d667e841-f601-428d-a787-fb9ad9a4fe50?version=1.0.

k veřejnému zdravotnímu pojištění a kolik bude muset uzavřít komerční zdravotní pojištění. Důvodů je hned několik. Tím prvním je to, že ČSÚ nerozlišuje mezi tím, jestli je cizinec zaměstnán u zaměstnavatele, který má či nemá sídlo nebo trvalý pobyt na území České republiky. A dále taktéž opomíjí fakt, že cizinec může být zaměstnán a zároveň i samostatně výdělečně činný. V neposlední řadě ČSÚ neuvádí počet ekonomicky aktivních migrantů ve spojení s jejich pobytovým statutem.

Graf č. 5: Odhad počtu cizinců na území České republiky, kteří mají uzavřené komerční zdravotní pojištění



Přesným počtem osob, jež mají uzavřené komerční zdravotní pojištění (tedy těch, kteří nemají přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění), zcela jistě disponují samotné pojišťovny (resp. v tuto chvíli už jen PVZP), nicméně ty tento údaj nezveřejňují. Přístup k těmto číslům má nejspíše i Ministerstvo vnitra, každopádně ani to je veřejně nepublikuje. Abychom tedy mohli alespoň přibližně zjistit, kolik cizinců je aktuálně nuceno uzavřít komerční zdravotní pojištění, musíme si vystačit s odhady. Ten nejoptimističtější pochází od Kottové¹⁹⁴, dle jejíhož výpočtu k 31. 12. 2019 bylo na území České republiky 43 764 cizinců, kteří nebyli účastni veřejného zdravotního pojištění. Pokud vezmeme v potaz, že k tomuto dni pobývalo na území České republiky 593 366 cizinců¹⁹⁵, tak při přepočtu na počet cizinců k 31. 12.

¹⁹⁴ KOTTOVÁ, Eliška. *Účast na veřejném zdravotním pojištění v České republice*. In Vse.cz [online]. [cit. 14. 11. 2022]. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví. Vedoucí: doc. Ing. Jana Tepperová, Ph.D. Dostupné z: <https://insis.vse.cz/zp/73763>.

¹⁹⁵ ČSÚ. *Cizinci v České republice, Foreigners in the Czech Republic*. In Czso.cz [online]. Praha, 2021, s. 45 [cit. 14. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142284148/29002721.pdf/2c3be929-27a5-459e-bee0-7e2aae4705f5?version=1.1>.

2021 dojdeme k číslu 48 572 (předpokládáme, že všichni tito cizinci by měli uzavřené komerční zdravotní pojištění).

Počet cizinců dle Kottové

$$= (\text{počet cizinců v roce 2021}) / (\text{počet cizinců v roce 2019}) \\ \times \text{počet cizinců bez přístupu k veřejnému zdravotnímu pojištění roce 2019}$$

Lze také vycházet z údajů, jež byly obsaženy v Analýze komerčního zdravotního pojištění.¹⁹⁶ V roce 2003 totiž ČSÚ ještě publikoval, kolik cizinců mělo uzavřeno komerční zdravotní pojištění. Na základě těchto dat lze proto s určitou opatrností přibližně dovozovat, kolik cizinců má toto pojištění uzavřeno dnes. V roce 2003 pobývalo na území České republiky 240 000 cizinců, přičemž 24 014 z nich mělo uzavřené komerční zdravotní pojištění. Pokud tato data převedeme na rok 2021, dospějeme k číslu 65 856.

Počet cizinců dle Analýzy

$$= (\text{počet cizinců s komerčním zdravotním pojištěním v roce 2003}) \\ / (\text{celkový počet cizinců v roce 2003}) \times \text{počet cizinců v roce 2021}$$

Naopak nejvyšší odhady nalezneme v dokumentu¹⁹⁷ z léta roku 2021 od Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty, v němž autoři uvádějí, že celkový počet cizinců s komerčním zdravotním pojištěním je zhruba 60 000 až 80 000 (aby se nám s těmito hodnotami lépe pracovalo, budeme předpokládat s tím, že odhad Konsorcia činí 70 000 cizinců).

Pokud bychom provedli aritmetický průměr těchto čísel, vyjde nám, že celkový počet cizinců k 31. 12. 2021, jež neměli přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění a byli odkázáni na komerční zdravotní pojištění, byl přibližně 61 000 (zaokrouhleno).

Počet cizinců s komerčním zdravotním pojištěním

$$= (\text{odhad dle Kottové}) \\ + \text{odhad dle Analýzy komerčního zdravotního pojištění cizinců} \\ + \text{odhad dle Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty}) / 3$$

¹⁹⁶ HNILICOVÁ, Helena, Karolína DOBIÁŠOVÁ, Pavel ČIŽINSKÝ, Libor STUDENÝ a Jan JURÁNEK. *Analýza komerčního zdravotního pojištění cizinců*. In Osf.cz [online]. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2012, s. 15-16. [cit. 6. 7. 2022]. Dostupné z: http://osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/Analýza_Konzorcium_final.pdf.

¹⁹⁷ Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. *Argumentář. Sněmovní tisk č. 1091 – zdravotní pojištění dětí cizinců*. In Migracnikonsorcium.cz [online]. 2021 [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z: <https://migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2021/08/4.-argumentar-do-senatu.pdf>.

Toto číslo není nijak vysoké, jde přibližně jen o jednu desetinu všech cizinců, kteří na území České republiky pobývali. Nicméně rozhodně není zanedbatelné, Česká republika k datu 31. 12. 2021 měla 10 517 000 obyvatel, což znamená, že tito cizinci tvořili přibližně 0,58 % naší populace. Autor si tedy klade otázku, jak nastalou situaci vyřešit, aby tito cizinci nemuseli uzavírat kontroverzní komerční zdravotní pojištění. Lze všechny tyto cizince za určitých podmínek zahrnout do systému veřejného zdravotního pojištění? Případně alespoň vybrané skupiny těchto osob? Bylo by vhodnější pouze detailněji upravit poskytování komplexního zdravotního pojištění? Nebo existuje ještě jiné možné řešení? Na tyto otázky nalezneme odpověď v následujících podkapitolách.

3.1 Zahrnutí všech cizinců do systému veřejného zdravotního pojištění

Prvním řešením, které se nabízí, je zahrnutí všech těchto cizinců do systému veřejného zdravotního pojištění. Aby se zamezilo tzv. zdravotní turistice, autor navrhuje použití režimu, který se už aplikuje na děti narozené na území České republiky matce s povoleným dlouhodobým pobytem na území České republiky (a to do konce kalendářního měsíce, v němž toto dítě dovrší 60 dnů věku).¹⁹⁸ Plátcem pojistného v jejich případě není stát¹⁹⁹, nýbrž přímo pojištěná osoba²⁰⁰ (resp. zákonný zástupce, opatrovník nebo poručník). Všichni z 61 000 cizinců, jež by se tedy stali účastníky systému veřejného zdravotního pojištění, by pojistné platili jako OBZP (výjimku by samozřejmě tvořili osoby samostatně výdělečně činné, viz dále).

Při našich výpočtech se navíc nemusíme pohybovat v teoretické rovině, jako dobrý praktický podklad nám může posloužit stávající situace na Ukrajině a s ní spojený příliv uprchlíků. Ukrajínští uprchlíci se totiž na základě udělené dočasné ochrany stali účastníky veřejného zdravotního pojištění²⁰¹, přičemž plátcem pojistného je stát²⁰² (u osob ve věku od 18 do 65 let je plátcem pouze po dobu 150 dnů²⁰³). Ten za ně do července roku 2022 platil pojistné 1 967 Kč měsíčně a od srpna téhož roku bylo pojistné sníženo na 1 487 Kč.²⁰⁴ VZP ČR v této souvislosti v půlce roku 2022 vydala tiskovou zprávu, podle níž bylo u ní k 27. 6.

¹⁹⁸ Ust. § 2 odst. 1 písm. b) bod 9. ZVZP.

¹⁹⁹ Ust. § 7 odst. 1 písm. a) ZVZP.

²⁰⁰ Ust. § 5 písm. d) ZVZP.

²⁰¹ Ust. § 2 odst. 1 písm. b) bod 5. ZVZP.

²⁰² Ust. § 7 odst. 1 písm. o) ZVZP.

²⁰³ Ust. § 7 odst. 2 zákona č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace.

²⁰⁴ MARTÍNEK, Jan. *VZP na léčbu Ukrajinců vyplatila zatím 215 milionů*. In Novinky.cz [online]. 29. 6. 2022 [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-vzp-na-lecibu-ukrajincu-vyplatila-zatim-150-milionu-40401500>.

2022 zaregistrováno 340 000 ukrajinských uprchlíků. Dle této tiskové zprávy VZP ČR odhadovala, že výběry z pojistného budou v roce 2022 činit přibližně 4 miliardy korun, zatímco náklady na zdravotní péči mají činit pouze 3,9 miliardy korun.²⁰⁵ Jak se ukázalo ale na začátku roku 2023, tyto odhady byly příliš pesimistické. VZP do ČR konce roku 2022 zaregistrovala celkově 362 000 ukrajinských uprchlíků, přičemž péče o ně nakonec vyšla VZP ČR zhruba na 1,8 miliardy. Což znamená, že pojištění ukrajinských uprchlíků bylo pro VZP ČR vysoce ziskové. Právě i díky nim bylo hospodaření pojišťovny v minulém roce vyrovnané.²⁰⁶ Zde nutno navíc zmínit, že stát za tyto pojištěnce platí méně (od 1. 1. 2023 měsíční pojistné za státní pojištěnce činí 1 900 Kč²⁰⁷), než kolik aktuálně platí OBZP, tj. 2 336 Kč.²⁰⁸ Na základě těchto faktů se lze tedy oprávněně domnívat, že pojištění 61 000 cizinců, jež jsou nyní nuceni uzavírat komerční zdravotní pojištění, a kteří by platili pojistné jako OBZP, by bylo pro zdravotní pojišťovny ekonomicky výhodné. Přičemž pokud bychom zohlednili pojistné u osob samostatně výdělečně činných, u kterých minimální záloha na pojistné nyní činí 2 722 Kč²⁰⁹, celkový zisk pojišťoven by byl ještě vyšší.

Zároveň by došlo k výrazné eliminaci nedobytných pohledávek, které zmiňovali poslanci Janulík a Adámková ve svém pozměňovacím návrhu k novele cizineckého zákona, což by jeden z důvodů, proč byl zaveden monopol pro PVZP v oblasti poskytování komplexního zdravotního pojištění.²¹⁰ Tyto pohledávky v současnosti vznikají v případech, kdy cizinec vůbec nemá uzavřené platné zdravotní pojištění, případně léčba jeho nemoci není kryta jeho pojištěním. S účastí všech cizinců ve veřejného zdravotního pojištění, jež pobývají na území České republiky déle než 90 dnů, by tak vznik nedobytných pohledávek přicházel v úvahu pouze u nelegálních migrantů a cizinců s krátkodobým pobytem.

²⁰⁵ VZP zpřesnila predikci: náklady na zdravotní péči o uprchlíky by mohly být plně pokryty z příjmů. In Vzp.cz [online]. VZP, 28. 6. 2022 [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/aktuality/vzp-zpresnila-predikci-naklady-na-zdravotni-peci-o-uprchliky-by-mohly-byt-plne-pokryty-z-prijmu>.

²⁰⁶ Hospodaření VZP bylo loni vyrovnané, původně plánovala ztrátu 5,9 mld. In Ceskenoviny.cz [online]. 30. 1. 2023 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/hospodareni-vzp-bylo-loni-vyrovnane-puvodne-planovala-ztratu-5-9-mld/2318811>.

²⁰⁷ GOLLA, Petr. *Samoplátci a zdravotní pojištění v roce 2021 a 2022*. In Finance.cz [online]. 23. 11. 2021 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/534956-obzp-osvc-zdravotni-pojisteni-2021/>.

²⁰⁸ GOLLA, Petr. *Samoplátci budou platit více na zdravotním pojištění*. In Finance.cz [online]. 22. 12. 2022 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/516883-zdravotni-pojisteni-obzp/>.

²⁰⁹ HOVORKA, Jiří. *Sociální pojištění OSVČ. Nové minimální zálohy a pravidla pro rok 2023*. In Peníze.cz [online] 19. 1. 2023 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/socialni-pojisteni/436217-socialni-pojisteni-osvc-2023-minimalni-zalohy-a-pravidla>

²¹⁰ Pozměňovací návrh poslance MUDr. Miloslava Janulíka a poslankyně prof. MUDr. Věry Adámkové, CSc. k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 1091). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2017–2021. [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?id=189388&pdf=1>.

3.1.1 Judikatura Ústavního soudu

Jak ale na potencionální zahrnutí všech cizinců do systému veřejného zdravotního pojištění nahlíží ve své judikatuře Ústavní soud? Resp. jak vykládá právo na ochranu zdraví, které vyplývá z článku 31 Listiny? Odpověď nalezneme v nálezu Pl. ÚS 2/15²¹¹, v němž se Ústavní soud zabýval právě zdravotním pojištěním cizinců, konkrétně v něm řešil údajné porušení práva na ochranu zdraví ve smyslu článku 31 Listiny. Tento článek ve větě první stanovuje, že každá osoba má právo na ochranu zdraví. A ve druhé větě dodává, že občané mají navíc na základě veřejného zdravotního pojištění právo na poskytnutí bezplatné zdravotní péče a zdravotních pomůcek za podmínek stanovených zákonem.

Pakliže se zaměříme na jazykový výklad věty druhé, tak můžeme konstatovat, že právo na bezplatné poskytnutí zdravotní péče je vázáno jednak na občanství, dále na systém veřejného pojištění a v neposlední řadě na podmínky stanovené zákonem.²¹² Z hlediska cizinců nás proto zajímá pouze věta první (tj. právo ochranu zdraví), protože věta druhá dopadá pouze na české občany.

Dle Ústavního soudu součástí pozitivních povinností státu je zajištění fungujícího systému ochrany zdraví dostupného každému, který v sobě zahrnuje i systém dostupné zdravotní péče.²¹³ Ve zmíněném nálezu Pl. ÚS 2/15 Ústavní soud posuzoval, zda tehdejší právní úprava veřejného zdravotního pojištění a komerčního zdravotního pojištění skutečně zajišťovala dostupnost zdravotní péče. Dle tehdy platných předpisů totiž měly přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění pouze osoby s trvalým pobytem na území České republiky a taktéž osoby vykonávající v České republice výdělečnou činnost, přičemž všichni ostatní cizinci byli odkázáni na komerční zdravotní pojištění.²¹⁴

Nakonec Ústavní soud protiústavnost této úpravy neshledal. Důvodem bylo mj. to, že dle jeho názoru

„[z] hlediska rozsahu ústavních záruk proto nemůže být stírán rozdíl mezi právem na bezplatnou zdravotní péči ve smyslu článku 31 věty druhé Listiny a právem na ochranu zdraví dle článku 31 věty první Listiny [...] Nositelem ústavního práva na bezplatnou zdravotní péči na základě veřejného pojištění je totiž pouze občan České republiky, zatímco nositelem práva na ochranu zdraví je každý.

²¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 2. května 2017, sp. zn. Pl. ÚS 2/15.

²¹² WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 650.

²¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 2. května 2017, sp. zn. Pl. ÚS 2/15, bod 82.

²¹⁴ KÜHN, 2022, op. cit., s. 1114-1115.

Ve vztahu ke svým státním občanům tedy [...] má stát zabezpečit finanční dostupnost zdravotní péče [...]. Vůči ostatním skupinám osob (cizincům) ovšem stát tuto ústavní povinnost výslovně uloženu nemá. Těmto osobám [svědčí] pouze obecně formulované záruky práva na ochranu zdraví.²¹⁵“

Ústavní soud se nicméně ve svém nálezu zabýval především ústavní konformitou dané právní úpravy, její efektivností ve smyslu poskytování zdravotní péče cizincům se plénum se věnovalo pouze okrajově.²¹⁶ Za zmínku stojí i počet disentujících soudců, kterých bylo hned 7. Tento názorový nesoulad ukázal jeden z největších hodnotových rozporů v naší společnosti, tj. otázku respektu a vstřícnosti k právům cizinců.²¹⁷ Disentující soudci ve svém stanovisku uvedli, že finanční dostupnost zdravotní péče spadá do jádra na ochranu zdraví podle článku 31 Listiny.²¹⁸ Přičemž dle jejich názoru je v případě nejvíce zranitelných osob (konkrétně zmínili těhotné ženy a děti) právní úprava zdravotního pojištění cizinců v rozporu s právem na ochranu zdraví.²¹⁹

3.2 Zahrnutí všech dětí cizinců do systému veřejného zdravotního pojištění

Další možností, jež se na základě výše uvedeného nabízí, je zahrnutí nejvíce zranitelných skupin cizinců, které zmiňovali disentující soudci v nálezu Pl. ÚS 2/15, do systému veřejného zdravotního pojištění. Jelikož ale nelze ani přibližným odhadem kvantifikovat, kolik těhotných cizinek se na území České republiky nachází, budeme uvažovat pouze o zahrnutí všech dětí cizinců (a to ve věku do 18 let). Zde je nutné zdůraznit, že by se samozřejmě nejednalo o zahrnutí všech dětí, jež pobývají na území České republiky, tato změna by se týkala pouze dětí s povoleným dlouhodobým pobytem, které nedosáhnou na účast ve veřejném zdravotním pojištění. První snahy o zahrnutí dětí cizinců do systému veřejného zdravotního pojištění se datují již do roku 2004, nicméně žádný z těchto pokusů nebyl úspěšný.²²⁰

²¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 2. května 2017, sp. zn. Pl. ÚS 2/15, bod 88.

²¹⁶ KÜHN, 2022, op. cit., s. 1115.

²¹⁷ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. *Česká ústavnost jako hodnotový rámec integrace cizinců*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2018, 64 (2), s. 10.

²¹⁸ Odlišné stanovisko soudců Ludvíka Davida, Jaroslava Fenyka, Jana Musila, Pavla Rychetského, Radovana Suchánka, Kateřiny Šimáčkové a Davida Uhlíře k výroku a k odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/15, bod 21.

²¹⁹ Odlišné stanovisko soudců Ludvíka Davida, Jaroslava Fenyka, Jana Musila, Pavla Rychetského, Radovana Suchánka, Kateřiny Šimáčkové a Davida Uhlíře k výroku a k odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/15, body 57, 87.

²²⁰ POŘÍZEK, Pavel. *Lesk a bída integrace cizinců pohledem vládních koncepcí integrace cizinců (s využitím kazuistik z praxe veřejného ochránce práv)*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2018, 64 (2), s. 59-60.

ČSÚ bohužel neposkytuje přesné věkové rozložení cizinců, v rámci svých statistik uvádí pouze zastoupení určitých věkových skupin. Z našeho pohledu se jeví jako nejpoužitelnější skupina zahrnující osoby ve věku 0–19 let, se kterou tedy budeme nyní pracovat. Dle dostupných údajů se na území České republiky k 31. 12. 2021 nacházelo 658 564 cizinců²²¹, přičemž 98 100 z nich byly osoby mladší 19 let²²², což je přibližně 15 % ze všech těchto cizinců. Zároveň platí, že cizincům ve věku 0-19 let byla poskytnuta během roku 2021 zdravotní péče v celkové výši 132 709 000 Kč.²²³

V úvodu této kapitoly jsme odhadli, že počet cizinců, jež mají uzavřené komplexní zdravotní pojištění, je 61 000. Jednoduchým matematickým výpočtem zjistíme, že přibližný počet osob do 18 let, jež bychom do veřejného zdravotního pojištění zahrnuli (tj. 15 % z 61 000), by byl 9 150 (toto číslo by ale bylo patrně nižší, protože jak již bylo zmíněno, vycházíme z věkové skupiny 0-19 let). Přičemž pokud by si těchto 9 150 osob platilo pojistné jako OBZP (v roce 2021 činilo měsíční pojistné 2 187 Kč²²⁴), zaplatily by tyto osoby ročně 240 132 600 Kč. Což je výrazně více, než kolik byly výše zmíněné náklady na poskytnutou zdravotní péči, tj. 132 709 000 Kč. Zároveň je nutné zdůraznit, že tyto náklady se týkaly všech 98 100 cizinců ve věku 0-19 let pobývajících na území České republiky k 31. 12. 2021, nikoliv námi vypočítaných 9 150 osob. Lze se tedy domnívat, že celkové náklady by byly ještě nižší.

Tyto výpočty je nicméně nutné brát s velkou rezervou, protože obsahují mnoho nedokonalostí a při výpočtech pracujeme s mnoha neznámými. Nicméně v obecné rovině lze říct, že pokud bychom děti cizinců ve věku do 18 let, jež se momentálně musí spoléhat na komerční zdravotní pojištění, zahrnuly do systému veřejného zdravotního pojištění, nelze pochybovat o tom, že by se pro stát z ekonomického hlediska jednalo o velmi výhodnou změnu. Ostatně na tento fakt upozorňují i někteří soudci Ústavního soudu, kteří výslovně uvádějí, že

²²¹ ČSÚ. *Cizinci v České republice, Foreigners in the Czech Republic*. In Czso.cz [online]. Praha, 2022, s. 45 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/29002722.pdf/0b03ebd4-aab2-4292-a215-12e81096bc2d?version=1.1>.

²²² ČSÚ. *Cizinci v České republice, Foreigners in the Czech Republic*. In Czso.cz [online]. Praha, 2022, s. 57 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/29002722.pdf/0b03ebd4-aab2-4292-a215-12e81096bc2d?version=1.1>.

²²³ ČSÚ. *Cizinci v České republice, Foreigners in the Czech Republic*. In Czso.cz [online]. Praha, 2022, s. 220 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/29002722.pdf/0b03ebd4-aab2-4292-a215-12e81096bc2d?version=1.1>.

²²⁴ GOLLA, Petr. *Samoplátci a zdravotní pojištění v roce 2021 a 2022*. In Finance.cz [online]. 23. 11. 2021 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/534956-obz-p-oscvc-zdravotni-pojisteni-2021/>.

„[s]tát si [...] nechává ujít potenciální výtěžek pojistného, které by cizinec platil v případě, kdy by byl účasten v systému veřejného zdravotního pojištění, a který místo něj inkasují komerční zdravotní pojišťovny v rámci poskytování smluvního zdravotního pojištění.“²²⁵

Zahrnutí dětí cizinců ve věku do 18 let by navíc znamenalo nejen ekonomický přínos pro státní rozpočet, ale především bychom se vyhnuli tomu, aby i nadále docházelo k porušování práva na ochranu zdraví, jak namítali disentující soudci v nálezu Pl. ÚS 2/15.²²⁶

3.3 Lepší právní regulace komerčního zdravotního pojištění cizinců

Ve světle této práce přichází v úvahu i lepší právní regulace komerčního zdravotního pojištění cizinců. Zde se nicméně autor této práce domnívá, že detailní právní úprava tohoto typu pojištění není nejefektivnější řešení, protože jak už název napovídá, toto pojištění má komerční charakter. Přílišná právní regulace by mohla ve finále vést k tomu, že žádná pojišťovna nakonec komerční zdravotní pojištění nebude poskytovat. Autor si proto dovoluje tvrdit, že systémovější řešení by dle něj bylo, pokud bychom právně zakotvili pouze ta nejdůležitější pravidla, dle kterých lze komerční zdravotní pojištění poskytovat, a zbytek už nechali na rozhodnutí samotných pojišťoven.

Pokud se podíváme na první typ komerčního zdravotního pojištění, tj. základní zdravotní pojištění cizinců, tak platí, že tento typ pojištění se vztahuje pouze poskytnutí nutné a neodkladné péče, obsahuje velké množství výluk, v pojistných podmínkách nalezneme tzv. nepojistitelné osoby a pojišťovny mohou pojistnou smlouvu vypovědět bez udání důvodu do 2 měsíců od jejího uzavření.²²⁷ Nelze ale zároveň opomíjet názor Ústavního soudu, který říká, že

[z]ávazky státu ze sociálních práv jsou [...] odvozovány z povahy vztahu mezi daným jednotlivcem a státem. Nejsilnější závazky státu budou vůči vlastním občanům a nejslabší vůči osobám na krátkodobé návštěvě země, tedy turistům. [...] Míra solidarity je tak logicky větší s osobami trvale usazenými na území (osoby s trvalým pobytem) a relativně vysoká je i s osobami s dlouhodobým pobytem, které v České republice také žijí delší dobu [...]. Naopak např. u osob s krátkodobým vízem (turisté) může být povinností státu zajistit jim dostupnou zdravotní péči minimální a může se omezit například na stanovení podmínky, aby cizinci při žádosti o vízum a při

²²⁵ Odlišné stanovisko soudců Ludvíka Davida, Jaroslava Fenyka, Jana Musila, Pavla Rychetského, Radovana Suchánka, Kateřiny Šimáčkové a Davida Uhlíře k výroku a k odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/15, bod 55.

²²⁶ Viz podkapitola 3.2.

²²⁷ Viz podkapitola 2.1.

vstupu na území prokázali, že mají dostatečné a platné cestovní pojištění, či prostředky na úhradu případné potřebné lékařské péče.²²⁸

Ač je tedy tento typ pojištění pro cizince nevýhodný, závazky státu vůči turistům (jež jsou patrně nejtypičtějším představitelem skupiny osob, která základní zdravotní pojištění uzavírá) jsou vůbec nejslabší, lze se tedy domnívat, že právní úprava v tomto ohledu postačuje. A není proto potřeba provádět změny v právní úpravě tohoto pojištění.

Podobné ale nemůžeme říct o komplexním zdravotním pojištění, které se týká cizinců, jež na území České republiky pobývají déle než 90 dnů, protože v jejich případě je vazba mezi nimi a státem mnohem silnější. Právní úprava tohoto pojištění si dle autora této práce zaslouží hned několik změn.

V první řadě je nutné, aby z cizineckého zákona došlo k vypuštění zákazu poskytování komplexního zdravotního pojištění jinou pojišťovnou, než je PVZP. Cizinecký zákon sice stanovuje, že se jedná jen o přechodné řešení na dobu 5 let.²²⁹ Nicméně musíme mít ale též na paměti, že cizinecký zákon nově dodává, že toto pojištění může poskytovat jen pojišťovna, jejímž jediným společníkem je zdravotní pojišťovna.²³⁰ V současné chvíli tuto podmínku ze všech pojišťoven, jež dříve poskytovaly komplexní zdravotní pojištění, splňuje pouze PVZP. Nezaujatý čtenář se tedy může oprávněně obávat, zda stávající monopol pro PVZP je skutečně jen na dobu 5 let a zda se nejedná o trvalé řešení. Ano, v rámci zavedení tohoto monopolu pro PVZP sice došlo ke zkvalitnění zdravotní péče, jež je cizincům poskytována²³¹, nicméně pakliže bychom efektivně nastavili systém, v jehož mezích lze komplexní zdravotní pojištění poskytovat (viz níže uvedené návrhy změn), mohli bychom do tohoto procesu zahrnout více pojišťoven, které by mohly nabízet pojistné produkty v minimálně stejné kvalitě jako PVZP, ne-li vyšší.

Co se týká samotného poskytování komplexního zdravotního pojištění, tak jak již bylo zmíněno, je dle autora vhodné, abychom pouze stanovili základní pravidla a zbytek nechali na rozhodnutí samotných pojišťoven. Jako inspirace nám může posloužit stávající pojistný produkt *Exclusive* od PVZP. Tento produkt – v jehož rámci je hrazena zdravotní péče v rozsahu seznamu zdravotních výkonů hrazených pojištěncům veřejného zdravotního pojištění – pojišťovna nabízí již několik let, lze tedy předpokládat, že pro PVZP není

²²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 2. května 2017, sp. zn. Pl. ÚS 2/15, bod 91.

²²⁹ Ust. § 180j odst. 13 cizineckého zákona.

²³⁰ Ust. § 180j odst. 6 cizineckého zákona.

²³¹ Viz podkapitola 2.2.2.

z finančního hlediska nevýhodný. Autor proto navrhuje, aby byl cizinecký zákon doplněn v § 180j o ustanovení, že z komplexního zdravotního pojištění musí být zdravotní péče hrazena v takovém rozsahu, v jakém je hrazena pojištěným osobám z veřejného zdravotního pojištění. Zároveň je žádoucí, aby kvůli ochraně cizince došlo k zachování dolní hranice pojistného plnění na jednu událost²³² a zákazu vyloučení poskytnutí pojistného plnění v případě úrazu, k němuž došlo kvůli zavinění, spoluzavinění nebo úmyslnému jednání pojištěného (či v souvislosti s požitím alkoholu, psychotropních nebo omamných látek).²³³

Dále by taktéž bylo vhodné, aby byla zavedena kontraktační povinnost pro pojišťovny, jež chtějí komplexní zdravotní pojištění nabízet. Z pojistných podmínek produktu *Exclusive* můžeme vyčíst, že PVZP nestanovuje žádné nepojistitelné osoby. Lze tedy předpokládat, že praxe ve formě uzavírání pojistné smlouvy s každou osobou, jež o toto pojištění projeví zájem, je v delším časovém měřítku ekonomicky udržitelná. Kontraktační povinnost se v tuto chvíli uplatňuje například v případě pojištění odpovědnosti za újmu vyplývající z provozu pozemního motorového a jeho přípojného vozidla²³⁴, což je stejně jako komerční zdravotní pojištění neživotní typ pojištění.²³⁵ Ano, je neznámou, jaký vliv by zavedení této povinnosti mělo na počet pojišťoven, jež by chtěly komerční zdravotní pojištění i nadále poskytovat. Nicméně tato povinnost ve formě smluvního přímusu by šla vyvážit právě ve výši pojistného, protože (stejně jako v případě pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem pozemního motorového vozidla) by si pojišťovna mohla dle charakteru pojistného rizika určit, v jaké výši stanoví pojistné pro danou pojistnou smlouvu. Tím by došlo k zachování komerčního charakteru pojištění, ale zároveň by to přispělo k větší ochraně cizinců. Komerční povaha pojištění by zároveň mohla být uplatňována skrze výši pojistného plnění na jednu pojistnou událost, tj. zákon by pouze stanovil dolní hranici pojistného plnění, nicméně určení té horní bychom nechali přímo na jednotlivých pojišťovnách.

²³² Ust. § 180j odst. 1 cizineckého zákona.

²³³ Ust. § 180j odst. 7 cizineckého zákona.

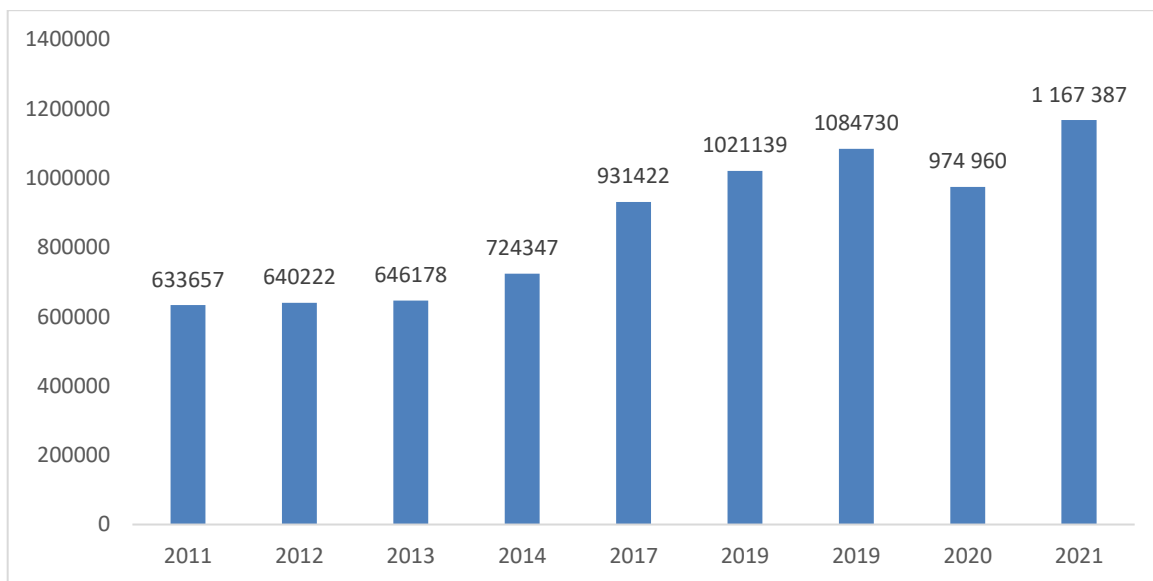
²³⁴ Ust. § 3 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů.

²³⁵ Příloha č. 1 k zákonu o pojišťovnictví, část B, odst. 10 písm. a).

3.4 Zavedení garančního fondu

Jak vidno z grafu č. 6, celkové náklady na zdravotní péči, jež byla poskytnuta cizincům na území České republiky v průběhu posledních 10 let, rostly.²³⁶ Tento údaj ale úzce koreluje s počtem cizinců na území České republiky, který se také neustále zvyšuje.

Graf č. 6: Náklady na zdravotní péči poskytnutou cizincům na území České republiky v letech 2011-2021 (v tis. Kč)²³⁷

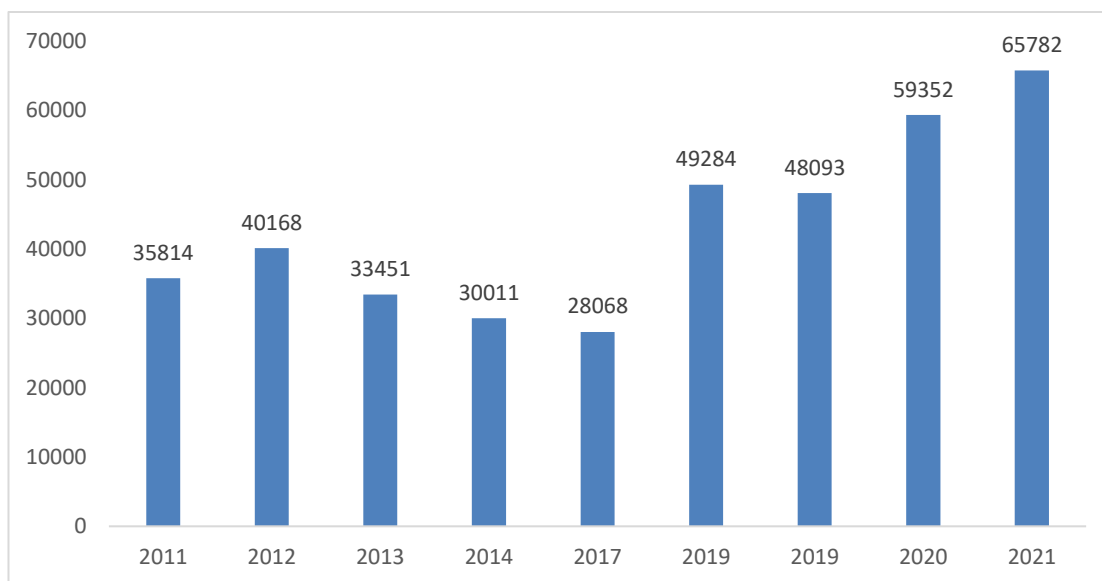


Pokud se zaměříme na neuhrazené náklady po lhůtě splatnosti za poskytnutou zdravotní péči cizincům (graf č. 7) vůči celkovým nákladům na poskytnutou zdravotní péči, tak tento poměr se až na malé výkyvy drží okolo 5-6 %. Na základě stávajícího vývoje lze proto předpokládat, že pakliže bude v následujících letech počet cizinců na území České republiky i nadále růst, můžeme očekávat i rostoucí počet nedobytných pohledávek za poskytnutou zdravotní péči.

²³⁶ V grafu č. 6 chybí roky 2015 a 2016 z toho důvodu, že je ČSÚ na svém webu vůbec neuvádí.

²³⁷ ČSÚ. *Vývoj čerpání zdravotní péče cizinci*. In Czso.cz [online]. ÚZIS ČR [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/40291466/c06R60_2021.pdf/8c5326cc-a2d3-4f5d-88df-45915d9d2883?version=1.0.

Graf č. 7: Neuhrazená zdravotní péče poskytnutá cizincům na území České republiky v letech 2011-2021 po lhůtě splatnosti (v tis. Kč)²³⁸



Jestliže bychom se chtěli vydat jinou cestou, než je úprava právní regulace veřejného zdravotní pojištění či komerčního zdravotního pojištění, lze taktéž uvažovat o zavedení tzv. garančního fondu. Skrze tento fond bychom vůbec neřešili zdravotní pojištění cizinců, zaměřili bychom se až na nechtěné následky, které v jeho rámci vznikají, konkrétně na právě zmíněnou neuhrazenou zdravotní péči.

Za zmínku v tomto kontextu stojí Fond zábrany škod, který byl zaveden zákonem č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů.²³⁹ Jeho hlavním účelem je financování vybavení integrovaného záchranného systému za účelem zábrany škod vznikajících provozem vozidel na území České republiky.²⁴⁰ Zdroje tohoto fondu pocházejí přímo od pojišťoven, které jsou oprávněny poskytovat na území České republiky pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Každá z těchto pojišťoven přispívá do fondu nejméně 3 % z ročního přijatého pojistného z pojištění odpovědnosti za každý kalendářní rok.²⁴¹

²³⁸ ČSÚ. *Data – zdravotní péče*. In Czso.cz [online]. [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-zdravotni-pece#cr>.

²³⁹ Ust. § 23a odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů.

²⁴⁰ Česká kancelář pojistitelů. *Co je fond zábrany škod?*. In Fondzabranyskod.cz [online]. [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.fondzabranyskod.cz/o-fondu/co-je-fzs>.

²⁴¹ Ust. § 23a odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů.

Podobný model být mohl být aplikován i právě v případě garančního fondu sloužícího k úhradě nedobytných pohledávek za zdravotní péči poskytnutou cizincům. O jeho vzniku uvažovala česká vláda například už v roce 2016²⁴² či 2018²⁴³, přičemž jeho zavedení prosazuje i předseda představenstva PVZP²⁴⁴, zavést do praxe se jej ale nikdy nepodařilo. Podstatou garančního fondu by stejně jako v případě Fondu zábrany škod bylo, že by do něj povinně přispívaly všechny pojišťovny, jež poskytují na území České republiky komerční zdravotní pojištění. Přičemž zatímco v případě Fondu zábrany škod je z jeho zdrojů následně financováno mj. vybavení integrovaného záchranného systému za účelem zábrany škod vznikajících provozem vozidel na území České republiky, námi zmíněný garanční fond by proplácel poskytovatelům zdravotních služeb neuhrazenou poskytnutou zdravotní péčí. Smyslem tohoto fondu by ale nebylo pokrývat veškeré situace (tak bychom totiž nepochybně podpořili tzv. zdravotní turistiku), zaměřoval by se pouze na výjimečné případy. Příkladem mohou být děti cizinců, u nichž rodiče zanedbali svoji rodičovskou odpovědnost a pro své dítě komerční zdravotní pojištění vůbec nesjednali (ač tak měli učinit). Nebo dále cizinci, kteří sice měli uzavřené komerční zdravotní pojištění, pojišťovna jim ale odmítla v rámci léčby jejich onemocnění poskytnout pojistné plnění, protože dle jejího názoru příznaky tohoto onemocnění trpěli již před vznikem pojistné smlouvy.

²⁴² Vláda České republiky. *Avízo: Legislativní rada vlády projedná návrh zákona o specifických zdravotních službách*. In Vlada.cz [online]. 13. 4. 2016 [cit. 21. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/aktualne/avizo-legislativni-rada-vlady-projedna-navrh-zakona-o-specifickych-zdravotnich-sluzbach-142472/>.

²⁴³ MARTÍNEK, Jan. *Vláda chce zpřísnit podmínky pro pojištění cizinců, neziskovky jsou proti*. In Právo [online]. 16. 9. 2018 [cit. 21. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-vlada-chce-zprisnit-podminky-pro-pojisteni-cizincu-neziskovky-jsou-proti-40071228>.

²⁴⁴ *Chaos v pojišťování cizinců může stát české zdravotnictví miliardy*. In Ceskenoviny.cz [online]. 11. 6. 2021 [cit. 21. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/chaos-v-pojistovani-cizincu-muze-stat-ceske-zdravotnictvi-miliardy/2049952>.

Závěr

a.) Zodpovězení výzkumných otázek

I. Existují nějaké oblasti zdravotního pojištění cizinců, které by si zasloužily adekvátnější právní regulaci?

Jestliže budeme ve výčtu možných změn postupovat dle obsahu této práce, jako první musíme zmínit osobní rozsah ZVZP. Z pohledu ochrany práv cizinců je naprosto zásadní, že do osobního rozsahu veřejného zdravotního pojištění byly zahrnuty děti, které se narodí matce s povoleným dlouhodobým pobytem na území České republiky, a taktéž děti, které se narodí matce s povoleným trvalým pobytem na území České republiky (v obou případech jsou účastny do konce kalendářního měsíce, v němž tyto děti dovrší 60 dnů věku). V rámci této změny došlo k tomu, že do § 2 ZVZP byly začleněny i osoby, jejichž účast v tomto systému vyplývala již dříve z jiných právních předpisů. Cílem bylo odstranit fikce trvalého pobytu z jiných zákonů, aby byl rozsah veřejného zdravotního pojištění zřetelný již přímo ZVZP. Zákonodárce se ale dopustil legislativní chyby, protože explicitní zahrnutí koordinačních nařízení a vyhlášených mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, do osobního rozsahu ZVZP může vést k tomu, že ZVZP sice stanoví, že daná osoba bude účastna veřejného zdravotního pojištění, ale z koordinačních nařízení či mezinárodní smlouvy bude vyplývat, že tomu tak nebude (a naopak). Dochází tak ke zjevnému nesouladu mezi těmito právními úpravami. Autor práce proto navrhuje úplné vypuštění koordinačních nařízení a mezinárodních smluv z osobního rozsahu ZVZP, případně alespoň pozměnění znění tohoto paragrafu dle jeho návrhu uvedeného v kapitole 1.2.3.

Za zmínku dále stojí nařízení 1231/2010, skrze něhož se mají koordinační nařízení vztáhnout i na státní příslušníky třetích zemí, kteří migrují v rámci Evropské unie, a na něž se koordinační nařízení nevztahovala z důvodu jejich státní příslušnosti. Podmínky aplikace (tj. legální pobyt a existence přeshraničního prvku) tohoto nařízení ovšem nejsou stanoveny zcela jasně. Aby tedy mohlo nařízení 1231/2010 těmto osobám poskytovat stejnou ochranu jako občanům Evropské unie, je autor této práce toho názoru, že je nutné nejprve za pomoci prováděcího předpisu konkrétněji definovat podmínky, za nichž ho lze aplikovat.

Pokud se zaměříme na komerční zdravotní pojištění cizinců, tak v případě základního zdravotního pojištění jsme v podkapitole 2.1 dospěli k tomu, že v případě tohoto pojištění není nutné, abychom zaváděli novou právní úpravu (či alespoň upravovali tu stávající).

Základní zdravotní pojištění je pro cizince nevýhodné, nicméně dle nálezu Pl. ÚS 2/15 je úlohou státu, aby cizincům, jež pobývají na území České republiky krátkodobě, zajistil pouze minimální zdravotní péči. Ve světle tohoto nálezu lze konstatovat, že toto pojištění tento požadavek splňuje.

To stejné nelze ale říct o komplexním zdravotním pojištění cizinců. Stále neexistuje kontraktační povinnost pro pojišťovny (jako je tomu například v případě pojištění odpovědnosti za újmu vyplývající z provozu pozemního motorového vozidla), u vybraných skupin osob výše pojistného dosahuje astronomických výšek, celé pojistné je nutné platit předem (jinak pojistná smlouva vůbec nevznikne) a pojišťovna může v souladu s občanským zákoníkem pojistnou smlouvu bez udání důvodu vypovědět do 2 měsíců od jejího uzavření nebo do 3 měsíců ode dne doručení oznámení vzniku pojistné události.

Zatímco tedy základní zdravotní pojištění cizinců dle autora této práce nevyžaduje žádnou větší změnu v oblasti právní regulace, tak v případě komplexního zdravotního pojištění je tato změna velmi žádoucí. Konkrétně autor navrhuje zavést pro poskytovatele komplexního zdravotního pojištění povinnost, aby pojistné plnění bylo poskytováno ve stejném rozsahu, jako jsou hrazeny zdravotní služby účastníkům veřejného zdravotního pojištění. Dále je dle něj nutné zachovat dolní hranici pojistného plnění na jednu událost a zákaz vyloučení poskytnutí pojistného plnění v případě úrazu, k němuž došlo kvůli zavinění, spoluzavinění nebo úmyslnému jednání pojištěného. V neposlední řadě autor navrhuje zavést kontraktační povinnost pro pojišťovny, jež chtějí komplexní zdravotní pojištění nabízet. Komerční povaha tohoto pojištění by byla zachována jednak díky výši pojistného (pojišťovna by si mohla dle charakteru pojistného rizika určit, v jaké výši pojistné v daném případě stanoví), ale taktéž pomocí horní hranice pojistného plnění na jednu pojistnou událost, jejíž určení by záviselo přímo na rozhodnutí dané pojišťovny.

*II. Lze teoreticky zahrnout všechny cizince do veřejného zdravotního pojištění?
Případně alespoň ty nejvíce zranitelné skupiny cizinců? Pokud ano, jak?*

Ano, jak jsme si v podkapitole 3.1 demonstrovali, tak z ekonomického hlediska je možné zahrnout všechny cizince do veřejného zdravotního pojištění, resp. ty, kteří na území České republiky pobývají na základě platného pobytového oprávnění k pobytu nad 90 dnů. V souladu s judikaturou Ústavního soudu ohledně zdravotního pojištění cizinců by ale bylo vhodnější, kdybychom do systému veřejného zdravotního pojištění zahrnuli pouze ty nejvíce zranitelné skupiny osob, protože dle Ústavního soudu svědčí cizincům pouze právo na

ochranu zdraví, nikoliv na finanční dostupnost zdravotní péče. Konkrétně by se jednalo o zahrnutí dětí cizinců ve věku do 18 let s povoleným dlouhodobým pobytem na území České republiky, jež nedosáhnou na účast ve veřejném zdravotním pojištění. Dle ČSÚ k 31. 12. 2021 pobývalo na území České republiky celkem 98 100 cizinců ve věku 0-19 let, přičemž těm byla za celý rok 2021 poskytnuta zdravotní péče ve výši 132 milionů Kč. Na základě výpočtů autor dospěl k tomu, že přibližně jedna desetina z nich (konkrétně 9 150) musela mít uzavřené komerční zdravotní pojištění. Kdyby děti odkázané tento typ pojištění byly účastny systému veřejného zdravotního pojištění a platily pojistné jako OBZP, zaplatily by na pojistném 240 milionů Kč (viz podkapitola 3.2). Zahrnutí těchto dětí do systému veřejného zdravotního pojištění by tedy bylo bezpochyby pro státní rozpočet ziskové. Zároveň bychom umožnili bezproblémový přístup ke zdravotní péči skupině osob, která je nejzranitelnější. Z čehož vyplývá, že tato změna by byla pozitivní jak pro stát, tak i pro samotné cizince.

III. Přispělo zavedení monopolu PVZP v otázce poskytování komplexního zdravotního pojištění pro cizince ke zvýšení kvality poskytované zdravotní péče?

Od 2. 8. 2021 může toto pojištění poskytovat pouze PVZP, přičemž na základě naší analýzy jsme si dokázali, že bezesporu došlo ke zvýšení kvality pojistných produktů, jež jsou cizincům nabízeny. Na základě toho můžeme usuzovat, že došlo i ke zvýšení kvality poskytované zdravotní péče. Pojistné podmínky pojistných produktů *Exclusive* a *Plus* neobsahují tzv. nepojistitelné osoby, nenajdeme v nich žádné výluky z pojištění (až na malé výjimky) a zároveň mají pojištění cizinci nárok na poskytnutí zdravotní péče až ve 4 tisících smluvních zdravotnických zařízeních PVZP. Zároveň ale přetrvávají neduhy, které jsou zmíněny ve výzkumné otázce č. I. Tento stav, kdy umožníme poskytovat určitý druh pojištění pouze jedné pojišťovně, aniž bychom řešili reálné problémy, které jsou s tímto pojištěním spjaty, rozhodně není vhodným dlouhodobým řešením. Přechodné období, během kterého může komplexní zdravotní pojištění poskytovat pouze PVZP, uplyne 2. 8. 2026. Dle autora je potřebné, aby do této doby připravili zákonodárci právní úpravu, která bude lépe regulovat poskytování komplexní zdravotní péče a zároveň zajistí lepší právní ochranu cizinců.

IV. Kvůli chybějícímu zdravotnímu pojištění či nedostatečnému rozsahu zdravotního pojištění dochází v určitých situacích k případům, kdy vznikají nedobytné pohledávky za poskytnutou zdravotní péči. Lze se těmto případům nějak efektivně vyhnout? Pokud ano, jak?

Pokud náš systém veřejného zdravotního pojištění nenastavíme tak, že ho budou účastni naprosto všichni cizinci, kteří se nachází na území České republiky, bude ke vzniku nedobytných pohledávek docházet i nadále (nicméně i kdybychom do systému veřejného zdravotního pojištění zahrnuli všechny cizince, tak i tehdy by vznikaly nedobytné pohledávky, konkrétně by jednalo o pohledávky na nezaplaceném pojistném). Jako možné řešení tohoto problému se nabízí zavedení tzv. garančního fondu, který autor popisuje v podkapitole 3.4. Cílem tohoto fondu by mělo být pokrytí výjimečných případů. Příkladem může být situace, kdy cizinec sice má uzavřené komerční zdravotní pojištění, ale pojistné podmínky jeho pojistné smlouvy danou pojistnou událost nepokrývají. Případně lze zmínit případ, kdy matka úplně opomene sjednat zdravotní pojištění pro své dítě. Samozřejmě by se ale jednalo jen o částečné řešení, úplnému vzniku nedobytných pohledávek patrně nelze v praxi zabránit.

b.) Závěrečné shrnutí

Jak autor při výběru tématu této práce předpokládal, pohled na zdravotní pojištění cizinců není černobílý, poněvadž je neustále nutné vyvažovat zájmy mnoha zainteresovaných stran. V případě komerčního zdravotního pojištění cizinců se na první pomyslné misce vah nacházejí pojišťovny, jejichž cílem je poskytování kvalitní zdravotní péče pro své pojištěnce, které jde ale ruku v ruce s tím, že poskytování této péče musí být pro pojišťovnu bezpodmínečně ziskové. Na druhé misce vah nalezneme cizince, kteří chtějí získat co nejlevnější zdravotní pojištění, jež zároveň bude pokrývat co nejvíce pojistných událostí. Pomyslným arbitrem, který rozhodne o tom, kdy jsou tyto mísky vah na stejné úrovni, je zákonodárce.

Autor této práce pracoval dva roky na Ministerstvu zdravotnictví, konkrétně na odboru dohledu nad zdravotním pojištěním. Za tu dobu seznal, že právní regulace zdravotního pojištění cizinců se bohužel neodvívá od zkušeností odborníků v této oblasti či postoje soudů. Jedná se hlavně totiž o politickou otázku, o které se rozhoduje především na základě aktuálních preferencí vládnoucích politických stran. Jako demonstrace nekonceptnosti

přístupu ke zdravotnímu pojištění cizinců nám může posloužit zavedení monopolu pro PVZP v oblasti poskytování komplexního zdravotního pojištění. Tato změna nabyla účinnosti ve druhé půlce roku 2021, přičemž již na začátku roku 2022 zákonodárci usilovali o to, aby byl tento monopol zrušen.

Naneštěstí nelze očekávat, že se v brzké době dočkáme řešení, které by tuto neuspokojivou situaci ohledně zdravotního pojištění cizinců z dlouhodobého hlediska vyřešilo. Nicméně je nutné, aby se o ní vedla neustálá debata, která na tyto nedostatky upozorní, protože jen tak můžeme docílit toho, že se v budoucnu dočkáme nějakých (byť i malých) změn. Snad k tomu tato práce alespoň malou měrou přispěje.

Seznam použitých zkratek

AXA	AXA Assistance CZ, a.s.
cizinecký zákon	zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů
ČSÚ	Český statistický úřad
EHP	Evropský hospodářský prostor
EHS	Evropské hospodářské společenství
ERGO	ERGO pojišťovna, a.s.
EU	Evropská unie
Exclusive	pojistný produkt Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive od Pojišťovna VZP, a.s.
komplexní zdravotní pojištění	komerční zdravotní pojištění cizinců v rozsahu komplexní zdravotní péče
Listina	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
Maxima	Maxima Pojišťovna, a.s.
nařízení 1231/2010	nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení 883/2004 a 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí migrující v rámci EU, na které se tato nařízení dosud nevztahovala pouze z důvodu jejich státní příslušnosti
nařízení 859/2003	nařízení Rady (ES) č. 859/2003 ze dne 14. května 2003, kterým se rozšiřuje používání ustanovení nařízení (EHS) č. 1408/71 a nařízení (EHS) č. 574/72 na občany třetích zemí, kterých se tato ustanovení dosud netýkala výhradně z důvodu jejich občanství
nařízení 883/2004	nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004, o koordinaci systémů sociálního zabezpečení

nařízení 987/2009	nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení
OBZP	osoba bez zdanitelných příjmů
Plus	pojistný produkt Komplexní zdravotní pojištění cizinců Plus od Pojišťovna VZP, a.s.
PVZP	Pojišťovna VZP, a.s.
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Slavia	Slavia pojišťovna, a.s.
UNIQUA	UNIQA pojišťovna, a.s.
vízový kodex	nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech
VZP ČR	Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky
základní zdravotní pojištění	komerční zdravotní pojištění cizinců v rozsahu nutné a neodkladné zdravotní péče, jež splňuje zákonem stanovené podmínky pro pobyt cizince do 90 dnů
zákon o pojišťovnictví	zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
ZVZP	zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

CORNELISSEN, Rob. *Regulation 1231/2010 on the inclusion of third-country nationals in EU social security coordination*. European journal of social security. London, England: SAGE Publications, 2018, 20 (2). ISSN 1388-2627.

DA COSTA LEITE BORGES, Danielle. *EU Health Systems and Distributive Justice: Towards New Paradigms for the Provision of Health Care Services*. 1st edition, Routledge, 2017. ISBN 1138645176.

HERVEY, Tamara K. a Jean V. MCHALE. *Health law and the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. ISBN 0-521-60524-5.

KOLDINSKÁ, Kristina, Harald Christian SCHEU a Martin ŠTEFKO, ed. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 978-80-87284-60-5.

KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-439-1.

KOLDINSKÁ, Kristina. *Koordinace sociálního zabezpečení ve vztahu k občanům třetích států – jsme si rovni?*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2014, (3). ISSN 0323-0619.

KÜHN, Zdeněk. *Listina základních práv a svobod: velký komentář*. Praha: Leges, 2022. Komentátor. ISBN 978-80-7502-609-5.

POŘÍZEK, Pavel. *Lesk a bída integrace cizinců pohledem vládních koncepcí integrace cizinců (s využitím kazuistik z praxe veřejného ochránce práv)*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2018, 64 (2). ISSN 0323-0619.

RUIJTER, Anniek. *EU health law & policy: expansion of EU power in public health and health care*. Oxford: Oxford University Press, 2019. ISBN 0-19-109216-9.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-619-7.

ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. *Česká ústavnost jako hodnotový rámec integrace cizinců*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2018, 64 (2). ISSN 0323-0619.

ŠTANGOVÁ, Věra a Roman LANG. *Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-856-3.

ŠTEFKO, Martin a Kristina KOLDINSKÁ. *Sociální práva cizinců*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-464-3.

ŠTEFKO, Martin. *Vybrané otázky českého práva sociálního zabezpečení jako prointegračního nástroje*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2018, 64 (2). ISSN 0323-0619.

ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-321-1.

TEPPEROVÁ, Jana a Hana ZÍDKOVÁ. *The Impact of Including Immigrants without Permanent Residence Status in the Public Health Insurance System in the Czech Republic*. Review of economic perspectives. Brno: De Gruyter Open, 2016, 16 (1). ISSN 1804-1663.

TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 6., podstatně přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5.

WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.

2 Seznam použitých internetových zdrojů

BLAŽEK, Vojtěch. *Poslanci ANO stvořili monopol za 800 milionů. Koalice ho nezrušila*. In Seznamzpravy.cz [online]. 24. 7. 2022 [cit. 11. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-poslanci-ano-stvorili-monopol-za-800-milionu-koalice-ho-nezrusila-209476>.

BUREŠ, Michal. *Platby za státní pojišťovně se sníží na 1 487 Kč*. In Finance.cz [online]. 25. 7. 2022 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/543011-snizeni-plateb-za-statni-pojistence-2022/>.

Cizinci se budou pět let pojišťovat pouze u Pojišťovny VZP, schválili poslanci. In Opojisteni.cz [online] 2. 6. 2021 [cit. 9. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/pojistny-trh/cizinci-se-budou-pet-let-pojistovat-pouze-u-pojistovny-vzp-schvalili-poslanci/c:21000/>.

CVEJNOVÁ, Veronika. *Fakta o pojišťovnách: kolik mají klientů?*. In Duofinance.cz [online]. 14. ledna 2021 [cit. 17. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.duofinance.cz/pocet-klientu-pojistoven>.

Česká asociace pojišťoven. *ČAP podala stížnost k Evropské komisi kvůli monopolu na pojištění cizinců PVZP*. In Cap.cz [online]. Česká asociace pojišťoven, 2. 12. 2021 [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy/104858-cap-podala-stiznost-k-evropske-komisi-kvuli-vzniku-monopolu-na-pojisteni-cizincu>.

Česká kancelář pojistitelů. *Co je fond zábrany škod?*. In Fondzabranyskod.cz [online]. [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.fondzabranyskod.cz/o-fondu/co-je-fzs>.

Česká národní banka. *Seznam pojišťovacích společností*. In Cnb.cz [online]. [cit. 15. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/seznamy-instituci-pro-potreby-menove-a-financni-statistiky/seznam-ic/.

Členové Správní rady. In Vzp.cz [online]. VZP, Organizační struktura [cit. 9. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/kdo-jsme/organizacni-struktura/spravni-rada/clenove-spravni-rady>.

ČSÚ. *Cizinci evidovaní na úřadech práce podle státního občanství (stav k 31. 12.) – CELKEM*. In Czso.cz [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R322_2021.pdf/da41cb51-c5f7-4f7b-a1e3-79cc69ddcc34?version=1.0

ČSÚ. *Cizinci s platným živnostenským oprávněním podle státního občanství v letech 2004–2021 (stav k 31. 12.) – CELKEM*. In Czso.cz [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R312_2021.pdf/d667e841-f601-428d-a787-fb9ad9a4fe50?version=1.0.

ČSÚ. *Cizinci v ČR v letech 2004–2021 (stav k 31. 12.)*. In Czso.cz [online]. Ředitelství služby cizinecké policie [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R01_2021.pdf/3684c8ef-fc19-493e-8498-416697170c0a?version=1.0.

ČSÚ. *Cizinci v České republice, Foreigners in the Czech Republic*. In Czso.cz [online]. Praha, 2021 [cit. 14. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142284148/29002721.pdf/2c3be929-27a5-459e-bee0-7e2aae4705f5?version=1.1>.

ČSÚ. *Cizinci v České republice, Foreigners in the Czech Republic*. In Czso.cz [online]. Praha, 2022, s. 45 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/29002722.pdf/0b03ebd4-aab2-4292-a215-12e81096bc2d?version=1.1>

ČSÚ. *Data – zdravotní péče*. In Czso.cz [online]. [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-zdravotni-pece#cr>.

ČSÚ. *Vývoj čerpání zdravotní péče cizinci*. In Czso.cz [online]. ÚZIS ČR [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/40291466/c06R60_2021.pdf/8c5326cc-a2d3-4f5d-88df-45915d9d2883?version=1.0.

ČSÚ. *Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR*. In Czso.cz [online]. Ředitelství služby cizinecké policie [cit. 12. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/31309535/c07R71a_2020.pdf/668a0b04-611d-42ec-9559-0117becf0655?version=1.0.

GOLA, Petr. *Samoplátci a zdravotní pojištění v roce 2021 a 2022*. In Finance.cz [online]. 23. 11. 2021 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/534956-obzp-osvc-zdravotni-pojisteni-2021/>.

GOLA, Petr. *Samoplátci budou platit více na zdravotním pojištění*. In Finance.cz [online]. 22. 12. 2022 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/516883-zdravotni-pojisteni-obzp/>.

Historie společnosti. In Pvzp.cz [online]. PVZP [cit. 19. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.pvzp.cz/cs/o-spolecnosti/historie-spolecnosti/>.

HNILICOVÁ, Helena, Karolína DOBIÁŠOVÁ, Pavel ČIŽINSKÝ, Libor STUDENÝ a Jan JURÁNEK. *Analýza komerčního zdravotního pojištění cizinců*. In Osf.cz [online]. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2012 [cit. 6. 7. 2022]. Dostupné z: http://osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/Analýza_Konzorcium_final.pdf.

Hospodaření VZP bylo loni vyrovnané, původně plánovala ztrátu 5,9 mld. In Ceskenoviny.cz [online]. 30. 1. 2023 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/hospodareni-vzp-bylo-loni-vyrovnane-puvodne-planovala-ztratu-5-9-mld/2318811>.

HOVORKA, Jiří. *Sociální pojištění OSVČ. Nové minimální zálohy a pravidla pro rok 2023*. In Peníze.cz [online] 19. 1. 2023 [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/socialni-pojisteni/436217-socialni-pojisteni-osvc-2023-minimalni-zalohy-a-pravidla>

Chaos v pojišťování cizinců může stát české zdravotnictví miliardy. In Ceskenoviny.cz [online]. 11. 06. 2021 [cit. 21. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/chaos-v-pojistovani-cizincu-muze-stat-ceske-zdravotnictvi-miliardy/2049952>.

Informace pro klienta a zájemce o pojištění. In Pvzp.cz [online]. PVZP, Používání internetového portálu cizinci.pvzp.cz, s. 3 [cit. 4. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/np-informace-pro-klienta.pdf.

Kancelář zdravotního pojištění. *KZP je společná samosprávná instituce všech zdravotních pojišťoven*. In Kancelarzp.cz [online]. O nás [cit. 9. 11. 2022]. Dostupné z: <https://kancelarzp.cz/o-nas/>.

Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive. Informační dokument o pojistném produktu. In Pvzp.cz [online]. PVZP [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_IPID_KZPCE_cz.pdf.

Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. *Argumentář. Sněmovní tisk č. 1091 – zdravotní pojištění dětí cizinců*. In Migracnikonsorcium.cz [online]. 2021 [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z: <https://migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2021/08/4.-argumentar-do-senatu.pdf>.

Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. *Vybrané kazuistiky z praxe nevládních neziskových organizací a soukromých advokátů ve spojitosti s komerčním zdravotním pojištěním cizinců*. In Migracnikonsorcium.cz [online]. Podzim 2019 [cit.

28. 6. 2022]. Dostupné z: https://migracnikonsorcium.cz/wp-content/uploads/2021/09/konsorcium_diskriminace-v-pristupu-ke-zdravotni-peci_kazuistiky_20_11_2019.pdf.

MARTÍNEK, Jan. *Vláda chce zpřísnit podmínky pro pojištění cizinců, neziskovky jsou proti*. In Právo [online]. 16. 9. 2018 [cit. 21. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-vlada-chce-zprisnit-podminky-pro-pojisteni-cizincu-neziskovky-jsou-proti-40071228>.

MARTÍNEK, Jan. *VZP na léčbu Ukrajinců vyplatila zatím 215 milionů*. In Novinky.cz [online]. 29. 6. 2022 [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-vzp-na-lecbu-ukrajincu-vyplatila-zatim-150-milionu-40401500>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Přehled států a kategorií státních příslušníků, kteří jsou nebo mohou být vyňati z povinnosti dokládat doklad o cestovním zdravotním pojištění na základě mezinárodní smlouvy*. In Mvcr.cz [online]. 21. 12. 2021 [cit. 27. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21674406&doctype=ART>.

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Nárok na čerpání zdravotních služeb českými pojištěnci v zahraničí*. In Mzcr.cz [online]. 5. 8. 2020 [cit. 26. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/narok-na-cerpani-zdravotnich-sluzeb-ceskymi-pojistenci-v-zahranici/>.

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Seznam mezinárodních smluv*. In Mzcr.cz [online]. [cit. 25. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/seznam-mezinarodnich-smluv/>.

NĚMCOVÁ, Janetta. *Evropská komise prověřuje dlouhodobé pojišťování cizinců v Česku. Nemají možnost volby*. In iRozhlas.cz [online]. 22. 8. 2022 [cit. 25. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pojistovna-vzp-zdravotni-pojisteni-cizincu_2208221100_mst.

Otázky a odpovědi. In Axa-assistance.cz [online]. AXA, Mohu dostat seznam smluvních zdravotnických zařízení? [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.axa-assistance.cz/faq/>.

Pobyt v zemích mimo EU. In Vzp.cz [online]. [cit. 26. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/pojistenci/cestovani-a-pobyt-v-zahranici/pobyt-v-zemich-mimo-eu>.

Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive KZPCE 1/17 s platností od 1. ledna 2017. In Pvzp.cz [online]. PVZP [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.pvzp.cz/wp-content/uploads/2017/06/KZPCE_PP_1_17-1.pdf.

Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Exclusive KZPCE 2/22 s platností od 1. listopadu 2022. In Pvzp.cz [online]. PVZP [cit. 3. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvzp.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffKzpcE_VPP_cz.pdf.

Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Plus KZPCP 1/20 s platností od 1. června 2020. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: https://www.pvpz.cz/wp-content/uploads/2020/06/P01_KZPCP-1_20.pdf.

Pojistné podmínky Komplexní zdravotní pojištění cizinců Plus KZPCE 2/22 s platností od 1. listopadu 2022. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 3. 11. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvpz.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffKzpc_VPP_cz.pdf.

Pojistné podmínky komplexního zdravotního pojištění cizinců (PP ZPCK ze dne 1. prosince 2018). In Axa-assistance.cz [online]. AXA [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: <https://www.axa-assistance.cz/produkty-pro-vas/zdravotni-pojisteni-cizincu/komplexni-zdravotni-pojisteni-cizincu/documents/dokumenty-ke-stazeni/vseobecne-pojistne-podminky/>.

Pojistné podmínky Základní zdravotní pojištění cizinců. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 31. 7. 2022]. Dostupné z: https://cizinci.pvpz.cz/Data/PdfTemplates/_Static/80/PVZP_webHiffZzpc_VPP_cz.pdf.

Pojištění cizinců online kalkulačka a sjednání. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.pvpz.cz/cs/on-line-pojisteni/zdravotni-pojisteni-cizincu-online/>.

Pojištění cizinců online kalkulačka a sjednání. In Slavia-pojistovna.cz [online]. Slavia [cit. 5. 8. 2022]. Dostupné z: <https://cizinci.slavia-pojistovna.cz/>.

Pojištění nutné a neodkladné péče cizinců. In Aliveplatform.cz [online]. UNIQUA [cit. 5. 8. 2022]. Dostupné z: <https://insurance.aliveplatform.com/b2c/health.html>.

Rada vlády pro lidská práva. *Rada vlády pro lidská práva se věnovala právům cizinců.* In Vlada.cz [online]. Vláda české republiky, 8. 10. 2013 [cit. 9. 7. 2022], Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/rada-vlady-pro-lidska-prava-se-venovala-pravum-cizincu-111850/>.

SEITLOVÁ, Jitka. *Doporučení veřejného ochránce práv k naplňování práva na rovné zacházení s cizinci, sp. zn.: 29/2010/DIS/JŠK.* In Ochrance.cz [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 21. 7. 2010. [cit. 8. 7. 2022]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporuceni/Zachazeni_s_cizinci.pdf.

Seznam smluvních zdravotnických zařízení k 1.1.2017. In Ergo.cz [online]. ERGO [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: https://ergo.cz/fileadmin/user_upload_cz/VPP/Seznam_nemocnic_Welcome.pdf.

Seznam smluvních zdravotnických zařízení MedUNIQA. In Uniqua.cz [online]. UNIQUA [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: https://www.uniqua.cz/documents/uniqua_dokumenty/produkty/zdravotni-pojisteni/produktove-dokumenty/uniqua/produkty-zdravotniho-pojisteni/seznam-smluvnich-zdravotnickych-zarizeni-meduniqua.xlsx.

Seznam smluvních zdravotnických zařízení v ČR. In Maximapojistovna.cz [online]. Maxima [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: https://www.maximapojistovna.cz/sites/default/files/seznam_smluvnich_zdravotnich_zarizeni.pdf.

Seznam smluvních zdravotnických zařízení. In Slavia-pojistovna.cz [online]. Slavia [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.slavia-pojistovna.cz/seznam-smluvnich-zdravotnickych-zarizeni/>.

VEČEŘOVÁ, Petra. *Cukrovka – příznaky, rizika a doporučení při diabetu mellitu.* In Benu.cz [online] 21. 6. 2022 [cit. 4. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.benu.cz/cukrovka-priznaky-rizika-a-doporuceni-pri-diabetu-mellitu>.

Vláda České republiky. *Avízo: Legislativní rada vlády projedná návrh zákona o specifických zdravotních službách.* In Vlada.cz [online]. 13. 4. 2016 [cit. 21. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/aktualne/avizo-legislativni-rada-vlady-projedna-navrh-zakona-o-specifickych-zdravotnich-sluzbach-142472/>.

Všeobecné pojistné podmínky pro cestovní zdravotní pojištění cizinců UCZ/CZP/18. In Uniqua.cz [online]. UNIQUA [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: https://www.uniqua.cz/documents/uniqua_dokumenty/produkty/zdravotni-pojisteni/produktove-dokumenty/uniqua/zdravotni-pojisteni-pro-cizince/archiv/zdravotni-pojisteni-pro-cizince-eu52992e-vseobecne-pojistne-podminky-ucz_czp_18-platne-od-1-5-2021.pdf.

Všeobecné pojistné podmínky pro komplexní zdravotní pojištění cizinců VPP KZPC 11/2020. In Slavia-pojistovna.cz [online]. Slavia [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.slavia-pojistovna.cz/lide/zdravotni-pojisteni-cizincu/komplexni-zdravotni-pojisteni-cizincu/>.

Všeobecné pojistné podmínky pro Komplexní zdravotní pojištění cizinců (VPP/810-15). In Maximapojistovna.cz [online]. Maxima [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: https://www.maximapojistovna.cz/sites/default/files/2021-05/vseobecne_pojistne_podminky_komplexni_zdravotni_pojisteni_cizincu_810_15_5_2021.pdf.

Všeobecné pojistné podmínky pro komplexní zdravotní pojištění cizinců VPP KZPC 11/2020. In Slavia-pojistovna.cz [online]. Slavia [cit. 20. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.slavia-pojistovna.cz/lide/zdravotni-pojisteni-cizincu/komplexni-zdravotni-pojisteni-cizincu/>.

Všeobecné pojistné podmínky pro Komplexní zdravotní pojištění cizinců (VPP/810-15). In Maximapojistovna.cz [online]. Maxima [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: https://www.maximapojistovna.cz/sites/default/files/2021-05/vseobecne_pojistne_podminky_komplexni_zdravotni_pojisteni_cizincu_810_15_5_2021.pdf.

Výbor pro práva dítěte. *Závěrečná doporučení ke spojené páté a šesté pravidelné zprávě České republiky.* In Vlada.cz [online]. Organizace spojených národů, Úmluva o právech dítěte, 21. října 2021 [cit. 8. 7. 2022]. Dostupné z:

https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/CRC-CO-5_6-CZ-preklad-konecna-verze_1.pdf.

Vyhledávač smluvních zdravotnických zařízení Pojišťovny VZP, a.s. In Pvpz.cz [online]. PVZP [cit. 17. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.pvzp.cz/cs/reseni-skod/vyhledavac-smluvnich-zdravotnickych-zarizeni-pojistovny-vzp-s/>.

VZP zpřesnila predikci: náklady na zdravotní péči o uprchlíky by mohly být plně pokryty z příjmů. In Vzp.cz [online]. VZP, 28. 6. 2022 [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/aktuality/vzp-zpresnila-predikci-naklady-na-zdravotni-peci-o-uprchliky-by-mohly-byt-plne-pokryty-z-prijmu>.

Welcome Zdravotní pojištění cizinců (Welcome 181201). In Ergo.cz [online]. ERGO [cit. 1. 9. 2022] Dostupné z: https://ergo.cz/fileadmin/user_upload_cz/VPP/VPP_181201/2018_Welcome__Welcome_181201_.pdf.

WHELANOVÁ, Markéta. *Implementace přímo použitelných nařízení Evropské unie do českého právního řádu.* In Mvcr.cz [online]. Ministerstvo Vnitřní České republiky, s. 64 [cit. 15. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/sp-6-19-whelanova-pdf.aspx>.

Za léčbu 20 nejnákladnějších pacientů uhradila VZP vloni přes miliardu korun, oproti roku 2020 dvojnásobek. In Vzp.cz [online]. VZP, 21. 9. 2022 [cit. 29. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/aktuality/za-lecibu-20-nejnakladnejsich-pacientu-uhradila-vzp-vloni-pres-miliardu-korun-oproti-roku-2020-dvojnasopek>.

Zdravotní pojištění cizinců MaxMedical. In Maximapojistovna.cz [online]. Maxima [cit. 5. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.maximapojistovna.cz/pojistenionline/pojisteni-cizincu-maxmedical-online/pojisteni>.

3 Seznam použitých právních předpisů

Dohoda mezi Ministerstvem zdravotnictví České republiky a Ministerstvem zdravotnictví Litevské republiky o spolupráci v oblasti zdravotnictví (č. 13/2019 Sb. m. s.).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004, o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení 883/2004 a 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí migrující v rámci EU, na které se tato nařízení dosud nevztahovala pouze z důvodu jejich státní příslušnosti.

Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71, o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství.

Nařízení Rady (EHS) č. 574/72, stanovující postup provádění Nařízení Rady (EHS) 1408/71.

Nařízení Rady (ES) č. 859/2003 ze dne 14. května 2003, kterým se rozšiřuje používání ustanovení nařízení (EHS) č. 1408/71 a nařízení (EHS) č. 574/72 na občany třetích zemí, kterých se tato ustanovení dosud netýkala výhradně z důvodu jejich občanství.

Nařízení vlády č. 307/2012 Sb., o místní a časové dostupnosti zdravotních služeb.

Smlouva mezi Českou republikou a Albánskou republikou o sociálním zabezpečení (č. 2/2017 Sb.m.s.).

Smlouva mezi Českou republikou a Japonskem o sociálním zabezpečení (č. 41/2009 Sb.m.s.).

Smlouva mezi Českou republikou a Republikou Makedonie o sociálním zabezpečení (č. 2/2007 Sb.m.s.).

Smlouva mezi Českou republikou a Státem Izrael o sociálním zabezpečení (č. 73/2002 Sb.m.s.).

Smlouva mezi Českou republikou a Svazovou republikou Jugoslávií o sociálním zabezpečení (č. 130/2002 Sb.m.s.).

Smlouva mezi Českou republikou a Svazovou republikou Jugoslávií o sociálním zabezpečení (č. 130/2002 Sb.m.s.).

Smlouva mezi Českou republikou a Tuniskou republikou o sociálním zabezpečení (č. 9/2018 Sb. m. s.).

Smlouva mezi Českou republikou a Tureckou republikou o sociálním zabezpečení (č. 135/2004 Sb.m.s.).

Smlouva o sociálním zabezpečení mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými (č. 85/2008 Sb.m.s.).

Úmluva mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním pojištění (č. 3/1958 Sb.).

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 274/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákona č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace.

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví.

Zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

4 Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 2/15 ze dne 2. 5. 2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.09.2016, sp. zn. 33 Cdo 2039/2015.

SDEU ve věci Alketa Xhymshiti proti Bundesagentur für Arbeit – Familienkasse Lörrach C-247/09, ze dne 18. 11. 2010.

SDEU ve věci Khalil and Others v. Bundesanstalt für Arbeit and Landeshauptstadt Stuttgart, spojené případy C-95/99 až C-98/99 a C-180/99, ze dne 11. 10. 2001.

SDEU ve věci Raad van bestuur van de Sociale Verzekeringsbank. v. D. Balandin C-477/17, ze dne 24. 1. 2019.

5 Seznam ostatních zdrojů

HÁJEK, Michal. *Právo na ochranu zdraví a cizinci*. In Muni.cz [online]. [cit. 15. 10. 2022]. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra ústavního práva a politikologie. Školitel: doc. JUDr. et Mgr. Pavel Molek, Ph.D., LL.M. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/i6i7u/Hajek_-_Pravo_na_ochranu_zdravi_a_cizinci.pdf.

KOTTOVÁ, Eliška. *Účast na veřejném zdravotním pojištění v České republice*. In Vse.cz [online]. [cit. 14. 11. 2022]. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví. Vedoucí: doc. Ing. Jana Tepperová, Ph.D. Dostupné z: <https://insis.vse.cz/zp/73763>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci Evropské unie: Výběr textů vztahujících se k základním předpisům*. Vydání první. Praha: MPSV, 2009, s. 6-7.

Pozměňovací návrh poslance Mgr. Jana Čížinského k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk 1091). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2017–2021. [cit. 5. 7. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=185983&pdf=1>.

Pozměňovací návrh poslance MUDr. Miloslava Janulíka a poslankyně prof. MUDr. Věry Adámkové, CSc. k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 1091). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2017–2021. [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=189388&pdf=1>.

Sněmovní tisk 165, Novela z. o pobytu cizinců na území ČR. In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2021–2025. [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=165&O=9>.

Stanovisko vlády k senátnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 165). In Psp.cz [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2021–2025. [cit. 10. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=207127>.

Zdravotní pojištění cizinců v České republice

Abstrakt

Ústředním tématem této diplomové práce je problematika zdravotního pojištění cizinců v České republice. Jejím cílem není pouze analýza stávající právní regulace tohoto pojištění, ale taktéž návrhy jeho možného vývoje v budoucnu. Práce je zaměřena na cizince především z toho důvodu, že zatímco přístup českých občanů ke zdravotnímu pojištění je poměrně bezproblémový, tak v případě cizinců skýtá mnoho komplikací a překážek.

V úvodní kapitole se autor nejprve zabývá cizinci, kteří jsou účastni systému veřejného zdravotního pojištění. V této části především upozorňuje na nevhodnou právní úpravu, jež se týká se přístupu osob k veřejnému zdravotnímu pojištění, a taktéž na nedokonalou formulaci podmínek aplikace jednoho z koordinačních zařízení.

Ve druhé kapitole se naopak zaměřuje na cizince, jež nejsou účastni veřejného zdravotního pojištění a musí tedy uzavírat komerční zdravotní pojištění cizinců. Kapitola týkající se komerčního zdravotního pojištění cizinců je rozdělena na dvě podkapitoly. První se věnuje základnímu zdravotnímu pojištění cizinců a ta druhá komplexnímu zdravotnímu pojištění cizinců. Největší důraz je kladen právě na komplexní zdravotní pojištění cizinců, protože na základě autorovy rešerše se toto pojištění jeví jako vůbec nejproblematictější.

Ve třetí, závěrečné, kapitole se autor zabývá tím, zda by bylo možné do systému veřejného zdravotního pojištění zahrnout všechny cizince. Případně alespoň ty cizince, kteří dle Ústavního soudu spadají mezi nejvíce ohrožené skupiny cizinců. Dále se zabývá tím, jaké změny by bylo vhodné provést v oblasti právní úpravy komerčního zdravotního pojištění cizinců. V neposlední řadě autor odpovídá na otázku, jak by alespoň částečně šlo vyřešit situaci, kdy v důsledku neuhrazené zdravotní péče, jež by poskytnuta cizincům, vznikají poskytovatelům zdravotnických služeb nedobytné pohledávky.

Klíčová slova: zdravotní pojištění, cizinci, zdravotní péče

Health insurance of foreigners in the Czech Republic

Abstract

The main topic of this master thesis is the issue of health insurance of foreigners in the Czech Republic. Its goal is not only an analysis of the current legal regulation of this insurance, but also proposals for its possible development in the future. The thesis is focused on foreigners primarily for the reason that, while Czech citizens' access to health insurance is relatively unproblematic, in the case of foreigners there are many complications and obstacles.

In the first chapter, the author first deals with foreigners who participate in the public health insurance system. In this part, he mainly draws attention to the inappropriate legal regulation, which concerns the access of persons to public health insurance, as well as to the imperfect formulation of the conditions of application of one of the coordination regulations.

In the second chapter, on the other hand, the author focuses on foreigners who do not participate in public health insurance and must therefore conclude commercial health insurance for foreigners. The chapter on commercial health insurance for foreigners is divided into two subsections. The first deals with basic health insurance for foreigners and the second with comprehensive health insurance for foreigners. The biggest emphasis is put on comprehensive health insurance for foreigners, because based on the author's research in this thesis, this insurance appears to be the most problematic.

In the third, final chapter, the author deals with the question whether it would be possible to include all foreigners in the public health insurance system. Or at least those foreigners who, according to the Constitutional Court, are among the most endangered groups of foreigners. The thesis also deals with what changes would be appropriate to make in the field of legal regulation of commercial health insurance for foreigners. Finally, the author answers the question of how, at least partially, it would be possible to solve the situation when - as a result of unpaid health care provided to foreigners - uncollectible debts arise for providers of health services.

Key words: health insurance, foreigners, healthcare